

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2024. XIV. évfolyam 3. sz.



000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László (2016-ig), Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2024
XIV. évfolyam 3. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**FŐSZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

**Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos:
Bárdos László (2016. júliusig)
Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fullextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Litera-Túra folyóirat

<http://www.litera-tura.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar SzínházTechnikai
Szövetség**

<http://msztsz.hu/szinpad/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhurirodalmikavehaz/>

Gondola Kulturális Magazin

[https://bg-
bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/](https://bg-bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/)

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Litera-Túra Művészeti Magazin:

https://www.facebook.com/pg/literaturamuveszetimagazin/posts/?ref=page_internal

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(az oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon voltak elérhetők a szerzők további művei*)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KŐ-SZABÓ IMRE: *Színlelt szerelmek*

<http://mek.oszk.hu/19400/19435>

MOSONYI KATA: *A vég küszöbén*

<https://mek.oszk.hu/23800/23865/>

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó **RIPORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

SZ. PÓRDY MÁRIA: *Rigó árnyékágon*

<https://mek.oszk.hu/11000/11044/>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

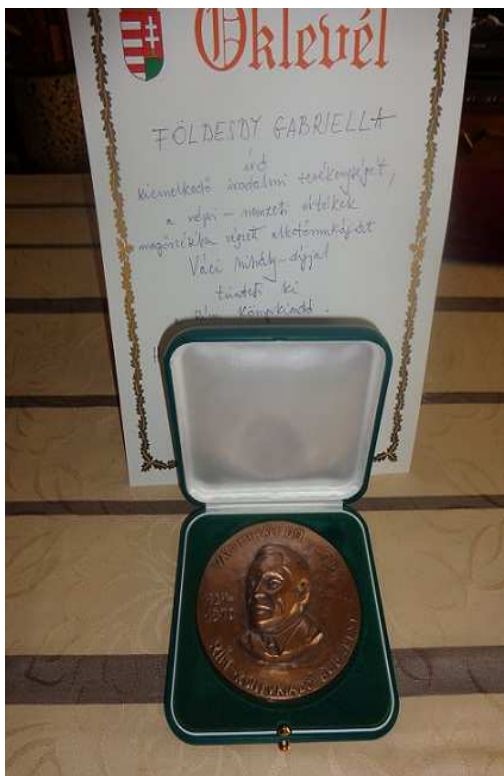
* A MEK átalakulása miatt ez az elérés (kapcsolódó oldalak) megszűnt. Akit érdekelnek, a MEK kezdőoldaláról a szerző nevére keresve elérhetőek. [szerk.]

TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA	124
AKUTAGAVA	20
AMBRUS JÓZSEF	55
B. MESTER ÉVA.....	116
BAK RITA	19
BALOGH ÖRSE	7, 103
BÁNKI ÉVA	11
BARANYI FERENC	10
BÁRDOS LÁSZLÓ.....	140
BODNÁR LÁSZLÓ	80
BODÓ CSIBA GIZELLA	81
BÖRÖCZKI MIHÁLY.....	49
BUDA FERENC.....	91
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	122
CSIZMADIA SÁNDOR	60, 62, 63, 64, 65, 66
DARVAS JUDIT	19
DEDIK JÁNOS	77
DUDÁS ÉVA	51
EGERVÁRI JÓZSEF	120
ELI MEON	72
FÁBIÁN MÁRIA	87
FEIGE MÁRTA.....	148
FELLINGER KÁROLY	106
FETYKÓ JUDIT.....	26, 146
FÖLDESDY GABRIELLA.....	7, 126
GÓSI FERENC	128
GÓSI VALI.....	45
GUTI CSABA.....	33
HABOS LÁSZLÓ	135
HAJNAL ÉVA.....	73
HALÁSZ ERZSÉBET	132
HOGYA GYÖRGY	112
HOLÉCZI ZSUZSA	69
HORVÁTH HOITSY EDIT.....	107
JÓNA DÁVID.....	70
KARAFFA GYULA.....	32
KETYKÓ ISTVÁN	121
KIRÁLY GÁBOR.....	23
KISS-TELEKI RITA.....	136
KOLUMBÁN JENŐ	118
KOOSÁN ILDIKÓ	50, 88
KORIM LÁSZLÓ	93
KOTASZEK HEDVIG	22, 76
KOVÁCS LÁSZLÓ (KOVYCS)	119
KOVÁCS MARIANNA.....	9, 25
KOZÁK MARI.....	134

KÖVES JÓZSEF	129
KRÁNITZ LAURA.....	79
KULCSÁR TIBOR	67
MAGYARY HUNOR	125
MÁNDY GÁBOR.....	27
MESTER GYÖRGYI	90
MOLNÁR G. KRISZTINA.....	117
MOSONYI KATA	14
NAGY JÁNOS.....	122
NYAKÓ ATTILA	130
ÖTVÖS NÉMETH EDIT	68
PÁNTI IRÉN	137
PÉTER ERIKA	59
PETHES MÁRIA.....	24
PETŐFI SÁNDOR.....	18
REJTŐ GÁBOR.....	30
RIERSCH ZOLTÁN	74
SITKU RÓBERT	75
SZ. PÖRDY MÁRIA	46
SZABÓ MÁRTA	29, 108, 139
SZEDŐ TIBOR	133
SZEGŐ JUDIT.....	31
SZEPESI JOLKA	131
SZESZTAI ZSUZSA	96
SZOLLÁTH MIHÁLY.....	98
SZOLLÁTH MIHÁLY.....	99
SZOLNOKI IRMA	109
TRAUSCH TIMEA	130
UMHAUSER FERENC.....	92
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF.....	111
VARGA ÁRPÁD	71
VASADI PÉTER.....	13
VERASZTÓ A. KÁROLY	105
VERASZTÓ ANTAL.....	101
VERRASZTÓ GÁBOR.....	104
VIHAR JUDIT	21

HÍREK



FÖLDESZ GABRIELLA
július 31-én Horpácson vehette át Madár
Jánostól az idei *Váci Mihály-díjat*.

BALOGH ÖRSE jubileumi kiállítása:

MEGHÍVÓ



2024

**A NAGY GYULA
TERÜLETI MÚZEUM**
szeretettel meghívja Önt, és kedves
családját
BALOGH ÖRSE
költő, festőművész
JUBILEUMI
kiállításának megnyitójára
2024. augusztus 28-án, 15.00 órára.
HELYSZIN:
VÁROSHÁZI GALÉRIA
(Polgármesteri Hivatal)
(Órosháza, Szabadság tér 4-6.)
Köszöntőt mond:
Dávid Zoltán
Órosháza város polgármestere
A kiállítást megnyitja:
Józó Tamásné
múzeumigazgató
Közreműködnek a
Liszt Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola
tanárai és diákjai
A rendezvényen fotó és videó készülhet. A rendezők a változtatás
jogát fenntartják!

KIÁLLÍTÁS



*

KÖNYVBEMUTATÓ





Tyndall-sugaras naplemente

Fotó: **KOVÁCS MARIANNA**

A fotót korábban lehozta a National Geography Photography FB csoport

BARANYI FERENC

Ki dallá lesz

Ki dallá lesz, az már örökre
az igazsággal csendül össze,
bármily hamisan intonálnák
azok is, akik kitalálták.

Ki dallá lesz, az nem csak dallam-
íveket jelent, öt vonalban
rögzített halk melódiákat,
melyek szelíden szerteszállnak,

hanem jelenti a reménység
törvényerőre emelését,
amelytől nem tágit a nemzet,
amíg fiai énekelnek.

Ki dallá lesz, fölzeng az égre,
elnémul minden földi vétke,
még a becsületére száradt
szeplők is hangjegyekké válnak...

Ki dallá lett, immár legyen dal,
meghalhat - ámde el sosem hal,
az Úristen füléig harsan
a valóságnál igazabban

Magyar írók

Hatalmas a gödölye sérelme:
bivalyszámba egy bivaly se vette,
a bivalyok - dölyfös, durva népség! -
gödölyénket gödölyének nézték.
Így a gödölyék apraja-nagyja
halált kiált minden gaz bivalyra
(bár helyére így se, úgy se léphet,
híjával a bivaly erejének).
Ám gödölyénk buzgón panaszolja,
hogy a nyájnál csordább volt a csorda.
s kiküszöbölendő ezt a csorbát:
bérpulikkal oszlatná a csordát.
Így élünk a vén Pannóniában,
hol csárdánként háromszáz dudás van,
poklonként viszont csak kettő-három,
ám őket nem tartja senki számon.

Baranyi Ferenc... *Könyörgés apátiért*, <https://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm>

BÁNKI ÉVA

Az utolsó Éva

Azt csinálsz az életeddel, amit akarsz, nem? Ezért is jobb szeretném, ha Diának, Miának vagy Riának hívnának és nem Évának. Az Éva jelent valamit, talán olyasmit, hogy anya. Szültél ma már, Évikém? Mintha csak beprogramoztak volna. A monogramomat sem szeretem leírni, az É ugyanis egyetlen keresztnévet jelenthet, azt, amivel a szüleim megsebeztek. Az Éva is szörnyű, az Évike meg rettenet. Törvénnyel kéne tiltani.

Túl sok mindentől viszolygok, hogy az emberekkel őszinte lehessenek. A csütörtök szótól például. A jégzsínortól, amit az étteremben nem piszkálnak ki a tojásból. A kettévágott paradicsomtól, ami úgy néz ki, mint egy apró agyvelő. És ne is beszéljünk a menstruációról, a véres nyálkáról, ami átüthet a fehér nadrágodon. Van ennél rosszabb? Talán igen. Az elektromos nyál, vagyis az átizzadt, a lábadon minden lépésre megfeszülő nejlonharisnya.

És a rossz mondatok. Segíthetek valamiben? Nagyon szívesen. Évekig dolgoztam telefonos operátorként. A saját szavaim – és főleg az idegeneké – úgy tekergőztek körülöttem, mint a nejlonszálak? Örülök, hogy segíthettem. Ezt minden órában legalább hússzor hadartam el, és közben nem voltam biztos abban, hogy akikkel beszélek, bacilusok, vírusok vagy emberek. Le fogom tudni magamról mosni ezeket a mondatokat? A szőrszálakkal, hámsejtekkel, menstruációs váladékkal egyetemben? Minden elalvás előtt a végtelen tenger képét idéztem fel. Ahogy egygé válok a rettenetes, könyörtelen tisztasággal.

Mára persze jobb életem lett, nem kell annyiszor mondogatnom, hogy örülök, hogy segíthettem. Örülök? Legjobban annak örülök, ha a forró zuhany végigvág a testemen, ha kidobom a takarítás után maradt szemetet. A kuka fedelének lassan dőnlő hangját is szeretem. Régi álmom, hogy egyszer kitakarítom magam a fejem búbjától a sarkam hegyéig, a maradékokat, a bacilusokat, félelmeket, szőrszálakat, hámsejteket meg gusztusos csomagokban gondosan szelektálok. Minden kukában egy kis csomag. Légmentesen lezárva, különböző színű zsákokban.

Annál elképesztőbb dolog, hogy teherbe estem, nem is történhetett volna velem.

Hogy takarítsam ki magam? És egyáltalán kinek mondjam el? Fogságba ejtett valaki vagy valami, itt növekszik a hasamban, arra várva, hogy szétrobbantson vagy megszügyenítsen, hogy lassan-lassan átvegye fölöttem az irányítást. És honnan tudom, hogy aki irányítani próbál, az egy gyerek? Lehet, hogy valami buborék nő a szívem alatt, vagy egy gyanús szövevény, valami rák, ami terhességnek álcázza magát, hallottunk már ilyet. Nem szoktam a testemről beszélgetni senkivel. Orvosokkal sem. Ha képes lennék rá, magam gyökerkezelném a fogaimat. De most mégis kénytelen voltam orvoshoz menni.

Már a hatodik hétben járunk, ujjongott a nőgyógyászom. És minden rendben van a picikével.

Én és a hathetes picikém valahogy lekászálódunk a nőgyógyászati székről. A lehető legkimértebb hangon érdeklődtem az orvostól a lehetőségekről, mintha csak kuplungot akarnék a kocsimban cserélni. Ugye, olyan is van, hogy magától elmegy? Nem csinál felfordulást, felesleges vérzést, csak felszívódik, mint egy kis szappanbuborék.

A nőgyógyász a fejét ingatta. Diplomás nő nem kérdezhet ekkora baromságot.

Kérdezhet, vagy nem kérdezhet, én úgy döntöttem, hogy megpróbálom.

Tesztek róla. Kijárom. Kiutálom.

Az úszás terhesen nem okozott élvezetet. Talán nem is a tempózás esett rosszul, hanem hogy fürdőruhára kellett vetkőznöm. Úgy képzeltem, mint valami zseblámpa, átlátszik a magzat a fürdőruhámon, mindenki őt bámulja, ahogy a medence felé lépkedek. Vegyek egyrészt? De mit tudnék tenni egy apró zseblámpával, ami átragyog a fürdőruhámon? A barátnőim szerint megőrültem.

Maradt az erdő. A remény, hogy kísétálok a világból. A két hét szabadságom alatt a magzat elunja a mászkálást, elmúlik, ahogy az émelygés vagy a reggeli fejfájás, vagy csak szétfoszlik a levegőben, ahogy a pára a reggeli tea fölött. A túrázók nem nézegetik egymás derekát, csak valami jó napot-ot

böknék oda egymásnak, már, aki. Én nem vagyok ilyen köszönetős túrázó, mindig lehajtott fejjel csörtetek előre, hogy semelyik fényes melegítő sétanéni vagy sétatáncos ne szólíthasson meg.

Nem, én nem tudom, merre van a Katika-forrás. Nem, én azt sem tudom, merre van a Bözsike-kilátó. Én csak gondolkodni akarok. És kísértetni a Pilisből és ebből a rohadt világból.

Kóborlás közben többször kiszáradtam. Néhányszor annyira émelyegtem, hogy többször le kellett feküdnöm a fák közé. És egyszer betévedtem a hajléktalanok területére, és úgy megijedtem a fóliasátorból előtámolygó emberektől, hogy hanyatt-homlok szaladtam Piliszentlélekig. De semmi. Akármennyit lófráltam vagy szaladgáltam az erdőben, az a valami meg sem mozdult bennem. Ahogy róttam ezeket a képtelennél képtelenebb köröket, egyre jobban gyűlöltem magam, de a valami mégsem eresztett.

Mióta is gyűlölöm magam ennyire? Milyen nevetséges, lélekturkásznak való kérdések ezek?

Aztán egyszer csak az erdő közepén rámezteledett. Vagyis nem. Amíg egy fűszálat rágcsálva, a térdemet fájlalva utáltam magam egy bokor tövében, mellém telepedett a sötétség. A bokrok, a fák megadták magukat, szinte feloldódtak ebben a szürkés, kékes, áttetsző fényben. Fogalmam sem volt, hogyan találok vissza Dobogókőre, és ha lett volna fogalmam, akkor sem tudtam volna kilométereket gyalogolni. Egyszerűen kimerültem. Végül is mi bajom lehet, ha a bokor alatt szunyókálva megvárom a reggelt? Biztonságosabb itt, mint ebben a gyanús szürkületben botladozni az ösvényeken. Megmártóztam hát a saját illatomban, aztán jó mélyen beszívtam a bódító csendet – ami talán azért volt bódító, mert millió kis lény reszketett, ficáncolt, fészkelődött benne – és a karomra hajtottam a fejem.

Arra ébredtem, hogy minden porcikámat átjárja a hideg. Úgy vacogtam, hogy percekig alig találtam meg a saját kezemet és a lábamat. Hogy-hogy nem fáznak a bogarak vagy a madarak? Ameddig a szem elláthatott volna, én voltam az egyetlen, aki ruhát viselt, és mégis alig tudtam a remegésem uralkodni. Előtámolyogtam a bokorból, nagyokat nyögve átdörzsöltem a lábikrámat – és mintha lassan-lassan oszladozni kezdett volna körülöttem a sötétség, immár megpillantottam a saját ujjaimat. Micsoda öröm! De vajon ugyanaz a lány vagyok, aki tegnap voltam? Vagy ugyanaz, aki lehetnék, de már nem leszek soha? Lány, elhaló neszek hullámmozgottak körülöttem.

Soha nem hittem volna, hogy a hajnal ilyen szürke. Kerestem az égbolton a holdat vagy a napot, de a fejem fölött csak egy keskeny, fényes sarló világított. Aki onnan nézi a földet, azt hiheti, egyetlen lény lakik itt, maga az élet. És az én magzatomban ennek az óriási lénynek egy kis részecskéje.

A bokrok, a fák csak a lábujjhegyükkel érintették a földet. A törékenyséjük szinte megrémisztett.

Valahogy el kellett vergődnöm a Dobogókőre, a buszmegállóba. Míg izzadtan, összetörve várakoztam a buszmegállóban, egy hajléktalan nő telepedett mellém. Te, figyelj, mióta laksz itt az erdőben?, kérdezgetett. Hogy én?, kérdeztem vissza megrökönyödve. Szutykos voltam, a vádlimat rovarcsípések borították, fűszálak, falevelek, bogarak potyogtak a hajamból. Szegényke, mondta a nő, és egy félig megrágott Milky Way-szeletet kotort elő nekem a szatyrából.

És minden úgy történt, ahogy akartam. Ahogy akartam volna még pár napja. Hidegrázással feküdtem ágyba, majd hamarosan az a valami, a gyereke megmozdult bennem. Pedig nem akartam volna, hogy. Talán nem is ezt akartam. De már nem én irányítottam a dolgokat. A hasfalamat püfölő görcsöknek, az öletem elöntő vérnek nem tudtam parancsolni.

Csak arról könnyű lemondani, amit erősnek és közönyösnek hiszünk. De vajon ilyen a földi élet? Az is lehet, hogy meg vagyok átkozva a nevemmel. Félek attól, hogy a földi élet velem múlik el.

*

Forrás: Látó, 2024. április

Litera-Túra Művészeti Magazin, 2024. aug. 17.

VASADI PÉTER

ELŐBB, UTÓBB

Előbb szemügyre kellett
vennem a poklot, azután
mehettem be a rémületbe.
Sok idő nem adatott rá.
A vadak szétverte Európában
meneteltünk ide-oda, s ott,
ahol még állt a fal, tövében
elaludtunk.
A pokol gyűlöli a rendet, a
házakat, a teret, a nyugalmat.
Romot akar, vijjogva halottakat
követel. S némaságot. Döngjön
benne bakancstól az út, mozgó
testeken csörömpöljön a vas,
reccsenjen a fa, égjen az erdő,
a kerítés, a gerenda, a vér
száradjon meg az arcon, a ruhán,
az ereken, túrjon föl
búzatáblákat a lánc talp,
rohadjon szét a beszéd, esőben
zsugorodó matrac, seben a kötés,
szemet égesse a pillantása,
legyen mocskos a homlok, a nyak,
a tenyér, a lelkiismereted.
Pusztulás szívja magát a belekbe.
A horpadt has nem tiltakozik.
Rémületre idő nem adatik.
Bevackolódsz a szalmakazalba.
Társak hátától melegedsz.
Ez már alszik. Te kilopózol:
tudni szeretnéd, mi van ebben
a nincsenben.
Éjszaka sincs. Füstölög, ég
körben, ami lenni látszik.
S mikor a csillagos ég alatt,
mint részegség, a semmi betölt,
bent gyöngéden megidéznek. Attól
fogva tudod: nem kell erőlködnöd.
Se bizonygatnod. Se sietned.

Forrás: Víz Judit Facebook-oldala
<https://www.facebook.com/judit.viz>

MOSONYI KATA

A PANDÓRA-SZELENCE FEDELÉNEK NYITÓGATÓJA

„Közhelyszerűen létezem – a dolgok történnek körülöttem.”
(Petri György)

Az idén 70. életévét betöltő világhírű író, a kortárs magyar próza Kossuth-díjas és számos más kitüntetéssel rendelkező ikonikus alakja, Krasznahorkai László legutóbb elnyerte a spanyol nemzetközi irodalmi díjat, a Formentort is (11 könyvét fordították le spanyolra); hatalmas életművét, prózavilágát Szabó Gábor szegedi egyetemi docens a *Kilátás az utolsó hajóról* címmel monográfiában most dolgozta fel. A közel negyven éve alkotó szerzőt temérdek jelzővel illették már, Susan Sontag „az Apokalipszis Gogolt és Merville-t idéző mesterének”, a hazai kritikusok a magyar irodalom egyetlen metafizikus ihletésű írójának, melankolikus-szaturuszi alkotónak tekintik. Révész Sándor a *Megy a világ* megjelenése után a Népszavában (2013. 05. 04) „életteli nihilistának” nevezte, Leszek Kolakowski (lengyel filozófus) a „metafizikai horror” művelőjének tartotta. Ennek a rendkívül szuverén alkotónak gondolatvilágát elsősorban az ontológiai kétely mozgatja (van-e megoldás arra az ambivalens kérdésre, hogy mivégre születünk, ha végül meghalunk); kíváncsiságát ez sarkallja további keresésre, menekülésre, töprengésre. Életelve: a kultúra értékeinek mint a morál védőbástyájának megóvása, ezért szinte az egész világot bejárta, keresve az ősi kultúrák nyomait, de Japánból és Kínából is kiábrándultan tért haza, mert úgy tapasztalta, hogy manapság meghamisítják a múltat, a kultúrát elárasztja a kommersz, és mindent a gazdasági érdek vezérel. Ennek ellenére olvasóit olyan elbűvölő kötetekkel ajándékozta meg, mint a *Rombolás és bánat az Ég alatt* (2004), vagy a *Seiobo járt odalent* (2008), majd később a *Nem kérdez, nem válaszol* c. beszélgetőkönyvben (2012) valamennyire megnyílt kérdezői és olvasói számára, résnyi betekintést engedett szerzői világába. Ugyanakkor folytonosan felborzolja a kedélyeket az efféle ellentmondásos meglátásokkal: „ott áll az ember egy végtelen, számára felfoghatatlan bonyolultságban (...) tanácstalanul és elveszetten, kezében az emlék végtelen egyszerűsége – meg persze mindefölött a melankólia pusztító gyöngédsége... Mert az emlék szívtelen, józan, jéghideg messzeségben van”.

Elképesztően szuggesztív, ahogyan bármit is állít, és meglepő, hogy gyakran annak az ellentétét is feltételezi. Mondhatnánk: reménytelenül reményteljesen. És ő ezzel a „nagyonszépírodalmával” (saját szóalkotása) nekiindul a pusztulás ellen, akárcsak Pilinszky Apokrifjének főhőse.

Krasznahorkai életművének egyik kulcsmotívuma a félelem, a másik a remény. Mint aki tudomásul vette a görög mitológia alapján, hogy Pandóra kíváncsisága folytán annak szelencéjéből a világra szabadult a temérdek gonoszság, mely félelemben tartja az emberiséget, és ő szerzőként kétségbeeséssel és iszonyattal ábrázolja a következményt, a pusztítást, ugyanakkor jól tudja, hogy a szelence alján még ott lapul valami, melyet Elpisnek, azaz a reménység szellemének neveznek. És ő műveiben nyitogatja a szelence fedelét, hogy valamiképpen kicsalogassa a benne rejtőzködőt, mert az embernek szüksége van a reményre. De átfordíthatjuk ezt a mítoszt az általa kedvelt ószövetségi történetre is, arra az intelemre, amire az Úr figyelmeztette az Édenkertben az első emberpárt, hogy a Kert egyetlen fájáról ne egyen: a Jó és a Gonosz tudásának fájáról, mert meg akarta óvni az embert a körülöttük settenkedő Gonosz ármányától. Mint tudjuk, nem sikerült, az ember elbukott, és a Teremtőnek saját Fiát kellett feláldoznia a bűnből való szabadulásért, a reményért. Az ősi történet végkifejlete még előttünk áll, Krasznahorkai jól ismeri és kedveli a Jelenések könyvét is, mely szerint az ószövetségi prófécia napjainkban vannak beteljesülőben. Milyen

különös, hogy a *Nem kérdez, nem válaszol*ban a szerző beismeri, hogy főhőseivel kapcsolatban csak eggyel érez analógiát vállalni, aki nem más, mint Pálnik, Az *állomáskereső* c. novella főhőse a *Kegyelmi viszonyok* c. kötetből (1997). Pálnik a rádiójának szélső hullámhosszán rendíthetetlenül keresi az univerzumból jövő jeleket, hátha az Isten hírt ad magáról. (Tart is tőle, hogy emiatt a bolondokházába fog kerülni.) A beszélgetőkönyvben Keresztury Tibor konkrétan rákérdez a szerzőre, hogy van ő ezzel az Isten-kérdéssel, mire Krasznahorkai így válaszol: „Hasonlóképpen. Nem mondom le az afféle szabad, költői paradoxonról, mint pl. van, aki nincsen”. (162) Ebből kihallható, hogy neki az a baja az örökkévalósággal, hogy „túlságosan át van itatva az antropomorfizmussal”. Merthogy az univerzum, amelyről Valuska Az *ellenállás melankóliájában* tud, az nem emberi tér, ezért nevezheti csodálatosnak. És az ő lelkesedésének, mely együgyűségében hordja az áldozati elemet, köszönhetően Eszter úr ráérez az őszinte, tiszta szeretetre. A remény és a szeretet fogalma – bármennyire is tűnik közhelyesnek, sőt kiüresedettnek – Krasznahorkai életművében kulcsszerephez jut. Már a *Sátántangó*ban is föllehetők Estike varázslatos-drámái történetében, de másutt is, akár hamis remény formájában. Gondoljunk a *Mindent Homérosznak* menekülő hőséire, akinek tényleg az ad reményt, hogy futásával megszabadul üldözőitől. Igaz, a könyv tragikusan, halállal végződik, de ott az irracionális zárómondat: „Nem adta fel”. S bár Krasznahorkai beismeri, hogy nem hisz a művészet reményt adó, megváltó szerepében, de véli, hogy „a művészet a legmélyebb vigasz, a legvonzóbb önámítás, kárpótlás azért a csalódásért, hogy ide születünk”. (159) És mai napig keresi a tökéletes mondatot, hogy valamit visszasugározzon abból a rendből, ami az univerzumból árad felénk. Szepesi Dóra kérdésére így válaszolt: „legfontosabb, hogy van még értelme reményről beszélni”, általa van út visszatalálni „a dolgok szakrális rendjébe. (48)

Egyébként pedig „az ember borzalmas”, önpusztítóan él, mert mások ellenében él. De „Isten, Jézus, Sátán mind létező entitás, személy” (123), és ez az ambivalencia a földi létünkben kitörölhetetlen. „Az emberi szellem története a nagy gondolatok megszületésének és azonnali félreértésének cinikus komédiája. Bánatosan látom, hogy még mindig van, aki azt állítja például, hogy érti Jézust”. (125) Micsoda hübrisz! És még egy önvallomás: „korábban mélységes melankólia fogott el, ha arra a távolságra gondoltam, mely elválaszt attól, amit itt metafizikai tartománynak neveztem. Később egyre fontosabb lett számomra, hogy egyensúlyt találjak a dolgok között. Ma pedig úgy gondolom, nem megtalálni kell az egyensúlyt, hanem felfogni, hogy az ember benne áll..” (126)

Talán nem volt haszontalan egy kicsit áttekinteni a szerzőnek a világról alkotott nézeteit, hogy jobban értékelnünk tudjuk az új, A *Zsömle odavan* c. regényének (Magvető, 2024) cselekményét, eszmeiségét. Többen ugyanis elsősorban csak szatírárt, minimum tragikomikumot látnak benne, vagy humoros mesének tartják. De mielőtt rátérnénk a regény elemzésére, melynek szintén kulcsmotívuma a remény s az elcsépeltnak vélt szeretet, még egy utolsó kérdés-felelet: Keresztury Tibor mondja: „nem ismerek rajtad kívül írókat a magyar irodalomban, aki a kiszolgáltatott, tehetetlen, vegetatív emberi létezés poklának ilyen mélységeit mutatta volna fel. A *Sátántangó* óta izgat a kérdés: miféle személyes élmények juttattak el a reményelv teljes feladásáig”. (151) Feladta volna a szerző a reményt? Krasznahorkai határozott válasza: „Nem hiszem, hogy azt, amit mi reménynek hívunk, csak úgy föl lehetne adni. Ez nem rajtunk múlik (...) A logika totális használatáért súlyos árat fizetünk. Rá kell döbbernünk, hogy ezzel a racionális meggyőződésünkkel a létezésre vonatkozó kérdéseinknek még a közelében sincs keresnivalónk”. (151)

És ezzel már a *Zsömle odavan* koncepciója és emberábrázolásának kellős közepébe kerültünk. Krasznahorkai az irodalom egyik legnemesebb eszközével, a kétségbeesett kíváncsisággal megy utána a főhős, a 91 éves Kada Józsi bácsi elképesztő történetének, melyben a jelen magyar viszonyok társadalmi és politikai röggvalóságát is nyíltan föl tárja. Ugyan sokkal mesészerűbb keretek között és szatirikusabb hangnemben, mint azt tette a *Báró*

Wenckheim hazatér-ben (2017), melyben vaskosan lesújtó véleményt mond hazánkról, de míg ott érződik egyfajta Dürrenmatt-allúzió (*Az öreg hölgy látogatása*), addig a *Zsömle odavan* atmoszférájában fölerősödik a régi-új hangszín: az idősök iránti mély empátia, együttérzés az időskori magánytól szenvedőkkel, a kiszolgáltatottakkal, és fokozottabban emel szót az emberi méltóság tiszteletben tartásáért. A fidelio.hu (2023. 12. 27) értelmezése szerint ez a regény „rekviem az utolsó Árpád-házi királyért”, mely tán legszociálisabb műve a szerzőnek. Maga a cselekmény annyira nem is meglepő, hiszen mióta hazánkban visszaállították a vármegyerendszert, mindenki a feudális magyar viszonyok visszatértét kezdte emlegetni, várván, hogy a miniszterelnököt mikor koronázzák királlyá. Ez ugyan nem következett be, de a magyar közállapotok a fővárosban és vidéken megromlottak, az erkölcsi torzulásról nem is beszélve, s a lakosság gondolkodása annyira eltompult, mintha agymosáson esett volna át az ország. A könyvben egyensúlyba került a realitás és az illuzórikus elképzelés, sőt a mesebeli (vagy hihetetlen) alaptörténet közelebb áll a súlyos valósághoz. Bár a főhős olyan beleéléssel állítja magáról, hogy ő egyrészt Dzsingisz kán leszármazottja, másrészt őt 1944-ben Horthy Miklós királlyá koronázta, (nehogy a Habsburgok uralma visszatérjen) az Amerikából (Szeleczy Zita művésznő által) J. Cartertől visszakapott Szent Koronával, hogy tulajdonképpen jelenleg ő a magyarok királya. Még két kis kopott fonaldarabot is őriz a trónból, bizonyítékként. Mindez vicces és humorosnak tetszik.

De ki is az, aki szövi ezt a délibábos mesét? Kada József, egykori Wehrmacht-tiszt, háborús hős, homlokában őriz egy repeszdarabot, a háború után villanyszerelő lett, majd az IKV-nál dolgozott, most pedig megözvegyülve egy kis Észak-magyarországi, nagyrészt szlovák lakosú faluban él kiskutyájával, Zsömlével és dédelgetett álmával, hogy egyszer csak visszakerül a trónra. A falubeliek csak Fürgeembernek nevezik, no meg futóbolondnak tartják. Lánya családjával haragban vannak, így magányosan tengeti szegényes életét. A hideg télutói napon azt a kijelentést teszi: „Nem teszek többé a tűzre”. Ez a kettős értelmű mondat egyben a regény nyitómondata. Egyszer egy furcsa társaság állít be hozzá: ők a szélsőjobboldali Koordinált Platform tagjai, akik kinyomozták az öregember múltját, és vele együtt szervezkedni kezdenek a monarchikus rend, a királyság visszaállításáért. A szálak bonyolódnak, természetesen a terv kitudódik s a cinikus politikai gépezet elfogja őket, szinte mindenki több évre börtönbe kerül. Talán csak ketten ússzák meg, az egyik a kék szemű Krasznahorkai Lacika, a vándorénekes. A szerző beleírja önmagát a történetbe, ezzel is nyomatékot ad annak, hogy a ragaszkodó szeretet igenis megélhető, ugyanis egyedül ő lesz az a társaságból, aki szinte mindenben segít az immár 92. évét taposó Józsi bácsinak: befűt a sparhertbe, bevásárol, Szeleczy Zita (Józsi bácsi állítólagos szerelme) dalait egy lemezjátszón lejátssza, majd amikor tragikus fordulatot vesz a cselekmény, és Kada Józsi bácsi is börtönbe kerül, kihallgatják, bíróság elé állítják, végül kórházba, legutoljára pedig Lipótra száműzik az elmeosztályra, akkor ő látogatja a legtovább.

A regényszerkezet 11 fejezetből áll, ebből körülbelül a kétharmadáig, a VII. fejezet végéig a szerző képes életben tartani a reményt, Józsi bácsi már egészen ura a hol komikus, hol tragikus helyzetnek, ám onnantól zuhanórepülés áll be, a remény illúzióként szertefoszlik. Domján Edit szerint (revizor, 2024. 04. 03) a könyv ajánlása (DJ emlékére) arra enged következtetni, hogy Józsi bácsi valós személy lehetett, a szerző hóbortos ismerőse. Alakját érzékletesen mutatja be, nem rejtve véka alá az idős férfi szenvedélyes természetét: minden ápolónőnek szerelmet vall, feleségül venné őket.

Valójában Kada és a csoport szándéka nemes: a megromlott erkölcs helyreállítását szorgalmazza. De a kudarc az emberi pozíció veresége: egyrészt az infantilis korlátoltság, amely a „condition humain” kivételezettségét hiszi, mely szerint az ember mindennek a középpontjában áll, ő az Egész irányítója, holott már mindent a káosz ural. Másrészt szerepet játszik a gyávaság, a félelem is (el-elmaradoznak a tagok), illetve a megtartó hit helyére itt az

egyszerűség szépsége lép: az élet szeretete. Ebbe rondít bele az emberi természet, a hatalomvágy, az erőszak, szétroncsolva az erkölcsi értékek rendszerét, amelyen a személyes méltóság is nyugszik. Ha a *Rombolás és bánat az Ég alatt* írásairól azt állítják, hogy bennük a szerző a remény esélyének megfogalmazásait jutott el, akkor a *Zsömle* esetében nagy lépést tett az intuíción terén, megfogadva a kínai költőbarátja (Wu Xianweng) véleményét: „A legtökéletesebb a beteljesedett szépségben égő erkölcsnek kell az emberiség netovábbjának lenni”. (253) Mert miféle erkölcsi magaslat az új regény attribútuma?! Erre valójában a befejezés adja meg a választ. Mint mondtuk, a VIII. fejezetig nyerő helyzetben áll a remény: a társaság tagjai nagy tisztelettel veszik körül Józsi bácsit, segítenek neki a portáján; és teljes összhang van az idős gazdi és a kölyökkutya, Zsömle között. A miliő családias, bensőséges. Csupa szeretet-geisztus érzékelhető, ami később teljesen beszűkül a gazda és kutyája kapcsolatára. A morál a haza javát keresi: „tudja maga, drága Etelka” – mondja Józsi bácsi a medikának, „hogyan képzelem én ezt a Magyarországot, amit a királyság visszaállításával érhetne el ez a sokat szenvedett ország?” (187) A szerző főhőse iránti jóindulata kifejezésre jut annak szóhasználatának megidézésével: Józsi bácsi a modern világ tárgyait másképp nevezi meg, így például „komjútért” emleget, „mekdonáldot”, és – bár kissé fogcsikorgatva, de – eltűri az öreg Vass Albert-csodálatát. A falu miliójét a valóságnak megfelelően mutatja be, nem fedi el az ott élők kicsinyességét, fősვნყségét, álságát, gonoszságát, ellenben a Kada-portát, a hegyekre néző kilátást, a természeti környezetet harmonikusnak festi. Ez az indulati töltetet nélkülöző attitűd, mely eltér a korábbi Krasznahorkai művek sötét tónusától, mely olykor Petőfi Sándor *Az őrvűt* c. versének világot felrobbantó feszűltségét is tartalmazta, itt más hangnemre vált.

Azonban ez a kibontakozó remény darabokra törik a rendőri túlkapások, a bebörtönzések során. A szeretetkapcsolat szinte teljesen beszűkül a Lipótra száműzött Kada és az Etelka által hozzá eljuttatott kiskutya viszonyára. Egy ideig kivételezett helyzetben voltak (Etelka intézkedésének következtében), külön szobában, a gazdi sétáltathatta az intézet parkjában Zsömlét, de lassan elmaradoztak mellőlük az ismerősök, a Krasznahorkai fiú, Etelka, a falubeliek. A kör csendben bezárul. Józsi bácsi állapota napról-napra romlik, Zsömle is átveszi az ő lelki levertségét, közönyét. Az öreg elméje azonban továbbra is tiszta, világos számára, amit közöl vele a Busafejú ápoló, hogy karácsony után visszakerűl a nagyterembe, a kutyáját pedig elviszik a sintérhez. Ekkor Kada József végrendelkezik: kitűntetéseit felsorolva Busafejúre hagyományozza, majd az épűletben hallható karácsonyi énekek, neszek hozzák el a döntését. Elhatározása, amit az éj leple alatt aztán megvalósít, teljes egészében B. Hrabal halálára emlékeztető. Csak Hrabal a galambokat etetni hajolt ki a kórházablakon, és úgy rőpűlt a végtelenségbe, Józsi bácsi pedig a beszerzett szerszámmal leszerelte az ablak rácsait, az asztalt és az ágyat odatolta, magához ölelte a „boldogságtól reszkető” kiskutyát, és már csak annyit mondott, kitárva az ablakot: „kaszakodjál!” (237)

Ha ez a befejezés – paradox módon – annak a metafizikai reménynek az űzenete, hogy az ember ugyan elpusztítható, de a benne élő transzcendens vágy (a szeretet) mint szellemi Lényeg elpusztíthatatlan, akkor Krasznahorkai Lászlónak sikerűlt kicsalogatni Pandóra szelencéjének mélyéről a reményt, és a tragédia szűnhelye szakrális helyé nemesűlt, akárcsak a *Mindig Homérosznak* esetében.

(Krasznahorkai László: *Zsömle odavan*, Magvető, Bp., 2024)

VUM 84. szám

PETŐFI SÁNDOR

A Tisza

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják hajjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok
(Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga főveny-szőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,
Melyen a levágott sarju-redek,
Mint a könyvben a sorok, heverték.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő: benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan, mintha égne s folyna vére.

Másfelől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettye-bokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyílás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők usztak át az égen.
Legmesszebről rám merengve néztek
Ködön át a mármarosai bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
Egy madár csak néha fütyöntett be,
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlhan, vélem átellenben épen,
Pór menyecske jött. Korsó kezében.
Korsaját mig telemerítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz. -

Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rőzseláng mellettünk.

Többek között szóltam én hozzájuk:
"Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő a föld legjámborabb folyója."

Pár nap mulva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl.
Jön az árvíz! jön az árvíz! hangzék,
S tengert láttam, ahogy kitekinték.

Mint az örült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bőgve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

Pest, 1847. február

BAK RITA

Hajóút

Az árboc mellett
tovább küzd.
Iszik a mély csöndből.
Hálóját a vízbe meríti,
lélekhalakat fog.
Lekötözi a szelet,
aztán újból kiereszti.
megcsókolja a földet,
vitorlázik tovább.



Fotó: **DARVAS JUDIT**

FORDÍTÁS

AKUTAGAVA

A lóláb

(3. rész)

Egy félév sem telt el, és Cunekónak új jelenséggel kellett szembesülnie, amely miatt nem merülhetett el tévelygéseiben. Az eset októberben történt, éppen alkonyodott, Pekingben ilyenkor a fűzfák és a japánakácok kezdik hullatni sárga leveleiket. Cuneko éppen teázott, s a díványon merengve, emlékeibe mélyedt. Ajkáról eltűnt az elmaradhatatlan mosoly. Űde arcvonásainak is nyoma veszett. Hol elveszett férjén, hol az eladott franciaágyon, hol a poloskákon töprengett. Egyszer csak valaki határozatlanul megnyomta a csengőt a ház bejáratánál. Cuneko rá se hederített, arra gondolt, hogy majd a házban szolgálatot teljesítő kínai fiú kinyitja a kaput. A boy azonban valószínűleg elmehetett valahová, nem volt se híre, se hamva. Eközben a csengő újból megszólalt. Cuneko végül felállt a díványról, nyugodtan elindult a bejárat felé.

A lehullott falevelekkel borított bejáratnál egy férfi állt kalap nélkül a halovány fényben. Kalap nélkül? Ha csak kalapja nem lett volna! A férfit szinte teljesen belepte a homok, testét rongyok borították. Cuneko úgy érezte, hogy valamiféle félelem sugárzik ebből a férfiből.

– Miben segíthetek?

De a férfi egy szót sem szólt, hosszú hajjal borított fejét lehorgasztotta. Miközben Cuneko a férfi alakjára meredt, félénken még egyszer megismételte a kérdést:

– Miben... miben segíthetek?

Végül a férfi felnézett.

– Cuneko...

Csak ezt az egy szót mondta. De ez az egy szó, mint a holdsugár, beragyogta a férfi őszinte arcát. Cuneko mintha megnémult volna, egy darabig lélegzet visszafojtva meredt a férfi arcába. A férfinak megnőtt a szakála, úgy lefogyott, hogy nem lehetett ráismerni. De ahogy Cunekót nézte, az a tekintet valóban a várva várt pillantás volt.

– Kedvesem!

Miközben Cuneko ezt kiáltotta, már-már férje karjaiba borult. Egy lépést tett előre, de mintha tüzes vásra lépett volna, hirtelen hátrahőkölt. Férje rongyos nadrágszárából két szőrös lóláb bukkant elő. Még az alkonyatban is látszott a szőr színe: a pej ló lábait harmat borította.

– Kedvesem!

Cunekót a lólábak láttán kimondhatatlan undor fogta el. De nem törődött vele, mert úgy érezte, hogy férjét már soha többé nem látja. A férfi szomorúan nézett a felesége arcába. Cuneko még egyszer a férje karjaiba akart borulni, de mégis meggondolta magát. Az undor másodszor is megakadályozta ebben.

– Kedvesem!

Amikor Cuneko harmadszor is ezt mondta, férje megfordult és csendesen elhagyta a bejáratot. Cuneko erre összeszedte a bátorságát, s szinte őrgöngve a férje nyomába eredt. De még egy lépést sem tett, amikor fülét patadobogás hangja ütötte meg. Cuneko halottsápadt lett, szeretett volna segítségért kiáltani, de nem tette, csak szótlanul férje távozó alakja után kémlelt. És azután... aztán eszméletét veszítve a bejárat előtt lehullott levelek közé zuhant...

Mióta ez történt, Cuneko elkezdett hinni a férje naplójának. De sem a menedzser, sem a kollégák, sem Jamai professzor, sem Mutagucsi úr nem hitték el, hogy Ósino Hanzaburó úrnak lólába lett. Ráadásul mindannyian hallucinációnak ítélték meg mindazt, hogy Cuneko

valóban lólábat látott. Amikor Pekingben tartózkodtam, találkoztam Jamai professzorral és Mutagucsi úrékkal, de minden teljesen hiábavalónak bizonyult. Visszájára fordult az egész, és végül engem nevettek ki! Ezek után a napokban levelet kaptam egy Okada Szaburó nevű regényírótól, aki hallott erről az ügyről és azt írta nekem: képtelen elhinni, hogy valakinek ember létére lólába legyen. Okada szerint, ha viszont ez mégis igaz lenne, „akkor szerintem nagy valószínűség szerint a ló mellső lábát illesztették Ósino Hanzaburó testéhez, de az a véleményem, hogy ez a ló a legjelentősebb, a legjobb ügető, amely lovaglásra alkalmas, olyan, amelyik annyira elszánt, hogy a galoppban is a legnagyobb teljesítményt nyújtja, sőt olyan mutatványra is képes, hogy még rúgni is tud a mellső lábával. De az biztos, hogy ehhez olyan lovasra van szükség, aki ezt megtanítja neki, mint például Juasza hadnagy, tehát bizonyos kétségeim vannak a dolog felől”. Persze nekem is vannak kétségeim ezzel a nézettel kapcsolatban. Nem gondolják, hogy túl meggondolatlan döntés csak ezek alapján akár Hanzaburó naplóját, akár Cuneko vallomását jelentéktelennek feltüntetni?! Észrevettem, hogy ugyanabban a számban, ugyanazon az oldalon, csak két-három hasábbal lejjebb, mint ahol a *Sunten dzsihó* cikket közölte Hanzaburó feltámadásáról, a következő hír olvasható:

„Henry Ballet, az Absztinensek Társaságának elnöke, utazása közben, a hankoui vasútvonalon váratlan hirtelenséggel elhunyt. Mivel halálakor orvosságos üveget tartott a kezében, a halál okaként először öngyilkosságot feltételeztek, de aztán alaposan megvizsgálták az üvegben lévő folyadékot, melynek alapján bebizonyosodott, hogy az üvegben alkohol volt.”

1925.

Vége

Japánból fordította: Vihar Judit

Akutagava Rjúnoszuke (1892-1927) rövid ideig tartó élete ellenére a Taisó-korszak (1912-1927) legjelentősebb írója. Írásaiban főként filozófiai, erkölcsi problémák megvilágítását tartotta szükségesnek. Az ellentmondásos kor konfliktusai, a családi problémák megrendítették idegállapotát. Ahogy maga is írja: „a század betegségeibe betegedett bele”.

Akutagava írásai nem cizellált ecsetvonások, hanem kemény kézzel megfestett tusrajzok. A magasztos és az ironikus látásmód nála egymás mellett van jelen. 1921– 1927 kritikai korszaka, filozófiai tárgyú művei egyes szám harmadik személyben íródnak, a korabeli japán viszonyok éles bírálata csendül ki belőlük. Ebben az időszakban jelenik meg a *A lóláb* (1925) című novellája, amely széles társadalomkritikája miatt felrázza, de gúnyos hangneme folytán meg is nevelteti olvasóit.



Virághajam, lepkeszárnyam

KOTASZEK HEDVIG elektrografikája

KIRÁLY GÁBOR

A függőágy

A csillagokat nézem sorra.
Két vasgyűrű között függ a csend,
mint az öreg madár hullott tolla,
lassan tér ki, jobbra, balra leng.

A fák és bokrok hallgatása,
s a kis bogarak néma násza
szélül a két tartókötel,
s amíg az éjfél lassan jődögél,

vetülékül szolgálnak az álom
öntudatlan illó hangjai.
Fészkelődöm, nézem, kérem, várom,
hulljanak az égbolt apró magvai.

Lassan itt az éjfél, elkezdődött,
a fekete vászon felszakad,
hívok mindenkit, száz halott elődöt,
kívánjanak nékem tiszta álmokat.

És ing és leng a csend magában,
fölöttem áttetszik pár éteri ág,
míg az Oroszlán hallgatag szakában
zuhognak fejemre a néma Perszeidák.

PETHES MÁRIA

Körbegördül

gépesített világunkban oda jutottunk
hogymindenki mindenhova autóval jár
aztreméljük így hamarabb leszünk boldogok

senki sem ismeri egymást
nincs idő a barátkozásra
egyedül gördülünk járműveinkben
folyton körbe körbe

főösleges dolgokat vásárolunk
hogyminél előbb boldogok legyünk

azért vigyáznak magukra a gyermekek
hogy gyorsan és készen megkapjanak mindent
anélkül hogy bármit kellene tenniük valamiért

az öregek tudják mi a dolguk
senkinek ne legyenek terhére
ezért idejekorán lefekszenek és meghalnak

mindent feledni kell
csak azt nem
hogy gyorsan elérjük a boldogságot
ami már csak tárgyakban nyilvánul meg

siessünk siessünk amíg pirosan zölden
pislognak a lámpák az útkereszteződésben
ahol mindenki körbegördül

csak a lebontásra ítélt házak nyögdécselnek
amikor alá omlanak a falak
a rémülettől libabőrösen szanaszét pattognak
a szögek amikor kitépik ajtóikat
beesik az eső a tető nélküli házromokba
pont oda
ahol az ágy állt
amiben elhangzottak a vallomások

jeges eső öblíti ki
az idegfeszültségeket a szívdobbanásokat
hűvös huzat szárítja ki a légtérből a csókokat
melyeket már mindenki elfelejtett
akár a tegnapi gondokat
amik maguktól megoldódtak

KOVÁCS MARIANNA

Virágos

Virágos kisváros,
Ott állna a házunk;
Annak a kertjében
Liliomos álom.

Tél végén hóvirág,
Tavasszal orgona,
Nyáron melegtűrő
Murvafürt, hajnalka,

Ősszel a varjúháj
Bontogatná szirmát.
Télen fák ágai
Rajzolnák a mintát.

Budapest, 2024. augusztus 09.



Októberi varjúháj, 2023. október 21.

KOVÁCS MARIANNA fotója

HOMLOKTÉR — FETYKÓ JUDIT

Foszlányok

estém átnyúlik
a másnap kezdetébe
rég elmúlt éjfél
mire aludni térek

*

az éj
nekem az
mi másnak
a hajnal
a reggel
mi általában
a délelőtt

*

az öregség betegség
keveredése megrémít
bár tudomásul vettem
kitérni nem lehet előre
vajon hogy telik be
saját sorsom

*

az éjszakai csendben
sün neszez a kertben
halkan szól egy madár
az óra hajnali kettőre jár

*

nyitott ablak nyári hőség
a szomszéd trombitaszólót
horkol a kert alatt vonat
halad talán jobb arra
hová a kerekek viszik

*

ma megint tudatosult
nem a szó és a beszéd
az erősségem leírom
a többi elmondhatatlan

*

kérded zavarsz-e
ha tudnád hány
napja nem beszélek
teremtett lélekkel se

*

tűz lakik benned
végtelen energiák
s számtalan történeted
egyszerre vonz s taszít

*

talán vannak barátok
vajon vannak-e barátok
vagy a magány hiteti el
amíg más ki nem derül

Azt mondd

Barátnőm, azt mondd:
most hallgass végig,
ne szakíts félbe,
kivételesen őszinte leszek

talán van még
három-négy évem,
mindenemből kifogyok,
s utána választhatok
az éhenhalás
és az öngyilkosság között,
ide jutottam,
sose hittem volna,
távolodnak ők is tőlem,
a maguk baja elég nekik,
nem vállalhatnak fel engem,
mivé lett a még
egy évvel ezelőtt
hallgass hát végig,
ne szakíts félbe

átgondoltam sokszor,
s határozottan tudom,
be fog következni

Szálszakadás

Öledbe raktam múltam darabjait,
volt hitek tárgyi bizonyítékait,
valaha mindet oly fontosnak hittem,
...és felesleges porfogó lett minden...

A terítőket összehajtom,
nem keresem – így nem találom –
a régi mintát, nincs kötődés,
pótcselekvés volt minden öltés,

míg az időbe szúrtam tűmet,
majd elfeledve a betűket...
s az öltésekbe beragadva
álhiteket varrtam magamra.

Hull, pereg a idő, év évet színez,
tűbe fűz, test-lélek-fonalként hímez
velünk, nélkülünk, néha szálszakadás,
bomlik a volt, a múlt, a sohase-más...

szobák

az a hetedik szoba halványul
ajtaja tűnik a múltba
a nyolcadikon belépve
vajon hová jutok

A kapun túl

A kapun túl, az mindig hajnal?
Vagy este, vagy éjszaka?
Izzó nap szikrázó fénye,
vagy képzeletem az maga?

A kapun túl, ha nyílik, tárul,
beenged egy más ez világ,
mi képzelettel, vággyal társul,
teret, időt e percben lépve át.

A kapun túl, ha oda bemegyek,
tér nyílik, egyszerre közel-távol,
előre, hátra bármit nézhetek,
minden kitárul, minden kitárul.

FANTAZY

MÁNDY GÁBOR

Élnek-e értelmes lények a Marson kívül?

A Curiosity marsjáró 2012. október 4-én furcsa rádiójeleket fogott. Ezek a jelek annyira strukturáltak és mechanikus ismétlődéstől mentesek voltak, hogy csakis intelligens lényektől származhattak. Az értelmezési kísérletek azonban sikertelenek maradtak, ezért az egész dolgot be sem jelentették. Ez így volt egészen addig, amíg teljesen véletlenül egy Bali-szigeti nyaraláson nem találkozott össze Jim Carpenter NASA-csillagász Jurij Belkin orosz delfinkutatóval.

Néhány pohár margarita után már szabadabban tudták kicserélni a gondolataikat a kormányzatuk által szigorúan titkosnak minősített kérdésekről. Amikor Carpenter a titokzatos jelekről kezdett beszélni, Belkin élénken bólogatott.

– Igen, mi is találtunk ilyen jeleket. Néhány dolgot sikerült is megfejtenünk. És tudod mit, haver? A rejtélyes jelsorozat nagyon hasonlít a delfinek kommunikációjára.

– Húha! – kiáltott fel Carpenter. – Talán a Marsról származnak a delfinek?

– Ez nem valószínű. De tény, hogy van hasonlóság. Talán nem a szókincsben, hanem a nyelv jellegzetességét illetően.

A két tudós tovább dolgozott a jelsorozat megfejtésén, és rendszeresen értesítették egymást a felfedezéseikről, ötleteikről.

Igazán 2017 februárjában kezdett tisztulni a kép, értelmet kapni a szöveg. Kezdték megvilágosulni az összefüggések. A két tudós Rejkjavikban találkozott újra, egy nemzetközi konferencián, amelyen az intergalaktikus kommunikáció volt a téma. Az első este bezárkóztak a szobájukba, és elővették a számítógépeiket. És nagyon megdöbbentek, amikor a külön-külön megfejtett töredékeket megpróbálták összerakni.

Kiderült, hogy a jelsorozat egy tudományos tanulmány része. Az ismeretlen marsi szerző azt fejtegeti benne, hogy van-e értelmes élet más bolygókon.

Az értelmes életet úgy definiálják, hogy az közösségi, békés és örömcentrikus. A közösségi azt jelenti, hogy az egyedek nem külön-külön léteznek, hanem egy nagy konglomerátum részeként, egymással szimbiózisban. A békesség azt jelenti, hogy egyik egyed sem akar semmit elvenni a másiktól, hanem együttműködésben valósítja meg a céljait, érdekelték egymás sikerében. Az örömcentrikusságon pedig valami olyasmit értenek, hogy nem a bajokat, a rossz dolgokat emelik ki, hanem meg vannak elégedve azzal, amijük van, és az a céljuk, hogy mindenki boldog legyen.

A marsi kutatók ezen ismervek alapján vizsgálták meg a Naprendszer bolygóit. A Merkúr túlságosan forró ahhoz, hogy rajta bármiféle élet létrejöjjön, a távoli bolygók pedig túlságosan hidegek. A Jupiter holdjain csak valamiféle kezdetleges életet találtak. Igazán csak két bolygó jöhetett számításba a Marson kívüli értelmes életre: a Vénusz és a Föld. A Vénuszon találtak is valamiféle összefüggő szerves anyagot a forró légkörben, amelynek sajátos mozgási, tömörülési és ritkulási jelenségei voltak, de a magas hőségben nem tudták közelről tanulmányozni. Ha van is élet, az a marsi mértékkel mérve aligha lehet intelligens.

A Föld élővilága okozta a legnagyobb vitákat. Kétségtelen, hogy az uralkodó állatfaj, az ember (amelyik az ottani tudományos nyelvben "homo sapiens sapiens"-nek nevezi magát) képes a célszerű cselekedetre, de csak rövid távon. Úgy tűnik, hogy a fejlődés itt rossz irányba fordult. Közösség helyett csak individuumok vannak, békés együttműködés helyett háborúskodás, öröm helyett frusztráció és önsajnálatás.

De a legnagyobb baj nem is ez, hanem az a földi elképzelés, hogy a fejlődés más élőlények meghódítását, saját célra való felhasználását, esetenként kiirtását jelenti. Így irtották ki az indiánokat és tették rabszolgává az afrikaiakat. A jelek szerint a földlakók a Naprendszer más részeire is ki akarják terjeszteni a befolyásukat, ez pedig létében fenyegeti a Mars együttműködő, békés és boldog közösségét. A marslakók észlelték az első mesterséges holdakat és űrszondákat, a Holdat és több bolygót is érintő beavatkozásokat. Amikor földi idő szerint 1962-ben a Mars irányába indult el egy űrszonda, azt még könnyen sikerült működésképtelenné tenni, még útközben. De nemsokára jött a többi. Ezek közül az egyik 1971-ben egy ideig már a Mars mesterséges holdja is lett, majd ugyanebben az évben egy másik űrjármű le is szállt a bolygó felszínére. Ezt még megsemmisítették, de a marsi közösség ettől kezdve komolyan aggódott. Ez a makacs földi próbálkozás a marsi civilizáció legújabb kihívása.

Korábban is volt már egy vészhelyzet. Akkor a légkör és a víz kezdett elfogyni. De a problémát megoldotta a bolygó felszíne alá költözés. A geotermikus energia céltudatos felhasználása tette lehetővé a továbbélést. Kiapadhatatlan energiaforráshoz jutottak, és a felszín alatt még időben sikerült helyreállítani az eredeti légkört is. A műszaki tudományok sokat fejlődtek, de korán belátták, hogy nem lenne értelme más bolygókra eljutniuk. Automatikus vezérlésű űreszközökkel ugyan igyekeztek felderíteni a kozmikus környezetüket, de a többi bolygó gyarmatosítása szóba sem került.

És egyszer csak szembetalálták magukat a földlakók expanzív szándékával. A földi rádióadások elemzése alapján kiderült, hogy meg akarják hódítani az egész Naprendszert. A szondák csak a tapogatózást jelentik, a végső cél a többi bolygó leigázása, erőforrásaik megszerzése. Már a Hold és a Mars ásványi kincseinek kiaknázása is napirendre került. Ez megkondította a vészharangot.

Az első reakció az volt, hogy még jobban be kell zárkózniuk. Hadd mászkáljanak csak a földlakók a felszínen, attól ők még élhetik a békés életüket odalent. De ez nem volt reális. Egyrészt semmi garancia nincs arra, hogy a földlakók nem akarnak mélyebbre menni, hiszen az ásványi kincsek kitermelése e nélkül lehetetlen, másrészt így nem tudták volna megtartani azokat a kijáratokat, amelyeken át a maguk űrjárműveit indították. Voltak tudósok, akik felhívták a figyelmet azokra a nagy robbanásokra, amelyek már a földi idő szerint 1945-ben megkezdődtek, és amelyekből az idő múlásával egyre többet észleltek. Ezek olyan romboló eszközök voltak, amelyeknek a Mars felszínén való alkalmazása a kéreg alatti létüket is komolyan fenyegette. Megsokszorozták hát az információgyűjtést, többek között olyan robotokat küldtek a Föld körzetébe, amelyek közelről tanulmányozhatták a fejleményeket. (A földlakók ezeket nevezték ufóknak. Szerencsére egyet sem sikerült kézre keríteniük.)

A megfigyelések alapján megállapítást nyert, hogy a Földön használt eltérő nyelvek megnehezítik a megértést. A tudományt teljesen alárendelik a háborúskodásnak. Makacsul el akarják venni egymás területeit, mintha nem mindannyiuké lenne a bolygó. És ahelyett, hogy a fejlődés elégedetté és boldogabbá tenné őket, egyre nő a feszültség, egész népek acsarkodnak egymás ellen.

Voltak, akik azt javasolták, hogy egy diszkrét beavatkozással egymásnak kellene ugrasztani őket, hiszen ehhez minden feltétel adva van, de a marsi civilizáció békés hagyományaival ezt nem lehet összeegyeztetni. Tőlük idegen a gyűlölködés és a károkozás.

A földszondák meglepő felfedezéssel is szolgáltak. Kiderült, hogy a Földön is vannak értelmes lények: az óceánokban. A delfinek közösséget alkotnak, békések és boldogok is, tehát az intelligens élet mindhárom fontos jellemzője illik rájuk. A marsi kutatók feltételezik, hogy a delfinek megpróbálták felvenni a kapcsolatot az emberrel, de a jelek szerint ezek a törekvések nem jártak sikerrel, a domináns faj tovább halad a katasztrofális végkifejlet felé, és ezen sem a delfinek, sem a marslakók nem tudnak változtatni.

Hogy végül milyen döntést hoztak a Marson, az nem volt világos, mert a jelsorozat itt megszakadt. Carpenter és Belkin nem tudták, mit tegyenek a szöveggel. Publikálják a vélelmezett megfejtést egy tudományos folyóiratban? Lépjenek kapcsolatba az ENSZ-szel? Esetleg forduljanak a legnagyobb hatalmú kormányokhoz?

Végül arra a következtetésre jutottak, hogy a marsi nyelv megfejtett szavaival üzenetet próbálnak küldeni a marslakóknak. Ebben érzékeltetik az emberek eltérő gondolkodását, megpróbálják meggyőzni őket arról, hogy még nincsen veszve minden. Ha nem is képzelhető el személyes kapcsolat a két faj között, a gondolatcsere arra ösztönözhetné az embereket, hogy másképp tekintsenek a Marsra és a többi bolygóra, ne a természeti kincseiket próbálják elvenni, hanem elégedjenek meg azzal, amijük van.

Carpenter megpróbálta mindezt megfogalmazni a marsi nyelven, de nem volt biztos benne, hogy ez sikerült. És utána még keresni kellett egy adóállomást, amely hajlandó volt a Mars felé sugározni az üzenetet. Ez már két hete megtörtént. És most szorongva várják a választ.

De ha sikerült is felvenni velük a kapcsolatot, még mindig ott vannak a földi politikusok, katonák és üzletemberek. Velük még nehezebb lesz megállapodni.



Zemplén, Komlóska környékén

Fotó: **SZABÓ MÁRTA**

REJTŐ GÁBOR

Én Istenem...

Túl mindenben, könnyű már hinnem
bár azt hiszem, hogy eddig és ennyire
vittem, kellett hozzá valaki, szerintem
Isten. Más nincsen, meg persze én meg
a remény és a szeretet, nem gondoltam
volna, hogy így rám dermedt a szerep
mit lassú tűzzel olvasztott le rólam, és ez
nem csak szólam, megfürdetett vérben
sárban, konkrétan, meg általában, olykor
hánytam is, de mindég, minden pillanatban
– erre vagyok tán leginkább büszke –, figyeltem
mit üzen a kis hamis, nem csak a jajgató testre
s beláttam – előbb vagy utóbb – van mit
meglátni, elengedni, már amennyire tőlem tellett
s szavam sem lehet, türelmes volt, öntötte
belém a lelket, mikor már föladtam volna és
rohadatul nem érdekelt sem a tegnap, sem a holnap
vonszolt tovább... nincs mese, erre jutottam magamban –
van Isten, s az ember szerelmese, de hát a fény árnyékot vet, s a kettő együtt szeret csak épp
másként, s lassan
átragadt rám e vágykép, a szeretet, s behálózott, mint
levelet az érezet, könnyebb lett innen, hogy kénytelen
elhittem, minden mögött ez van, ez az irdatlan erő
lesújtó és fölemelő, ez a mag, ami köré gyümölcs terem
mondhat bármit a finnyás értelem, s nem kell hozzá csuha, lehetek – ha megadom – a magam
ura, egyszerre
bolond és király, szégyen és félelem nélkül, ilyen az, ha
az ember Istennel kibékül (mi mást tehet, ha nem, majd
kap egy újabb életet), mint cseppkő, mint a hangjegyek
úgy épülnek az életek, enmagukban de mégis kapcsolódva, a láthatatlanban íródik e kotta, a
mély és magas most összeér, gyorsul a ritmus, a Bolerót hallom
az öröm a bánattal helyet cserél, új tüzek gyúlnak a túlsó parton, túl mindenben, vagy éppen
innen, ezt tudom most mondani néktek, nevetve-szelíden.

SZEGŐ JUDIT

Bolond világom tükre

.
Már alig figyelem az évszakok változását.
Fekete, locspocs telek fel sem tűnnek.
Csukott szemem nem csodálja a tavasz ragyogását,
Észre sem veszem, ha a madarak tojásukon ülnek.
.
Már hitetlenül nézek fel a szakállas, szelíd arcra!
Bibliámban milliárdnyi porcica bujkál.
Mindenkinek megvan a maga belső harca,
Mely a bódult agyakban gyógyszerekkel turkál.
.
Már bolond világ lett ez, s nem az én világom.
Narkós anyák torz rasszizmust szülnek.
Sötét bőrű gyermekek boldogsága kukába zárt álom.
Megalázottságukkal gyilkos indulatok egyesülnek.
.
Már nem biztos, hogy holnap is lesz pénzem.
Kevés hozzá egy végigdolgozott élet.
Jövőmet egyre inkább én is a kuka körül érzem,
Büszkeségem tiltja majd, hogy koldusként pénzt kérjek.
.
Már, ha elvétve belenézek, ráncos arc néz vissza
A tükörből. Múlt szépsége helyett látok egy gyilkos világot.
Földrengést, háborút, s apát, ki családját írtja.
Nem fogom sajnálni a véget, amikor kiszállok...

nyárvég

.
örjögve falatozik testemből az idő,
hangos csámcsogása elnyomja
szomszédom fűnyíróját.
a nyár kopog az ajtón, hogy részéről vége.
nem marasztalom.
rőtleveles fejére búcsú- barackot nyomok.
hogyan utáltam anno,
amikor apám ujja koppant így a kobakomon.
emlékeim kék lepkeként szétszélednek.
kifosztott énem maradéka leül egy stokira, és vár.
talán godotra...ki tudja.

KARAFFA GYULA

Ebben a versben...

ebben a versben
ne várj tőlem semmit
se madárcsacsogást
se a kedves lábnyomát

(rég nem izgatnak már itteni dolgaim)

pissszt... figyelj csak
hallgass egy kicsit...
ma az eget néztem ahogy
hangtalanul úszott rajta
a Bukares-Londoni járat
kondenzcsíkját lassan fújta a szél
ikszeket ipszilonokat festve
a felhők szélére
aztán szembe jött vele
a Brüsszel-Ankarai járat kisebb gépe
keresztelte egymást a két kondenzcsík
verset írtak egymásnak a gépek

szép volt

KARAFFA GYULA: *Tartozásaim gyűlnek...* Balassagyarmat, 2015, Brunner Média Kft
Nyomdaüzeme

GUTI CSABA

Lord

Szép verőfényes délután volt. A napsugarak megállíthatatlanul özönlöttek az égből, hogy a fák koronáján szétolvadjanak, és lecsepegjenek az avarra is. Ősz volt, nosztalgiával teli ős.

Barnabás sosem felejtette el azokat az éveket, amelyeket még a szülei házában töltött el, messze a várostól, odakint az erdő szélén. Szerette ezt az évszakot, ahogyan a fákat is. A lehullott leveleket marokszám dobálta vissza a fák ágai közé, hátha azzal becsaphatja az időt, és mégsem lesz tél. Nem akarta, hogy az ősznek vége legyen. Tudta, hogy az élet sivárabb és szürkébb lesz azután, hogy elköszön ez a csodás, színekkel teli évszak. De persze mindez csak játék volt, s miután elfáradt benne, leheveredett, és magába szívta a hűvös, nyirkos avarszagot, amelytől úgy érezte, menten felfrissül a vére.

Az apjától örökölte a természet szeretetét, aki ha tehetett, folyton az erdőt járta. Vadász volt az öreg, aki leginkább apróvadat ejtett, amit aztán a család jóízűen el is fogyasztott. A fiút sokáig nem vitte magával, mondván: kicsi még, hanyatt vágná őt a puska. De valójában tanítani kellett még a fiút. Az öreg azt vallotta, hogy először fejben kell felnőni az erdőhöz; sokat kell tudni róla annak, aki beteszi oda a lábát. Ismernie kell a fák törvényeit, az állatok törvényeit, a vadászat törvényeit. Sőt! Nem elég ismerni, tisztelni is kell azokat!

Sok év telt el már, amikor a fiú minderre visszagondolt. Azonban hiába az idő múlása, belőle valahogy mégsem lett vadász. Nem lett, mert elcsalta őt a város zaja, egy kényelmesebbnek vélt élet ígéreteivel. A kötelességek ellenére a fiút mégis folyton visszahúzta a szíve abba a kislelbe. Ha tehetett, szívesen töltött időt vidéken, alkalomadtán akár heteket is vendégeskedett a szülei házában.

A hazaút mindig nosztalgiával töltötte el. Révetegen támasztotta meg a fejét a vonat ablakán, és fátyolos szemekkel nézte az ismerős tájat, majd a mozdony fekete füstjére pillantott, mintha csak abból akarná kiolvasni, jól döntött-e akkor régen, amikor onnan elment. A kormos levegő azonban néma maradt, a választ a szíve adta meg a kérdésre, ami mindeközben fájdalmasan lüktetett.

Hazaérkezése után mindig mindent úgy talált, ahogyan azt gyerekkora végén otthagyt. Jó volt ott megpihenni, egy rohanó világból visszatérni a megváltozhatatlan gondtalanságba. Csupán az emberek lettek ráncosabbak, őszebbek, lassabbak. Egy-egy látogatás idején az is előfordult, hogy valakit már nem talált ott, csak a faluvégen lévő kis temető hízott valamennyit, de ez ellen tenni nem lehetett. Az élet ilyen; egyszer véget ér.

Akik elköszöttek, azok helyébe újak jöttek, viszont azokat Barnabás már nem ismerte. Nem is gondolt ő ezzel sokat. Csak megállt egy pillanatra, teleszívta a tüdejét a faluhátárban, és azzal a friss, fanyar illattal, amely számára mindentől mégis a legédesebb volt, megindult az erdő irányába, ahol a szülei laktak. Hátizsákja vígan ugrált a hátán, hisz nem volt komoly terhe, ami lefelé húzta volna. Csupán egy üveg borocska lapult a mélyén, amit az apjának szánt, és egy csokoládé, amit az anyjának akart ajándékozni. Ennyi volt benne mindösszesen. Nem sok, de épp elég. A szándék beszédesebb volt ettől a két apróságnál, mely halkán beszélt, szívhez szólóan, csak a fülét kellett kinyitnia annak, aki arra hivatott volt.

Ilyesformán bandukolt minden alkalommal az ifjú, sírt is egy kicsit, meg nevetett is. Aztán mindennek egy csapásra vége lett, mert hazaért, és odahaza minden úgy fogadta, mintha soha el nem ment volna.

Az anyja mosolygósan várta, de szemeiben az aggodás fénye is megcsillant, ami csak akkor enyhült, ha tüzetesen végignézett a fián, és rendben találta egyszülöttjét.

Az apja köszöntése csak ezután következett, hogy aztán a két férfi úgy szorítsa meg egymás kezét, ahogy az emberhez illik. Majd a kézfogást borozgatás váltotta fel, hogy aztán kellő kedvvel vitassák meg a világ dolgait. Sok szó esett távoli dolgokról, talán olyan problémákat is emlegettek, ami nem is az övéké volt. Mindez meddő beszédnek bizonyult. Azok a szavak nem hozták közelebb a valódi érzéseket, Barnabás pedig leginkább arra vágyott, hogy megtudja, hogy mi is van valójában odahaza. Várta, hogy a szó a vadászatra, meg az erdőre terelődjön, oda, ahol ő maga is felnőtt annak idején. De a beszéd nem csapott át abba a mederbe, ő meg nem akart belerontani semmibe sem, csak várt, és hallgatta az üres szavakat. Szép lassan lecsordogált a borocska, és így lett az ő napjuknak is egyszer vége, hogy aztán tollpárnák között frissüljenek fel másnapra.

Reggel Barnabás úgy somfordált, hogy egyedül maradjon az anyjával, mert őt akarta megkérdezni a dolgokról, amikről az apja oly hallgatag maradt előző este.

– Nem látom kilógatva a vadászkalapot, meg a kabátot, pedig ilyen esős hónapban nem száradnak ki egyhamar, ha sűrűn viseli azokat az ember.

Az anyja óvatosan kezdett a beszédhez, mint aki nem szívesen adja ki más dolgát. Aztán mégiscsak belekezdett.

– Hát tudod, fiam, apád nem megy már olyan sűrűn ki, mint régen! – vallotta meg aggodalmas hangon az idős hölgy.

– Csak nem veszett össze valakivel a társaságban? – aggódott az ifjú.

– Szó sincs ilyesmiről! Csak egyre fáradtabb lett nap-nap után, ennyi az egész! – mondta a nő lesütött szemmel. – Elmúlt hetven – tette még hozzá, majd mintha megjött volna a bátorsága tovább folytatta. – Több idő kell neki mindenhez, és kopott az ereje is. Sokszor jött haza üres tarisznyával, aztán az is megviselte.

– Nem mindig ló az ember! – mentette édesapja becsületét Barnabás, de az anyja tovább magyarázott.

– Nem azért történt az úgy, mert nem volt mit löni, hanem mert nem találta meg a prédát, vagy nem bírt utána menni olyan helyekre, ahová korábban gond nélkül elért. Aztán minek lődözni, ha végül a rókák hordják szét a zsákmányt, mondta ezek után! Hiába! Öregszünk, fiam, öregszünk! – mondta a nő savanyúan. – Meg aztán, – folytatta tovább új erőre kapva – aközben is rengeteget volt egyedül, amíg az erdőt járta, és nem biztos, hogy jó az, ha egy öregember sokat gondolkodik. Annyi minden fájhat a múltban! Ezt én mondom neked, mert tudom, hisz én sem vagyok már éppenséggel kislány! Nem azért van ez így, mert rossz életünk volt, nehogy ezt gondold! Nem fáj abban semmi! Dehogyan! Talán inkább éppen az a sok jó sajog benne, amiben részünk volt, mert tudjuk, hogy soha nem mehetünk már oda vissza. Az is benne lehet még, hogy mi már nem sokat beszélünk egymással, de nem azért, mert haragszunk egymásra. Csupán a hosszú évek alatt elmondtunk egymásnak mindent, amit csak el kellett mondanunk. Most, már ha egymásra nézünk, akkor is tudjuk pontosan, hogy mit akar a másik. Minek is hát a szákat koptatni, ha semmi újat nem mondhatunk! Panaszkodni sem lehet mindig! Kinek itt fáj, kinek ott. Tudjuk azt mindketten szavak nélkül is. Nem kell azt újból elmondani. Gyengének tűnik attól az ember. Társaság kéne neki, az az igazság! Valaki, aki eltereli a figyelmét az öregedésről, meg hogy eszébe jusson néha, hogy az itthoni és a múltbéli dolgokon kívül más is létezik! De ismered apádat! Nem szeret ő sehova se menni, nem szeret ő senkivel sem ismerkedni! Hiába mondom neki, hogy nem jó így ez, nem enged belőle. Nem hallgat rám, ahogyan soha nem is hallgatott. Nekem is rossz végignézni, ahogy magányában tönkremegy.

Ennyi volt minden, amit az öregasszony mondani tudott. Nem több ennél, de Barnabás még ezekre sem tudott mit mondani. Addig a pillanatig soha eszébe sem jutott, hogy az ő apja is megöregszik egyszer.

Aznap este sehogy sem akartak előjönni az álmai, a gondolatok belevesztek az éj sötétjébe, mintha csak leborított volna mindent a fekete köpönyege alá. A fiú sokáig nem találta a problémára a megoldást. Aztán valamiben mégis megütközött a gondolata.

– Nekem bajos volna sűrűn hazajönni, – gondolta – de ha hoznék magammal valakit, aki itt maradhatna... no, igen! Talán az működhetne! – morfondírozott.

Visszautazása után lázasan keresgélt az apja segítségére egy hű és okos társat, amelyet egy kölyökkutya személyében akart megtalálni. Nehéz dolga volt, mert az öreg soha nem tartott állatot, mindig is egyedül járta az erdőt. Barnabás így azt sem tudta, hogy vajon melyik fajta lenne a hozzá megfelelő. A dolog végül is szinte magától oldódott meg, mert az egyik barátja éppen vizslakölyköket ajándékozott el, miután az övéi odahaza egy kicsit megszaporodtak.

Még aznap délután megnézte a kis jószágokat. Nyolc kölyökkutya tartozott az alomhoz. Életrevaló, remek kis ebek voltak mindannyian. Szemlekor éppen erőpróbát tartottak, mint ahogy azt a kiskutyák egymás között mindig is teszik. A birkózás és hempergés közé, olykor egy-egy fájdalmas nyüszítés is belepréselődött, de mindez egy pillanat múlva elmúlt, hogy aztán folytatódhasson a játék. Tappancsok keveredtek farkakkal, fülekkel és nagy barna orrokkal.

Vidám percek voltak azok, csak a döntés halogatódott, hisz oly egyformák voltak úgy egy kupacban. Aztán Barnabás megpillantott egyet közülük, amelyik egy kicsit félrehúzódott a többitől. Tartása volt annak a kutyának, egyenes háttal ült, miként fölségesen vizsgálta a többieket. Ahol a fiú állt, onnan nézve olyannak tűnt a kutya pofája, mintha mosolygott volna testvéreire; kinevette volna őket. Barnabás próbálta a többieket is megfigyelni, de pillantása, valahogy mindig visszaugrott arra az egyre. Volt ugyanis valami megnyerő abban a kölyökben. Valami sugárzott belőle. Talán türelem, nyugodtság és értelem.

– Te, Lóri! Az a kis sötét, ugye nem beteg, hogy úgy félrehúzódott? Nem, mintha annak tünne, de mégis egészen máshogy viselkedik, mint a többiek! – kérdezte Barnabás.

– Jaj! Ne féltsd azt, ha enni kell, akkor ő az első! Csak felesleges dolgokkal nem foglalkozik. Olyan előkelő, mint valami úr. Ezért is neveztük el Lordnak – magyarázta el a dolgot a kutya tulajdonosa.

– Viszont ha nem játszik a többiekkel, hogy tanulja meg a vadászmesterséget? – kérdezett újra Barnabás.

– Magyar vizsla ez az összes! Benne van a tudomány az ösztönükben és a vérükben! – nyugtatta meg a barátja.

Barnabás nézte még egy darabig az almot, sorra vette mindet, de a szeme újra és újra a kis különcön pihent meg. Elképzelte őt az apja mellett.

– Illenének egymáshoz! – állapította meg magában. – Lordot viszem! – döntött határozottan.

– Ahogy gondold! Aligha döntöttem volna én is másképp! Legyen vele szerencsések, és kívánom, hogy hazavigye mindig a nyulat, amit meglőtök! De többet is mondok; legyen hű társatok, és legyen benne örömtök!

Azzal belecsaptak egymás tenyerébe. A kiskutya sorsa ezennel elrendeltetett.

Másnap Barnabás hazaindult a kiskutyával, mert magánál nem tarthatta sokáig a városi lakásban. Csinos kis dobozba rakta, amelyet vastagon kibélelt, minden eshetőségre gondolva.

Az út kalandok nélkül zajlott le, ami annak is volt köszönhető, hogy a kis uraságot hamar elringatta a vonat zötykölődése. Néha ébredt fel, de akkor is csak azért, hogy átforduljon a másik oldalára, ha amazt, már zsibbadásig elfeküdte. Egyébként nemigen zavarta, hogy néha lábak meneteltek mellette, vagy, hogy a vonat olykor fűtyült egyet.

Az állomáson aztán Barnabás felnyitotta a dobozt, gondolta, hadd ismerje meg az eb az új hazát. Egyszeriben nemcsak az a doboz, de a világ is kinyílt Lord előtt. A fejét nem győzte forgatni, szimatolt szüntelenül. A füleit hegyezte, és figyelmesen rácsodálkozott az elé táruló mindenségre. Barnabás jót mulatott rajta. Olykor beszélt hozzá, ha úgy látta, hogy a kutya megijedt valamitől, bár egyébként nem tűnt különösebben idegesnek az eb.

Aztán egyszer csak hazaértek. Mint mindig, az édesanya szaladt Barnabás fogadására. A nő meglepődött, amikor meglátta a fia mellett az apró vendéget.

– Hát ez meg? – kérdezte tágra nyílt szemekkel.

– Ő itt Lord, az új vadász kolléga – felelte készségesen a fiú. – De kérlek benneteket, bánjatok vele kedvesen, mert nagyon finom erkölcsű ökelme! Hol van apám? Ugyanis leginkább neki kell, hogy bemutassam őt.

– Talán hátul – igazította útba Barnabást az édesanyja, kissé zavarodottan. – Tudod, hogy ritkán jön be sötétedés előtt – toldotta meg.

A fiú elindult kifelé, de nem kellett sokáig menetelnie, mert útközben szembetalálta magát az apjával, aki épp befelé baktatott. Bizonyára meghallhatta a beszélgetést, és gondolta utána néz a dolgoknak. A feleségéhez mérten ő sem lepődött meg kevésbé, amikor meglátta az új jövevényt.

Barnabás azonnal a kezébe nyomta a kutyát. Az öreg ügyetlenül fogta magához az ebet, de Lord is megelégtelt, hogy kézről-kézre adják, és hamarjában fészkelődni kezdett. Az öreg lerakta őt a földre, majd hagyta, hogy a kutya sétáljon egy kicsit, és ismerkedjen az ottani szagokkal.

– No, ez nagy tanulmányba fogott itt minálunk! – mondta a fiú derűsen az apjának, mert érezte, hogy az öreg nehezen akar feloldódni, és még mindig nem tudja hova tenni a dolgot.

– Biztos azért olyan nagyok a fülei, hogy minden újdonságot befoghasson a fejébe! – válaszolta végül az apa, csak hogy mondjon valamit.

Aztán percekig nem esett szó, egészen belefeledkeztek a kis csodabogárba, aki ott botorkált a lábuk alatt. Kettejük közül az öreg ocsúdott fel hamarabb, szavai csíptek, mint a megbolygatott darázs fészkek.

– Aztán minek is hoztad ide ezt a kutyát? – kérdezte kellő élccel a hangjában.

– Ő lesz a vadásztársad – mondta a fiú nyugodtságot erőltetve a szavaiba. – Utána megy nyúlnak, fácánnak, nem vész el a sűrűben semmi! – próbálta az egekig magasztalni a kutyát. – Hűséges, okos állat lesz belőle! Meglásd, hasznát veszed majd!

– Nem volt nekem kutyám soha, de ami szomorúbb, hogy nem is vágytam rá egy pillanatig sem! – morogta az apa. Hogy juthatott ez az eszedbe? – Miként is taníthatnám? Öreg vagyok én már az ilyesmihez! Meg aztán reggelente minden részem fáj! Biztos zajos is egy ilyen kis vakarcs, meg állandóan ugrál majd körülöttem, és én azt nem szeretném! A végén még elesek tőle, aztán meg is van a haszon a dologban! Talán jobb, ha még most visszaviszed! – próbált meg az öreg visszakozni a dolog elől, de a fia hajthatatlan volt, tett még egy próbát.

– Csak annyi időt tölts vele, amit egyébként is az erdőre szánál! Annyi lesz a különbség, hogy ezentúl majd nem egyedül mész, hanem lesz valaki melletted, ami nem feltétlenül baj. Arra tanítsd meg, amiben később a segítségére lehet, hidd el, ő mindezt élvezni fogja, ahogyan neked sem tűnik majd munkának a vele töltött idő! A legfontosabb, hogy próbálj meg összebarátkozni vele, és meglásd, hogy ő is igyekezni fog hozzád igazodni! Tudom, hogy hamar megkedveled, csak szánj rá egy kis időt!

Az apa gondterhelten csóválta a fejét, de azért egy apró mosoly mégis ott bujkált a szája sarkán, miközben az ebet fürkészte. Csönd volt azokban a percekben megint. A jó döntéshez idő kellett. Az öreg nem akarta egykönnyen megadni magát.

– És micsoda néven kell szólítani ezt a szörgombócot? – kérdezte egy idő múlva.

– Lord! – mondta ki boldogan Barnabás.

– Lord? – ütközött meg az apa. – Elég uras megszólítás! Remélem nem olyan kényes, mint amilyennek a neve mutatja!

– Kérlek szépen, ez egy előkelő, nemesi családból származó név, mely utal a kutya jellemére, viselkedésére, és a másokhoz való hozzáállására.

– No, hát! – hüledezett az öreg. – Ugye, azért nem szól rám terítéskor, ha rossz oldalra rakom a villát!

– Azért csak igyekezz! – veregette meg a szüleje vállát Barnabás, csibészes mosollyal az arcán.

– Akkor segíts fészket rakni neki! Ne gondold, hogy mindent egyedül csinállok! – morgott az apa, de szavaiba érezhetően játék vegyült akkor már.

Így került Lord aznap estétől az előszoba sarkába, amit eleinte a ház asszonya szúrós tekintettel konstatált, de végül belátta ő is, hogy az apró kutya igen hamar megfázott volna odakint.

Másnap máris elkezdődött a tanítás, nem volt egy perc elpocsékolt idő sem. Eleinte esetlenek voltak egymással a kiskutya és az öregember, de a közös móka hamar összekovácsolta őket, és valahogy jöttek a dolgok egymásután, különösebb fennakadás nélkül. Úgy, mint azok között, akiket közös cél vezérel.

Nem telt el egy hét, és az idős vadász mintha éveket fiatalodott volna azokban a napokban. Sokat nevetett, csibészesebb lett a tekintete, és dagadt a melle a büszkeségtől, ha valamit megtanított a kiskutyának. A felesége gyönyörködve figyelte a barátság alakulását, jólesett neki, hogy a férjét újra boldognak látja. Sokszor ő is csatlakozott a vidám társasághoz, és együtt játszottak a kiskutyával, mintha csak újra gyerekek volnának.

Bizony! Játék volt akkoriban minden. Egy elérhető ruhadarab, egy ócska bakancs, a lehullott falevelek, és a puha fehér hótakaró is. A kutya és gazdája mindenben megtalálta a szórakozást. Aztán ha rájuk zuhant a korán beköszönő este, elpihentek odabent a meleg kandalló előtt. Csak a csontokat kellett, hogy felmelengesse a ropogó parázs, a lelküket akkor már régen átjárta az öröm.

Telt az idő, és a kiskutya szépen cseperedett. Tavaszra már majdnem teljesen kifejlett vizslává vált. Szemeiben ott izzott a szenvedély, ha valami megcsapta az orrát, vagy ha hallott valamit a távolban, az erdőn túlról. Mégsem ragadta el a hév, tudta uralni az ösztöneit. Mindig kívárta a sorát, megelégedett mindazzal, ami neki jutott. Persze az öreg gazda sok időt töltött vele, így Lord egyébként sem panaszkodhatott. Csak éppen a fák között nem voltak még soha.

Majd eljött az a nap is, amikor az öreg a vadászgúnyáját öltötte magára. Levette a falról a puskáját, fejébe húzta a kalapot, majd rákacsintott a feleségére.

– No, ma kiderül, hogy milyen munkát végeztünk!

– Aztán elbírjátok ám a zsákmányt! – mondta a nő viccesen, de az aggodás fénye megremegettette a szemeit, ahogy a férjére nézett. Féltette őt a csalódástól és a hosszú, fárasztó túrától.

Együtt mentek ki a kapuig, majd az öreg nagyot fütttyentett a levegőbe. Lord azonnal ott termett mellette, és izgatottan pillantott rá. Furcsa izzás volt a szemében, olyan, mint amilyen talán még soha addig.

– No, gyerünk, cimbora! – veregette meg a férfi a kutya oldalát, majd kitárult a kiskapu, és a vadászok elindultak útjukra. Lordot felpetzdítette a hihetetlen szabadság, és előrerohant a magas fűben.

A gazdája egy darabig engedte ezt neki, majd ahogy lassan felsejlett előttük az erdő, visszaparancsolta maga mellé a kutyát.

– Mostantól itt maradsz, és nem mozdulsz, amíg nem szólok! – kezdte az okítást az öreg. Azután így lépdeltek egymás mellett, majd lassan rátértek az erdei ösvényre. Itt újabb meglepetések vártak a kutyára, aki izgatottan fedezte fel magának az újdonságokat csakúgy, mint az első nap, amit az új otthonában töltött. Az öreg próbálta nyugtatni őt.

De közben valami megmoccant a bokrok aljában. A kutya rögvest arra fordult, az izmai megfeszültek, mint a kifeszített rugó. Amikor újabb zörrenés hallatszódott, a kutya fegyelmét legyőzték az ösztönök, és az eb acsarkodva a bozótba vetette magát. Lord hamarosan toporzékolni kezdett a szanaszét repkedő száraz levelek között, mert bizony semmi mást nem talált ott, annak ellenére, hogy biztosan tudta, hogy az előbb még volt ott valami más is. Valami, ami akkor már nagyon messze járt onnan. Amikor a kutya ráébredt a saját ügyetlenségére, szégyenkezve visszafordult a gazdája mellé. Tudta, hogy rosszat csinált. Az öreg halk, de erőyes szavakkal leszidta őt.

– Nem megmondtam, hogy itt maradsz mellettem? Ha elriasztasz mindent, nem lövünk semmit, és akkor mit fogsz vacsorázni? Tanuld meg, hogy csak akkor mozdulhatsz el mellőlem, ha megengedem!

A kutya azután mindig mellette maradt, még ha kísértést érzett is a kirohanásra. Gazdája fél szemmel állandóan figyelte őt, és ha úgy érezte, hogy lanyhul a kutya fegyelme, hát rászólt. Lord idővel végleg megtanulta, hogy nyugton kell maradnia, mert a jó vadász soha nem rohan fejfel a falnak.

Sok útjuk ért véget anélkül, hogy a puska lekerült volna az öreg válláról. A vadász is néha már úgy érezte, hogy soha nem visznek haza semmit, de mégis kétségtelenül jobban telt az idő a kutyával, mintha egyedül róttá volna a csapást.

Aztán eljött az alkalom, hogy a szerencse fordulni látszott.

Már későre járt, és úgy tűnt, a puska aznap sem sül el. Régóta cserkeltek odabent a sűrűben, anélkül, hogy mozgást észleltek volna.

Majd aztán apró neszeket hallottak a fák mögül. Lord azonnal felállt, és a hang irányába meredt. Az öreg nyugalomra intette őt. Lord megremegett az érintéstől, izgatottan pillantott a gazdájára, majd ismét a hang irányába fordult. Az öreg lassan felemelte a puskát, ekkor a kutya megérezte, hogy hátrébb kell vonulnia. Nem tudta mi az a szerszám a gazdája kezében, de mégis tartott tőle.

Így vártak tovább. A neszek nem maradtak abba, sőt egyre erősödtek. A feszültség is velük együtt nőtt. Nehéz másodpercek következtek. A türelem végpontja, a lövés előtti nehéz várakozás töredékei voltak azok. A vadász és a kutyája összpontosított.

Egy fácán tipegett elő a fák mögül. Megfontolt volt, mintha érezte volna a veszélyt maga körül. Járt egy kicsit, megállt, majd újra lépett egyet előre. Közben egyre csak forgatta a fejét, tájékozódott. A kutya előtt megszűnt a világ, nem látott mást, csak a madarat. Nem hallott mást, csak őt. Rá akarta vetni magát, el akarta kapni, le akarta győzni őt. Mégsem mozdult, mert a gazda azt mondta mindig, hogy várnia kell. Hát várt, mert tisztelte azt, amit a gazda mondott, még akkor is, amikor nagyon nehéz volt nyugton maradnia.

A madár megérezhette jelenlétüket, és menekülőre fogta. Nagy robajjal röppent a levegőbe. A kutya sóvár pillantással tekintett utána, és nem értette a gazdáját, aki mindezt hagyta. A fácán egyre távolodott, és akkor irtózatos dörrenéssel megszólalt a puska. Egy pillanat múlva a madár alábucskázott a bokrokra, és aztán nem mozdult többé. A vadász várt még egy pillanatot a tökéletes lövés után, majd levette a válláról a puskát, és maga mellé tette azt. Miután szétoszlott a sűrű lőporfüst, szétnézett maga körül, de a kutyája nem volt mellette. Halkan szölongatni kezdte.

– Lord! Merre vagy?

Semmi válasz, a kutya nem került elő. Ekkor a férfi füttyögni kezdett, így jelzett otthon is mindig az ebnek. Néhányszor bele kellett hasítania a csendbe az éles füttyszónak, mire a kutya somfordálva megjelent a bokrok mögül. Kíváncsian pislogott a puska felé, hisz attól ijedt meg annyira. Nagyokat szimatolt a levegőbe, mire prüszkölni kezdett, mert a lőporfüst bántotta az orrát.

– Gyere csak, gyere, Lord! – hívta magához az öreg a kutyáját. – Jól van, semmi baj! Csak vadásztunk egy kicsit! S a lövés bizony zajjal jár. Ehhez hozzá kell, hogy szokj, ha máskor is el akarsz kísérni!

A kutya lassan megnyugodott, de a puskára még sokáig mérgesen nézett.

– No, gyere, nézzük meg mit lőttünk! – indítványozta az öreg, azzal megindult arra, ahol a fácánt sejtette. Lord is elfeledte riadalmát, és követni kezdte gazdáját. Az első fák mögött már látni lehetett a madarat, ahogyan véresen elterült az avarban. Az öreg rámutatott, és hangos szóval biztatni kezdte a kutyát.

– Rajta, Lord! Hozd elő!

Nem kellett azt kétszer mondani a kutyának. Azonnal rávetette magát a madárra. Szájába fogta, és vadul rázni kezdte azt. Azután sem vitte oda, hanem rohant vele egy kört az apró tisztáson, mintha nem is hallotta volna a gazdája parancsoló szavait. Úgy szaladt vele, mintha ki akart volna futni a világból. Majd miután elfáradt, úgy kezdett el körülötte kitisztulni a világ. Fülében felerősödtek az emberi szavak, és a szeme sarkából arra sandított. S bizony, a tisztás másik végén ott állt a vadász, aki parancsolt neki.

– Lord! Ide hamar! Nem halod? Hát milyen vadászkutya vagy te? Elszaladni a zsákmánnyal! Ki hallott már ilyet? – a gazdája így kárált vele.

Az öreg szeme szigorú volt, hangja mennydörgő, így Lord jobbnak látta, ha engedelmeskedik, és mihamarabb túlesik a fenytésen. A másik oldalról viszont olyan jó volt azt a madarat a szájában tartani! Minden pillanat ajándék volt vele. Végül aztán nem volt más választása, el kellett engednie a zsákmányt. Farkcsóválva, alázatosan leszegett fejjel ment a gazdája elé, aki továbbra is szigorú tartással várta őt. A kutya újra és újra elbizonytalanodott a döntés helyességében, és olykor próbált visszafelé somfordálni, de a jól ismert kemény hang akkor már nem eresztette.

– Azt mondtam, ide gyere! – kiáltott rá az öreg immáron sokadszor, és feszesen várta, hogy a kutya végre letegye elé a madarat.

Lord miután megszabadult a terhétől, a vadász a tarisznnyába rakta azt. A kutya bánatos tekintettel követte mozdulatait. Az öreg azonban következetes, jószívű gazda volt, és egy apró darab kolbászt adott a kutyának a cselekedetért jutalmul.

Erre Lord szemébe újra visszaköltözött az öröm, és egy nyelésből a gyomra mélyére küldte a finomságot. Hazafele boldogan szedte a lábait, és csak akkor mordult fel, amikor az öreg igazított egyet a puskán. Soha nem lett igazán barátja annak a szerszámnak.

Otthon sűrű kérdések közepette várta őket az asszony, miután felfedezte a tarisznnyában lapuló fécánt.

– No, hogy történt a lövés? Értette a dolgát a kutya?

– Minden rendben volt-- mondta nyugalommal az idős úr. – Még van mit tanulnia, de időnk, mint a tenger. Aztán megint csak lehajolt a kutyához, és gyengéd mozdulatokkal végigsimított rajta.

– Rendes diák ő! Igazán rendes!

Abban az időszakban sokat jártak ki vadászni, ők ketten. Egyre ügyesebbek lettek, nem is feltétlenül a lőtt vadak számát tekintve, hanem ahogyan megtanultak együtt dolgozni. Olyan napok is akadtak, amikor egyáltalán nem is vittek magukkal puskát, csak élvezték a sétát az erdőben, és a Napot, ami sütött rájuk. Olyankor elkísérte őket az asszony is.

Sok nap telt el ilyesformán. Aztán következett egy, amire nem szívesen emlékeztek vissza. Akkor délután korán rászakadt a tájra a sötétség. Hirtelen jött, mint a gyász, és komorrá vált tőle minden. A madarak abbahagyták az éneküket, és izgatottan röppentek tova. Nem moccant a nyúl, a fécán, és a nagyobb állatok csörtetve húzódtak rejtekükbe. Hűvös szél fújt, amely nagy szürke felhőket hajtott maga előtt. A levegő nyers volt és tiszta, olykor beleszúrt a tüdőbe.

Az öreg és Lord, akkor nap is kint voltak. Jó ideje nem láttak semmit, az állatok talán megérezhettek a levegőből valamit, és jobbnak látták elbújni. De a két vadász ezt nem vette észre, vagy csak nem akarta tudomásul venni. Míg nem a szél tovább erősödött, és a fák veszetten verni kezdték szomszédjukat, mintha csak jelezni akarták volna mindenkinek, hogy valami készül. Levelek röppentek fel, hogy aztán hirtelen hozzacsapódjanak a földhöz, fákhöz, emberhez.

Lord felugrott fektéből, ijedten tekintett körbe, és nézte hogyan változik meg az erdő egy szempillantásnyi idő alatt, majd szorosan a gazdája mellé bújott, aki megigazította a fején a kalapot, és öles léptekkel elindult az erdőből kifelé.

– Nosza, Lord, igyekezzünk, mert nem jó viharban az erdő! – mondta, de szavait elnyelte a szél, ami még tovább erősödött. A lépésbe bele kellett dőlni, ha az ember haladni akart.

Azonban nem jutottak messzire. Az első cseppek nagyot koppantak a vadászkalapon. Ezt újabbak követték, nagyok és hidegek. Szinte döfött akkor az az eső, mint amikor az embert darazsak támadják meg, és fullánkjaikat előremeresztve szúrnak a puha bőrbe. Egyik a másik után. Egy csalogat alatt próbálták meg átvészelni a vihart. Az öreg egy kidőlt törzsre ült, miközben az ebet a combjai alá vette, aki így, mintha csak egy sátorban ült volna.

– Legalább te ne ázz meg! – ennyit mondott csak, majd túrta a hátán leszaladni az esőt, végig egészen a derekáig. A kutya hálás volt a gondoskodásért, és annak viszonzásául meleg nyelvvel olykor végignyalt a gazdája lecsüngő ráncos kezén. Mindez, azonban nem sokat segített az öregben, aki hamarosan teljesen elázott.

Talán félórát is eltartott a vihar, de orvosa volt az akkor a fának és földnek. Minden repedés, minden gyökér szívta be magába az élető vizet. Rövid idő múlva már nem is lehetett tócsákat látni, épp csak a keréknyomban gyűlt össze a nedvesség.

Annál több volt az öreg vadász gúnyájában, ahonnan aztán az lefolyt a csizmába is. Nem is időztek sokat az eső elállta után, hamar kibújtak a sűrűből, és cuppogva indultak hazafelé.

Otthon az asszony már aggódva várta őket. Meleg teát rakott fel, és fürdőt készített urának. Akkor még az se bántotta, hogy a kutya is a kandalló előtt melegszik.

– Jól megáztatok! Minek is elindulni ilyen késő ősszel! Az ember sose tudhatja, mikor ered el az eső! – sópánkodott az öreg cseléd, ahogy a férjét istápolta.

– Jól van hát! Egy kis víz még nem a világ vége! Legalább látott a kutya ilyet is! – csitítgatta az öreg az asszonyt, de azért ő maga is próbált a vizes ruháktól minél hamarabb megszabadulni. S aztán bizony jólesett a sokat próbált, átfázott testnek a forró vízben elterülni.

Az a nap ebben ki is merült. Az asszony ugyanis, egy őrmester szigorával ágyba parancsolta férjét, és mindenféle teát itatott vele, hogy a bajok meg ne jelenjenek.

A főzet azonban nem üldözte el a betegséget. A férfin már reggel látszott, hogy nincs teljesen rendben. Alig akart kiszállni az ágyból, szavát nem lehetett hallani, hol a víz verte, hol pedig len fázott. Alig múlt dél, de máris visszakerédkedett az ágyba. A felesége csak a fejét ingatta, és aggódva kereste a férje kedvét, mivel is tehetne jól neki.

Belázasodott estére az öreg. Az ördögök igen dühösen tüzeltek az ágya alatt, csak úgy szakadt a víz szegény emberről. Az asszony szüntelenül borogatta a felhevült testet, de a láz mit sem csillapodott. A nő érezte, hogy a bajjal nem boldogul egyedül, ezért hamar szedelőzködni kezdett, és orvosért rohant. Mentében megállt a kutya mellett, hisz máshoz nem fordulhatott, és rábízta az ebre az öreg életét.

– Hamar megjövök, addig vigyázz a gazdádra! Kergesd el a nyavalyát mellőle! – azzal simított egyet Lord okos fején, és már sietett is az országúton lefelé.

A vizsla mintha értette volna a kérést, az ágy mellé ült, és egy pillanatra el nem mozdult onnan. Olykor felállt az ágy szélére, ha nem hallotta az öreg szuszogását, vagy csak gondoskodóan nyalogatni kezdte az öreg kezét, amikor az a dunna alól kilátszott. Vigyázott rá úgy, ahogy a maga erejéből tudott.

Aztán egy idő múlva megjött az asszony is az orvossal, akinek nem tetszett, hogy a beteg mellett kutya van. A nő elmondta neki, hogy annak az ebnek joga van ott lenni, ami után az orvos nem is ellenkezett többet, hanem megvizsgálta a beteget, és utána injekciót vett elő.

Lord akkor mérgesen nézett a doktorra, bizonyosan a puska jutott az eszébe, amely halált osztogat, de csakhamar megbékélt az orvossággal, mert valahogy megérezte, hogy az a „puska” a jót szolgálja.

A doktor elvégezte, ami rá volt bízva, majd azt mondta, hogy ő ennyit tudott tenni. A betegséget immáron az öregúrnak kell legyőznie. Azzal összekapolt, és elment.

Az asszony idegesen hallgatta a doktor távolodó lépteit, szerette volna, ha az tesz még valamit, vagy csak mond egy biztató szót. De a doktor sietett, mert baj volt máshol is, ahol elkélt a segítsége. A nő akkor leült az ágy mellé, és úgy érezte, hogy menten belezavarodik a tehetetlenségbe.

A doktor három napig látogatta még az öreg tornácos házat, és mindig magával vitte a maga puskáját, amellyel egészséget lövöldözött az öreg testbe. Az ördögöknek ezalatt elkopott a szénük, amivel az öreg ágya alatt tüzeltek, és végre elkotródtak onnan.

Barnabás csak azon a napon ért haza, amikor az apja már jobban volt, mert a hírek akkoriban lassan érték utol az embert. Kiváltképp, ha az faluhelyről indult. A beteg addigra már valamelyest magára talált. Szürke szemei azonban még homályosan derengtek bele a világba, arca sápadt volt és fonnyadt, mint a kései szőlőszem. A fiú meg se merte szorítani a kezét, úgy érezte, beletörnének abba azok a gyöngye ujjak. Röstellte, hogy nem ért oda előbb, de sejtette azt, hogy amúgy sem tudott volna mit segíteni.

Az öreg szégyellte az állapotát, és viccelődni próbált, hogy leplezze elesettségét.

– Hát te mit keresel itt? Tán elfogyott a munka, hogy ennyire ráérsz? – förmedt rá a fiúra, de a hangjának nem volt ereje.

– Hallottam, hogy betegeskedsz, és gondoltam megnézek! – válaszolta tapintatosan a fiú.

– No, hát! Az ember egy kis pihenésre vágyik, és máris ekkora felfordulást rendeznek körülötte? Ne félted te engem! Tudd meg, hogy angyalok vettek körül! – mondta egyszerűen megenyhülve. – Angyalok, amelyek nem engedtek volna innen el sehogy sem, hiába nyitogatták felettem az ajtót! – vallotta meg a dolgot az öreg, és hálás szemekkel a felesége, és a kutya felé pillantott.

Aztán nehézkesen felült, és a papucsát kereste. Lord csillogó szemekkel ismerte fel a szándékot, és azon nyomban kiszaladt a szobából. Csakhamar a vadászkalappal a szájában tért vissza.

– Hej, kiskutyám, itt még nem tartunk! – sóhajtott a gazdája. – Egy-két tál húsleves előttem van még, míg én ezt a fejemre teszem!

A dolgok azután jóra fordultak. Az öreg hamar összeszedte magát, eltűnt a szeme alól a baljós feketeség, és újra szorítani kezdte a bekecs. Lord akkor már alig bírt magával, annyira mehetnékje volt az erdőbe. Sóvárogva nézte a kaput, mígnem, az egyszer csak kinyílt előtte, és az öreg gazdája vadászszerezésben, kitaposott csizmában odakurjantott neki.

– Gyere, Lord! Indulunk!

Száz ménes nem dobogott volna úgy, ezernyi foglyul ejtett madár nem repülhetett volna sebesebben akkor Lordnál. Sok-sok örömkört vágatott a gazdája öröme a tisztáson, akibe addigra viasszaszállt az együtt töltött délutánok nosztalgiája. Talán még a szeme is megnedvesedett az emlékezésbe. A bolondozás azonban nem tartott sokáig. Amikor elérték az erdő szélét, Lord visszarendeződött a gazdája mellé, halk lett a lépése, megélesedett a szeme, és minden neszt meghallott a füle.

A két vadász újra felügyelete alá vette az erdőt. Talán olyan nagy sétákat nem mentek már, és nem is voltak annyi időt odakint, mint egykoron, de ami tőlük tellett azt megtették, és csak ez számított.

Aztán más idők jöttek. Valaminek vége lett, valami megkeseredett, és visszafordíthatatlanná vált a kettejük életében.

Ősz volt újra. A Nap utolsó sugarai úgy szikráztak, mint karácsony estén a gyertyalángok. Hullottak a falevelek, és eltemették maguk alatt a földet. Olykor arrébb fújta a földről a kupacot egy kósza szél, amely alatt új élet serkent, apró kis csirák formájában, de az akkor még a szem előtt láthatatlan volt. Csak abban lehetett bízni, hogy majd egyszer szebb lesz a világ. De ahol a kupacok megmaradnak, ott nem kellett várni semmit. Ott a hant örök maradt.

Vad volt bőven, mert nem sokan járták az erdőt. Hol egy fácán kapirgált az avarban, máshol egy nyúl motoszkált a bokor alatt. De Lord mintha megváltozott volna idő közben. Kihunyott a szeméből a lelkesedés, és ha az öreg vadász hívta, akkor is inkább csak kötelességből ment elébe.

Az öreg nem értette egészen a dolgot, de sejtette, hogy baj van. Kérges kezével Lord felé nyúlt, megveregette az oldalát, és csak tűnődött a kedvtelen állaton. A kutya hálás pillantásokkal nézett vissza rá, de minduntalan ülve maradt, ha csak tehetett. Az öregnek azokban a napokban

tűnt fel, hogy a kutya állán ősz szőrszálak jelentek meg. A tartása rogyott volt, a bundája sem fénylett már annyira.

– Ennyi idő eltelt volna? – tűnődött az öreg, miközben eszébe jutottak a saját fájó tagjai, a rossz látása és a hajlott háta.

– Megöregedtünk! – vallotta be, de mégsem hitte el teljesen, hogy a kutya esetében csupán erről lett volna szó.

Aznap mégis elindultak. Mentek egymás nyomában, a vadász és hű társa. Valahogy azonban akkor nem járta át egyiküket sem a vadászat szelleme. Az öreg minduntalan a kutyát figyelte, nem is érdekelte, mi bujkál a bokrok között. A kutya le-lemaradozva követte őt. Mintha fájt volna neki a járás, a nyelvét is hosszan kilógatta, és erőlködve lépdelt. Ha észrevette, hogy a gazdája figyeli őt, akkor jobban megiramodott, de nem volt benne szenvedély, amit addig mindig magával vitt. Az esetlen, erőtlen mozgása is árulkodóan kiabált.

Aznap nem jött a vad, amelyet a puska elérhetett volna. Vagy ha volt is, azt ők nem vették észre. Csak az idő nyúlt, mint a langyos időben az ökörnyál. A vadász nem bántódott ezen; más foglalkoztatta. Egyre csak a kutyáját figyelte, amely minduntalan összekucorodott, és a hasa alját nyalogatta. Fájdalom kínozza őt a vékony bőr alatt.

A vadász letette a puskát, és odaguggolt a kutyához; megérintette ott az ebet. Lord rögtön nyüszíteni kezdett. Halkan, de fájdalmasan.

Gazdája kellő óvatossággal és gyengédséggel tapogatta meg a kutyát, amely minden mozdulatát követte a segítő kéznek. Miután a vadász felállt kutyája mellől, nagyot sóhajtott. Úgy, mintha valamit ki akart volna tépni magából, mert ott lent, ahol a kutyában a legpuhább volt a hús, valóban lapult valami. Valami kemény, nagy és ormóttan. Valami, aminek nem kellett volna ott lennie, és ami rága belülről azt a kutyát. Az ő kutyáját. Érintésére Lord nyüszítése felerősödött, és a gazdája kezét finoman, de határozottan arrébb tolta az orrával. A vadász megborzongott. Ölbe vette Lordot, úgy vitte haza.

Miután belépett, az asszony azonnal leolvasta a férje arcáról a gondot, és kérdően meredt rá.

– A kutyával van baj! – dörmögte amaz rekedt, kiszáradt hangon. A lihegése átütött a szavakon, melyet az erőltetett, hosszú út préselt ki belőle. A nő nem szólt semmit, csak figyelt minden mozdulatot.

– Betegség nő a hasában – folytatta a férfi. – Holnap orvoshoz visszük.

Reggel kocsira rakták Lordot, azon vitte le az öreg a kutyát a szomszéd faluba, ahol rendelt állatorvos. A doktor hosszasan vizsgálta a jószágot, de végül nem tudott segíteni. Az öreg dühös volt és csalódott. Még aznap délután táviratot kapott Barnabás. A fiú meglepődve olvasta, hogy az apja a feladó.

„Lord beteg. Állatorvos kell. Apád” – ennyi volt csak az írás, de valójában többet rejtett magában az a levél attól a néhány szónál.

A fiú komolyan kezelte az üzenetet, tudta, hogy az nem hiába érkezett. Elrendezte a dolgait, majd rögtön hazautazott. Otthon bús hangulat terjengett. Az apa vigasztalhatatlannak tűnt Lord betegsége miatt, melynek az állapota egyre csak romlott. Felesége próbált lelket önteni a férfiba, de az meglehetősen borúlátó volt a kutya gyógyulását illetően. A fia láttára azonban mégis mintha egy szikra remény kötözött volna vissza a szemébe. Bízott benne, hogy Barnabás a városi kapcsolatainak köszönhetően kerít a kutyának majd valami csodadoktort.

Reggel együtt indultak útnak a nagyváros rengetegébe, hogy felkutassák azt az orvost. Reménykedtek, hogy ott, ahol oly sok tanult, okos ember él, lesz valaki, aki tud rajtuk segíteni. Az öreg feszült volt, ha módjában állt volna, bizonyára megpörgette volna az idő kerekét, hogy a dolgok gyorsabb irányt vehessenek. De arra senki nem képes. Az öreg türelmet erőltetett magára.

A városba érkezés után erős iramba kezdtek. Barnabás egy idő után azt vette észre, hogy szinte lohol az apja után. Az öreget hajtotta a tettvágy, a barátság és a felelősség.

Az állatorvosnál nagy sor volt. Barnabásék nem törődtek senkivel, csak beálltak a végére, és vártak. Lordot elringatta a fáradtság, de az is lehet, hogy a betegség nyomta álomba a fejét.

Egyszer elfogytak előlük a páciensek, hogy aztán ők hárman idegesen, de mégis reménykedve lépjenekbe abba a rendelőbe. Fiatal orvos állt előttünk, aki mosolyogva próbált reményt adni, de arcán a határozottság is kiütközött, mint aki érti a dolgát. Miután meghallgatta a panaszokat, munkához látott.

Nehéz percek voltak azok. Az orvos arcáról időközben eltűnt a mosoly, de a vizsgálódást sehogy sem akarta abbahagyni. Mikor egy mozdulat nem volt célravezető, akkor egy másikat próbált ki, vagy egy újabb eszközt húzott elő a fiókból. Elkeseredett küzdelembe kezdett, harcot vívott saját magában. Barnabás tudta, hogy azt az utolsó szalmaszálat keresi, amibe még kapaszkodni lehet. De azt a szalmaszálat aznap messzire fújta a szél, és ők ott maradtak összezárva azzal a csúnya betegséggel, egyedül. Végül a doktor félrerakott mindent, megköszönte a torkát, és beszélni kezdett.

– Sajnos olyan betegség ez, amelyen nem segíthetünk! Nem menthetjük meg az állatot. Nagyon sajnálom, de nem tehetek semmit!

Az öreg szűrös szemekkel nézett arra a doktorra, majd magához ölelte a kutyát, és kiment a rendelőből anélkül, hogy köszönt volna.

– Túl fiatal volt, még nem tudhat mindent! Ilyen fiatal orvost nem is engednék felügyelet nélkül praktizálni! – dohogta a fiának, miután az utcán lépdeltak céltalanul. – Keressünk másikat!

Barnabás tudomásul vette az apja akaratát, hát kerestek egy másik orvost. Majd egy harmadikat. De mind ugyanazt mondta.

Miután beesteledett, és ők ott álltak egy zsúfolt városi utcán, akkor értette csak meg az öreg, hogy nem érdemes tovább kutakodni. Néma csöndben ballagtak ki az állomásra. Hazaúton sem volt egy szavuk sem, mintha elhalt volna bennük valami.

Az azt követő napokon Barnabás otthon maradt a szülői háznál. Szomorúak voltak azok a reggelek, ahogyan a nappalok, és az esték is. Az öreg nem mozdult Lord mellől, enni is csak az asszony unszolására kelt fel, de az sem igazi evés volt, csak mímélése annak. Miután kettőt kavart a levesen, ismét visszaült a kutya mellé. Próbálta etetni Lordot a saját ebédjéből, a legjobb falatokat felkínálva neki. A kutya olykor belenyalt az ételbe, csak hogy a gazdája kedvében járjon, de végül is minden hasztalannak bizonyult. Miután Lord kínlódva legyűrt egy-két falatot, nem próbálkozott többet.

Következő időben sem lett jobban. Lassan lerágta őt a csontokról a betegség. Az öreg vele együtt szenvedett. Csak ült mellette továbbra is, és biztatta őt a gyógyulásra, amiben akkor már senki sem hitt.

Barnabás és az anyja csak távolról nézték őket, mintha kívülállók lennének. Nem szóltak semmit, de ott voltak, hogyha mégis kellettek volna valamire, akkor tudjanak cselekedni. De soha nem kellettek semmire sem. Nem volt mit tenni sem nekik, sem másnak. Idővel már csak azt várták, hogy annak a szenvedéssel teli időszaknak mielőbb vége legyen. Úgy hitték, hogy úgy lesz jó mindenkinek. Vártak, és vártak. A perceket méregként izzadta ki magából az idő, majd ha úgy gondolta, arrébb vánszorgott egy kicsit.

Majd még keserűbb napok jöttek. Az öregnek olyan volt az az idő, mint az epe. Lordnak fájdalmai voltak. A férfi tehetetlenül ült mellette, miközben a tenyerébe temette az arcát. Hosszú percek után, amikor újra elvette onnét, akkor látszottak csak a fényes barázdák, amit a könnyek vágtak az arcán.

Lord mindvégig a tudatánál volt. Olykor az öreg szemébe fúrta a tekintetét, mintha csak abban keresett volna menedéket. Az öregnek nagyon fájtak azok a pillantások. Szinte égették.

Barnabás soha nem felejtette el az utolsó napot. Odakint vihar tombolt. Nagy cseppű, bús, őszi vihar. Olykor dörgött, és villámlott. Így búcsúzott a nyár mindentől, ami színes volt, vidám és kedves a szívnek. Hálátlanul. Mégis igazi búcsú volt az, mert egy olyan út elejét hirdette, ahonnan nincs visszatérés. Érezte azt mindenki; az öreg is, Lord is, Barnabás és az anyja is. Nem volt már tovább miben bízni.

Az öreg felállt, a falhoz ment, és levette a puskát a falról. Kinyitotta az ajtót, és onnan szólt vissza, hátra sem nézve, mert nem akarta látni az egykor oly dicsőséges, és játékos kutya kínlódását, amint az lábra küzdi magát.

– Gyere, Lord! Menjünk!

A kutya küszködve próbált felállni. Hátsóját nem bírta, csak húzta magát. Aztán mégis lendületet vett, és kirúgta magát. Remegett, de bírta a súlyát. Rogyadozó léptekkel elindult az öreg felé. Szemeiben újra felragyogott valami, mint egykor, a régi, boldog időkben. Talán vadászni mennek, még egyszer újra kísértálnak együtt az erdőre – gondolhatta.

Barnabás szívébe akkor valami nagyon belemarkolt. Elfordult, hogy ne lássák a szülei, hogy felnőtt létére a könnyei kicsordultak. Csak a lépéseket hallotta ezt követően.

Az idő telt. A lépések zaja sem hallatszott már. A fiú csak a hűvös szelet érezte befurakodni a házba, ahogy az a vaskos körmeivel belemart az otthon melegébe, majd őt is hátba taszította. Nem kellett volna annak akkor ott lennie. Mint ahogyan sok másnak sem volt ott keresnivalója. Mégis minden rossz jelen volt, nem lehetett elkergetni azokat sehogy sem.

Barnabás elindult, hogy betegye az ajtót. Még látta a villámokat cikázni a sötétben, és belecsapni valamibe, valahol nagyon messze. Nagy sokára mennydörgés követte azt. Az ajtó nyikorogva záródott, mint amikor nehezen szakad vége valaminek. Vihar volt odabent is. Ott is eleredt az eső. Könny szaladt a szemébe, nem bírta bent tartani, hát útjára engedte azt. Várt még egy pillanatig, majd elengedte a kilincset, és leült az anyja mellé. Nem szóltak semmit egymáshoz. Csak hallgatták a csendet órákon át. Gyász ült a házra.

Utoljára nagyot dörgött az ég, és fénye betérítette a sötét éjszakát. Az otthoniak beleremegtek. Aztán csönd lett. Mérhetetlen, halálszagú csend.

Az öreg nagyon sokára jött meg.

Egyedül.

Vizes volt és sáros, mégis leült az ágy szélére, és a többiekkel együtt hallgatott. A család nem kérdezett. Végül az öreg szólalt meg. A szavak úgy gördültek ki az ajkai körül, mint a kősziklák; nehezen, sebet ejtve.

– Kimentünk oda, ahol az első fácánunkat ejtettük. Ő lefeküdt, én lekuporodtam mellé, és megvártam, ahogy lassan kiszáll belőle az élet. Ott hantoltam el. Végül belelöttem a levegőbe, hogy tisztelegjek az emléke előtt. A legnagyobb vadász emléke előtt, akit valaha ismertem.

Az öreg azután lassan felállt, és felakasztotta a puskát a falra, amit rövidesen belepett a por.

Soha többé nem akart kutyt.

A novellát tartalmazó kötet az alábbi linken rendelhető:

<https://www.lira.hu/.../felnotti.../regenyek/kovacs-ur-legye#>

GÓSI VALI

Kerestelek

Amerre nézek,
mindenütt tenger,
ég és kék hegyek,
talpam alatt ezernyi
színes kavics, mint
apró ékkövek,
a hullámok fölött
ugyanaz a sirály köröz,
röptében talán
nekem integet...
A kéket keresem
most is, mindhiába:
zöld és azúr, fehér
és sárga kövekbe zárva
csak az emlék némasága
maradt a csönd mögött,
ami akkor végérvényesen
a partra költözött.
Aztán hirtelen
azúrból cyan, majd encián,
türkiz és indigó, végül
ultramarin színre váltott
a tenger, s az égbolt,
a parton éjsötét vihar tombolt,
és minden emléket
elsodort megint.
Hasztalan kerestem
a parti fövényen az egyetlen
égszínű követ,
hiába vártam napnyugtáig
legalább egyetlen emlékedet...
A vihar azóta elcsendesedett,
elnémultak a zengő,
kék hegyek.
Hiányzol,
mondhatatlanul.
Mégis elengedtelek.

SZ. PÓRDY MÁRIA

Egyiptomban ramadán idején

2. rész

Mielőtt Alexandriából a szállásunkra értünk, megbeszéltük Husszeinnel, hogy másnapra Gízába kérjük a vezetést (minden értelemben), nehogy másnak elígérkezzen. Összeget az istennek sem akart mondani. Végül megegyeztünk 1800 EGP-ben, ami kb. 40 USD, amennyit a mai útért kap Mr. Abbastól. Ekkor szembesültünk a ténnyel, hogy a szállásadónk rendesen levette belőle a magáét! Tőlünk ugyanis az alexandriai útért 100 USD-t kért. Persze, erről hallgattunk Husszein előtt.

A következő nap (vasárnap) tehát Gízába indultunk. Az autóút mellett feltűntek a szorosan egymás mellé épített 20–25 emeletes, befejezetlen, „csontváz” épületek. A lakásokban csak a fő falak álltak, válaszfalak nem voltak, át lehetett rajtuk látni. Mintha kivitelezés közben elfogyott volna a pénz, és ezért az építők levonultak a területről. Hosszabb ideje állhatnak ilyen formában, a zugokat és az alsó szinteket a természet már birtokba vette. Külső szemlélőként úgy tűnt, az emeletekre random költöztek be a lakók és a maguk lehetőségei szerint alakították a helyiségeket, építettek be ablakokat, szűkítették vagy éppen falazták be a nyílászárók helyét. A házak elképesztően rendezetlen homlokzata egyértelműen utalt az ott élők anyagi és életkörülményeire. Aztán számos olyan épületet láttunk, amelyeket mintha kettévágtak volna. Husszeintől megtudtuk, hogy ezek a házak a sztráda szélesítéséhez szükséges terület miatt estek áldozatul. A szerkezetileg meggyöngyített, ezért veszélyes, megmaradt házrészekben továbbra is laktak emberek. Nekik nem kellett azt a minimális összeget kifizetni, mint az áldozatul esett, lakás nélkül maradt lakóknak. Sok épületet láttunk, amelyek vasbeton oszlopai, esetleg a vasalásuk meredezett felfelé, olyan hatást keltve, mintha az építkezés még folytatódna. E befejezetlen építés „alkalmazását” több országban is tapasztaltuk. Így nem kell adót fizetnie az építtetőnek a ház után. Az adófizetés elkerülésének ez a gyakorlata sok tíz éves. Nehéz megérteni, mégis miért tartják fenn az ilyen rendelkezéseket?

A piramismező infrastruktúráisan sokat változott 1999 óta, amikor utoljára itt jártam. Beléptető rendszert alakítottak ki, autóutakat, autóparkolókat, WC-ket építettek, a piramisok folyosóiban a járást biztonságosabbá tették, korlátokkal, kerítéssel védik a műemléki építményeket, tárgyakat, a közvetlenül nem lehet azokat megközelíteni, belépőjegy kell hozzá vagy az őr kezébe csúsztatott baksis.

Újra látom a Kheopsz-piramist teljes nagyságában! De, mielőbb közelebb mennénk, meg kell öröközni, hogy itt vagyok. Fotó persze kell. A kalapomat le akarja fújni a szél. Az állammal szorítom le. A képen lógó tokával feszítek a hatalmas építmény előtt. Ott, helyben nem ellenőriztük a felvételt. Kár volt! Így marad meg az utódoknak az életem egyik boldog pillanata. A Nagy piramist láncsal, örökkel, „szolgálatot teljesítő” kutyákkal tartják távol azoktól a turistáktól, akik nem vettek külön belépőjegyet, hogy megérinthessék a falát, felmászhassanak az alsó szinteken lévő építőkövekre, megtekinthessék az építmény belsejét, azaz végig járják a folyót, amely a király kamrájához vezet. Nem terveztük a kamra megnézését, helyette a piramis É-K-i oldalán álló, közeli masztabához mentünk (ókori sírépítmény vályogtéglából vagy kőből, szerepe a későbbi piamisokéhoz hasonló).

A síremléket a IV. dinasztia idején Hufu (Kheopsz) fáraó uralkodása alatt építették Hemiuu ókori egyiptomi hercegnek és vezírnek. A fáraó vér szerinti fiává fogadta, nem érdemtelenül, ugyanis ő tervezte a síremlékét, a Nagy piramist. A masztaba bejáratát rács fedte. A homlokzata előtti terasz állapota, a töredezett burkolókövei, mély krátere arra utaltak, hogy a sír régóta nem látogatható. A kövek felületén nem láttunk felhordott homokot. Valószínűleg időnként letakarítják, nem hagyják, hogy a sivatag visszavegye az épületet.

A Kheopsz-piramistól autóval mentünk le a Khephrén-piramishoz, amelynek csúcsán még látható az eredeti, turai mészkőborítás része. Innen gyalogoltunk vagy két órát a Khephrén körül. A három piramis legkisebbjét, Mükerinoszt sajnos, nem tudtuk körbejárni, mert a „Halálos iramban” amerikai filmsorozat következő részét forgatták, hatalmas filmes stábbal. A két nagyágyút, Van Dieselt és Dwayne Johnstont, az örök elmondása szerint, helikopterrel szállítják a forgatási helyszínekre. Nem láthatjuk őket, sóhajtottam bánatosan az angolul jól beszélő fiatal arab fiú, aki hivatalosan örködött a lezárt területen. Az arabok nagyon segítőkészek és barátságosak egymással és a külföldivel is. Itt a nagy turistaforgalmú területeken többé-kevésbé mindenkivel szót lehet érteni angolul. Csak az a baj, hogy utána tartják a markukat. Szerencsére nem túl erőszakosan. Még helyi rendőr is kért baksist, amikor a Szfinx-hez vezető régi útról, a fáraó útjáról érdeklődtünk. Kapott helyette sok-sok köszönetet.

Mükerinosz piramis felett különleges jelenségre, felhőpázmákból álló sugárnyalábra figyeltünk fel. Mintha valaki összefogott pázmákat engedett volna szabadjárá a piramis csúcsa mögül. Ahogy legyezőszerűen terült szét a sugárnyaláb, a pázmák egyre halványodó fátyollá oszlottak, és hamarosan belesimultak a kék égbe. Fiam azt mondta, jókor voltunk jó helyen! Szerencsénk van, hogy láthattuk ezt a nem mindennapi jelenséget, nem mindennapi helyszínen.

Innen átlóban a Khephrén-piramis mellett átmentünk a „modern útnak” nevezett fő közlekedési útra és a Szfinxhez igyekeztünk. Az útról a hozzá vezető lejárát mentén végig kerítés állt. Bejáratát örök vigyázták. 1999-ben még gond nélkül meg lehetett közelíteni. Az örök azt mondták, az érvényben lévő előírás szerint csak utazási cégek által szervezett csoportok mehetnek be a Szfinx jobb oldalán (távol tőle) kialakított platóra, de csak akkor, ha erre minisztériumi engedélyt kaptak.

Vele szemben székekkel telerakott, elkerített nézőtér van, az esti fény és hangjátékokhoz. Mindenütt kerítés! Az ajtaját két őr vigyázta. A fáradt egyéni turista ide legfeljebb baksisért juthat be. Gergőnek mégis sikerült kinyitni a kaput. Kérte őket, engedjék meg, hogy keresztül mehessünk, mert az édesanyja nagyon elfáradt. Kerülővel nehezen tudna lemenni a színpad előtti területre, ahonnan a Szfinxet szemből lehet látni. És most van a születésnapja, az engedmény kedves ünnepi ajándék lenne neki. A kapus többször végig mért, majd beengedett. Utána persze kérte a „jutalmát”, de meg kellett elégednie szíves meghajlással.

Leültünk az első sorban. Tényleg jól esett a pihenés.

– A Szfinx orrát állítólag azért törték le – meséli kiabálva a széksor előtt álldogáló, alig tíz fős csoportjának az idegenvezető –, hogy ne tudjon lélegezni, vagyis haljon meg. A két szemét is ezért kaparták ki. A letört álszakálla előkerült, a British Múzeumban őrzik.

Mint sok minden mást! – mondom magamban.

– Homlokán kobra volt, az is eltűnt. Oroszlán teste alatt Dr. Zahi Hawass, a híres-hírhedt egyiptológus szerint nincs semmi, amiben sokan kételkednek. A franciák két kelyen aláfürtak, de az eredményről nem nyilatkoztak. Két mancsa között nyitott kápolna van.

Bevallom, bárhogy nyújtogattam a nyakamat ezután, ezt nem láttam.

– A lába előtti sztélé felirata szerint IV. Tutmózsiz álmodt látott, amelyben a Szfinx azt kérte tőle, hogy ássa ki a testét a homokból (akkor még csak a feje látszott ki). Ha megteszi, fáraó lesz belőle. Így történt.

Az idegenvezető elindul. A magasban táncot jár útmutató pálcájának végén az ezüst színű bojt. A csoport követi.

– Menjünk még le a Szfinx melletti völgytemplomhoz! – mondtam Gergőnek. – Aztán szólhatunk Husszeinek, hogy jöjjön értünk.

A fiam nem értette, hova akarok menni, egyre állítva, hogy engedély nélkül nem mehetünk oda. Nem sikerült meggyőzőm, hogy a templom látogatása nem engedély köteles. Szóltunk Husszeinek, hogy tíz perc múlva a kijáratnál leszünk.

Gízából a 20 km-rel távolabbi Szakkarába tartottunk, amely az ókori Egyiptom fővárosának, Memphis-nek volt legfontosabb temetkezési helye (nekropolisza). Valószínűleg a nekropolisz istenéről, Sokarról nevezték el. Területén piramisok, állatsírok és ősi kopt keresztény kolostor található.

A jegyváltáskor figyelmeztettek, hogy a ramadan miatt hamarabb zárnak. Legkésőbb délután háromkor el kell hagynunk a műemlék-területet.

Először Teti fáraó vezírének és egyben vejének, Mererukának a masztabáját néztük meg. A 33 szobás épületegyüttes kamráiban nagyon jó állapotban maradt domborművek, színes falfestmények, jó minőségű sírdíszek, hatalmas áljátók (nem igazi ajtó, ezen az elhunyt átjárhatott a valós világ és a túlvilág között) láthatók. A masztaba feltárásakor megtalálták Mereruka élethű szobrát is.

Utána a Dzsószér piramishoz mentünk, amelyet Imhotep (Dzsószér fáraó egyik legelső tanácsosa és főépítész) építtetett i. e. 2650 körül. Eredetileg masztabát akartak emelni a fáraónak, majd fokozatosan lépcsős piramissá fejlesztették. Annyi fényképet, filmet láttam róla, és most ott álltam az igazi előtt! A piramis felől erős szélrohamok szórták a homokot. Nem tudom miért könnyeztem, a szemembe került homoktól vagy a meghiúsultságtól? Miért éppen ez a „rút kis kacsa” építmény érzékenyített el?

A piramistól 600-700 méterrel távolabb található Irukaptah-nak, a palota hentesei vezetőjének sírja, amit a „hentes sírja”-ként emlegettek. A téglalapalakú terem falát számos, madárvadászatot, fügegyűjtést, borkészítést, az állatok levágását bemutató dombormű díszíti. A mellette levő sír pedig Neferherenptah és kilenc családtagjáé. Ezt a sírt a „madarak sírja”-nak is nevezik, az itt látható gyönyörű, színes madár ábrázolások miatt.

A következő síregyüttes, amelyet megnéztünk, Idut, továbbá Unas-Ankh és Inefert tisztviselőké volt. Idut a VI. dinasztia első fáraójának, Tetinek a lánya volt. Sírjának falait gyönyörű jelenetekkel díszítették, amelyek a mindennapi életet: vadászatot, gazdasági tevékenységeket mutatták be. Itt látható egy víziló születését ábrázoló ritka jelenet is. A sírtól nyugatra fekszik Unas Ankh és Inefert sírja. Az utóbbi sírja is tartalmaz érdekes jelenetet: a herceg és felesége a kétagyas szobába tartanak, amit előkészítettek számukra a szolgák.

Az utolsó, amit itt megnéztünk a Szed Fesztivál-udvar. Itt tartották a hosszabb ideje uralkodó fáraók szimbolikus megfiatalításának ünnepét. A természeti népekhez hasonlóan az ókori Egyiptomban is úgy vélekedtek, a mindenkor uralkodó egészségétől függ az ország jóléte. Ezért rendezték meg a szimbolikus fiatalítás ünnepét. A fáraók rendszerint uralkodásuk 30. évében tartották, utána pedig általában 3 évenként. A szertartás során az uralkodónak bizonyítania kellett a fizikai erőnlétét. Például fel kellett állítania az örökkévalóság szimbólumát, a dzsed-oszlopot, továbbá futnia kellett az Egyiptom határait jelölő két határkö között. Az ünnepség során áldozatokat mutatott be az istenszobroknak, alattvalóit bőkezűen jutalmazta és megvendégelte a meghívottakat. Ennek a szertartásnak a helyszíne a déli udvar volt. A keleti udvarban kőből épített szentélyek láthatók. A fesztiválra Alsó- és Felső Egyiptomból érkező istenek ilyen formájú, de szerves anyagból épített szentélyekben laktak. Dzsószér fáraó a Szed Fesztivál-udvar piramis-komplexumban minden isten jelenlétében újíttatta meg királyságát.

El kell ismerni, megadták a módját!

Maradt bőven néznivaló a zárásig, de fizikailag és szellemileg fáradtak voltunk újabb élmény befogadására. És egyre erőteljesebben fújta a szél a homokot. A fogunk alatt is az csikorgott. Husszein a parkolóból elébünk jött. Hálásak voltunk a figyelmességéért.

Útban Kairó felé javasolta, nézzük meg Memphiszben a Szabadtéri Múzeumot. A város fénykorát az Óbirodalom idején élte, Egyiptom fővárosa, vallási és tudományos központja volt. A 13. században Egyiptomban létrejött Mamlúk Birodalomban nem fordítottak gondot a Nílus gátjaira és uralmuk alatt a Nílus áradásai a világ egykor legnagyobb városát egyre vastagabb iszapréteggel fedték be. Ma pálmaliget áll rajta. Az odavezető bekötőutat zárva találtuk. Galabiját viselő férfi bukkant elő és kézzel mutogatta, hogy már nem lehet bemenni a területre. Pedig a naplementéig még legalább két óra hátra volt.

BÖRÖCZKI MIHÁLY

Számadó

Szép lassan hullik minden ki belőlem,
van néhány kép, mi villózik erősen,
meg olyan is, minek nyomát se látom,
de korban hozzám illő koponyát nyom,
és sok olyan, mi ezerféleképpen
még most is húzza-vonja szívverésem,
meg álmaim, a feketék-fehérek,
– a csábítók, hogy majd nyomukba érek,
sok régi arc, hogy múltam elkobozzák,
de csak azért, hogy fájni visszahozzák,
s a könyvbe zsúfolt polcokon a tárgyak
az odatévedt nézésemmre várnak,
s míg sugallják – szeressek, ne szeressek,
egy pillanatra megelevenednek,
jaj, annyi minden történt, s hány csokorban
kötözte Isten össze, hogy ki voltam,
nap nem kelt úgy, hogy üres volt a lelkem,
hisz gyerektenyeremmel telemertem,
a régi fák, a bokraim, a kertek,
kik tüskéikkel is ölelni mertek,
a porba nyár, a búzakéve-sárga,
a betűk nyergében a könnyű vágta,
s míg tanítóim nagy útra tereltek,
én lovat váltottam és nem a nyeret,
s az évek mentek olyan észrevétlen,
hogy azt se tudtam, mindet végigéltem,
bár látták, hogy a viselőjük vásik,
az egyik elment, jött helyébe másik,
s nagy kérdőjellel hajlított a szándék,
hogy megeljem, ahova visszajárnék,
mert kaptam mázsa rosszat, nagy keservet,
meg tört aranyból kései szerelmet,
nagy boldogság, hogy pont időben jöttem,
így kék maradhatott az ég fölöttem,
ha nem is tudom, ott fenn hány világ van,
az ajándék, hogy erre kóricáltam,
a történeteimet mégsem értem,
mért hullnak úgy, hogy nem hullnak ki mégsem.

Szénásszekér

A két ló látta, néha csak mozogva,
hogyan apad a föld színig a boglya,
és fölhorokanó türelemmel várták,
a villa meg a gazda mozdulását,
s az fölwillázva feje fölé – hagyta,
hogy ölelőzzön össze egy darabba,
s hogy kedvét szegje minden csusszanásnak,
ráigazított egyként szála szálát,
s úgy igazult a ritmus – nyél a kézben,
míg meghasalt a rúd, pont fenn, középben,
leszorította, ropogósra nyögte,
elől a derék két végére kötve,
a rúdvégen – hátul – egy csomó fogta,
hogy ne inoghasson a szekér foglya,
majd húzta-vonta, békén körbejárta,
ránehezült a hajlott saroglyára,
és mint aki a kerek eget tartja,
nagy bizonyosságul lökött párat rajta,
az egész terhet akkorára rakta,
hogy megtörpült a vén szekér alatta,
s mert vonulását egész falu látta,
a kitüremplőt gonddal levillázta,
az asszony nép, meg kapva gereblyébe,
föllebenült a rakás tetejére,
s hogy kedvüket a népek viszonozzák,
a rudat bizton lábközépre fogták,
az egyik hátsót befogta kötéllel,
hogy bírjon a fogat a meredéllyel,
a két lónak csak egy nógatás kellett,
mert érezték, hogy vigyázzák a terhet,
a domb alján fölóvatolt a bakra,
az ostort kedvvel maga mellé rakta,
a többi semmi volt – kinyílt a pajta,
s az egész napot egy nyelésbe falta.

KOOSÁN ILDIKÓ

Akkor meg minek

Nem járhat ott az évekhez bilincsel,
az idő börtönrácsain beszökő fényben
ne hajtson hát rügyet az újraélés
nosztalgiája! minek is volna újabb esély,
a táj örökzöld színeit a dér ezüstje járja,
ismerős utakon idegen szánok siklanak,
képe is messzelátólencsén át érkezik
a létezés egyre szűkülő látóterébe;
kiszáradtak az Aranypármen-, Batuul-
Húsvéti Rozmaring- termő kertek,
cerberusok őrzik a gesztenyések édenét,
a kesernyés avar – s a napsütött fenyők
mákonyos gyantaillata elérhetetlen,
akkor meg minek az albumlapokat
naponta nyitogatni a Bodi-tó képeivel,
gyönyörködni, ahogy a nyári part fölé
csipkés lombárnyékot himbálnak a fák,
visszaidézni a Rozsály sziklatetőit a
havasi cserjék, törpefenyők káprázatát;
minek a tegnapok lábnyomába eredni
s esernyőként óriás lapulevéllal
a hirtelen zápor elől összebújva
látni, hogyan kortyolják, nyelik magukba
a Nap elé csüngő felhőkből számóca-,
s áfonyamezők a szivárvány színes
esőcseppjeit... nem járhat ott az évekhez
bilincsel...akkor meg minek visszaidézni a
régmúlt varázsos fényeit, akkor meg minek?

DUDÁS ÉVA

Felhőbámulók

„Tegnap délelőtt egy fiatal férfi, Sz. A. széttroncsolódott holttestét találták meg a Vértes egyik szakadékában. A férfi a feltételezések szerint siklóernyőjével egy sziklának csapódott. Szakemberek vizsgálják, mert nem találtak olyan okot, ami alapján a baleset bekövetkezhetett volna. Öngyilkosságra gyanakodnak. A rendőrség vizsgálatot kezdeményezett.”

1.

Szendy András igen népszerű volt fiatal tanítványai körében. 19. századi világirodalmat tanított bölcsészeknek. Nem volt különösebben jóképű, de karizmája vonzotta a bölcsész lányokat. Előadásain többnyire teli volt a nagy előadó terem, és szemináriumai is betelt már az első napon. Az egyetemisták egymásnak adták a hírt: Szendyhez érdemes menni, szigorú, de érdekes órákat tart, lenyűgöző, ahogy beszél és hatalmas a lexikai tudása.

Anna szerény, visszahúzódnak lány volt. Nem úgy rajongott a tanárért, mint a többi lány, de ő is beiratkozott Szendyhez. Csendben, nagy figyelemmel hallgatta a szavait, mindig hozzáolvasott a témáihoz és a szemináriumokon aktív volt. Nem kereste a tanár társaságát, zavarta, hogy annyian körülrajongják, néha úgy érezte, a tanár is fáradt már ettől. Nem akart a terhére lenni. Szendy észrevette a lány visszahúzódnakát, de ő sem közeledett. Nem tudta, mi rejlik a szerénység mögött: önbizalomhiány, vagy egyszerűen nem tartja őt érdekesnek a lány.

Egyik nap Anna nem jött a szemináriumra. Szendynek egyből feltűnt. Hiányzott neki a lány, szerette az okos szemét, a szűkszavú, de érdekes hozzászólásait. Következő órán már ott volt, de nagyon boldogtalannak tűnt. Nem volt nehéz észrevenni, hogy valami baj történt. Szendy az óra után félrehívta. Anna a legtermészetesebb módon beszélt vele, mintha ez mindennapos lenne.

– Nem akarom megbántani –, kezdte Szendy – de úgy érzékelem a hallgatásából, hogy valami baj történt Önnel.

– Igen, meghalt az Anyukám – mondta egyszerűen Anna. Nem siránkozott, nem sajnáltatta magát, de érződött, hogy felfordult körülötte a világ. Szendy mélyen a szemébe nézett és úgy döntött, nem hozakodik elő az egy kaptafára készült részvétnyilvánítással.

– Még lesz két órám a másodévesekkel, de nagyon szeretném, ha utána tudnánk egy kicsit beszélgetni. Ha Önnek ez nem esik nehezére.

Anna rendkívül hálás volt, hogy nem hallotta a semmitmondó „Öszinte részvétem!”-et. Annyit mondtak neki az utóbbi napokban, és érezte, hogy sok ember ezt summásan, kötelességérzetből mondja. Úgy tűnt neki, hogy a tanár más, nem felületes, hanem mélyérzésű, segítőkész.

Kimentek a folyópartra. Melegen süttött az áprilisi nap. Hálás volt, hogy nem kapott olyan kérdéseket, hogy „Hogy halt meg?”, Szendy nem puffogatott frázisokat. Leültek a fűbe és Szendy gyengéden azt mondta Annának.

– Ha felnéz az áprilisi égre, megláthatja.

– Mit, kit? – kérdezte Anna. Kíváncsi volt, hogy a tanár hova akar kilyukadni.

– Ott, Felhőországban, a fehér felhőkön, ott ülnek a Holtak. Ők már nem élnek, de letekintenek ránk. Ha nagyon koncentrálsz, Anna, az egyik felhőn megpillanthatja, *megérezheti*

az Édesanyját. Higgyen nekem, én már nagyon régóta figyelem őket. Nézze csak ott jobbra azt a dunyha alakú felhőt, azon ott Szokratesz ül, miután kiitta a méregpoharat, bekerült ő is Felhőországba.

Várt egy kicsit, majd folytatta.

– Látja, Anna, ott azt a másik lepelfelhőt, ott ül Giordano Bruno, akit elégettek, mert azt állította, hogy a végtelen világegyetem közepe nem a Föld. Nyugodt, biztos az igazában.

Annát egyáltalán nem zavarta, hogy tudja, mesét hall, gyógyító mesét. Egyáltalán nem tudta, hogy Szendy csak most találta ki Felhőországot, hogy őt vigasztalja, vagy ő már régóta felépítette magában ezt a menekülést a rút valóság fájdalma elől.

Megbeszélték, hogy másnap újra összejönnek „felhőnéző”-re. Szendy mesélt. Írókról, akik kiálltak a kitaszítottak mellett műveikkel, tudósokról, akik jobbítani akarták az emberiség életét tevékenységükkel, zeneszerzőkről, akik csodagyerekként vagy felnőtként megmutatták az embereknek, mi a tiszta szépség.

Harmadik nap Anna feltette azt a kérdést, ami már egy ideje foglalkoztatta:

– Hol vannak azok, akiket kiűztek, megbélyegeztek, tömegesen elpusztítottak, pusztán azért, mert egy másik Istent imádtak?

A tanár nem lepődött meg a kérdésen. Már hozzászokott az órákon, hogy Anna éles eszű, izgalmas kérdéseket tesz fel. Nem kételkedik abban, hogy amit kérdez, az az Igazsághoz tartozik.

– Tele van velük Felhőország, a sok-sok felhőn ott ülnek egyenes tartással. Már eltűnt belőlük a légerek lakóinak rémülete, már kitisztult fejfel néznek a jövőbe. Tudják, hogy Felhőország az övék és erősebb bennük az egymás iránt érzett szeretet, mint valaha.

Szendy most nagyon közel érezte magát Annához, de nem húzódott hozzá közelebb. Nem akarta megtörni lelkük összefonódását, bár sokszor gondolt rá, milyen lenne, ha átölelné.

A következő alkalommal Anna feszült volt. Eddig olyan nyugodtan feküdt mellette, bámulta a felhőket, hallgatta a meséit, de látszott, hogy most feldúlt, ideges. Egy darabig szokatlan módon hallgattak, a tanár nem akarta zavarni Annát ebben az amúgy is nehéz lelkiállapotban.

Végül a lány megszólalt:

– Hol van Felhőországban azok helye, akik annyi szenvedést okoztak az emberiségnek? Akik máglyára, börtönökbe, kínhalálba küldték az ártatlanokat, csak azért, mert más volt a bőruk színe, a vallásuk, a meggyőződésük? Ők is ott vannak Felhőországban és ugyanúgy lenéznek ránk, mint az Édesanyám, mint Szókratész...? Hol van itt Szókratész igazsága, Bruno ragaszkodása a világképéhez, a tudósok mindent feláldozó humánuma? Együtt vannak a zsarnokokkal?

Anna már majdnem sírt. Szendy tanár feszülten figyelte. Érezte, értette, hogy Anna sokkal komolyabban gondolja a kérdését, minthogy azt a választ kapja tőle, hogy „De hát az egész csak mese, én találtam ki, hogy enyhítsem a fájdalmát.”

– Anna, kedves Anna, drága felhőbámuló társam –, mondta Szendy szokatlan gyengédséggel – mindenki ott van Felhőországban, jó, rossz, hasznos, haszontalan, lágy szívű és velejéig romlott. Igen, a Gonosz is ott rejtőzködik, mert ő és földi helytartói is hozzátartoznak az emberiségnek ehhez a szerencsétlen panoptikumához és, bár nem kap feloldozást, nem törölheti ki senki a történelem lapjairól, nem tehetünk úgy, mintha tetteik meg sem történtek volna, nem csukhatjuk be a szemünket, őket is látnunk kell Felhőországban. Ne értsen félre, nem a megbocsátásról beszélek, hanem arról, hogy az emberi lét a szembenézéssel is szól. Erről írtak a görög drámákban, erről írt Tolsztoj és Dosztojevszkij, Thomas Mann, Kafka, Marquez...

Anna sírt és nagyon szerette volna odabújni Szendi vállgödrébe, a Földnek számára egyetlen biztonságos és vigaszt nyújtó zsebkendőnyi területére. Aztán elillant a pillanat, Szendy rettentő zavarban felállt Anna mellől, kezével felhúzta a lányt és megcsókolta a

homlokát. Az egész egy másodpercig tartott. Aztán sarkon fordult, Anna riadtan nézett távolodó alakja után.

2.

Ágfalva, Kossuth Lajos utca 2. Könnyen megtalálta a házat. Csend vette körül, ismerte ezt a kábult csendet, ilyen lehet kint a világűrben, csak a nagy Semmi, a Csend, a Végtelenség. Benyitott. Egyből felismerte Szendy anyját. Nem mintha hasonlítottak volna egymásra, de a gyermekét eltemető anyát, ezt a senkivel össze nem téveszthető mater dolorosa-t könnyű volt észrevenni. Mellette fiatal nő ült, arcán fájdalom, de a fiatalság mindent kibíró ereje is. Egy fiatal nőt, akinek még fáj a veszteség, de sejtjeiben máris kész a továbblépésre. Erre mondják az emberek, hogy „Az élet megy tovább”. Ó, hogy nem szerette ezeket a közhelyeket, amiket sok ember pajzsként tart maga elé a bajban, hogy ne kelljen szembe nézni a gyász fájdalmával, ezzel a leküzdhetetlennek látszó óriás szörnyel.

– Csókolom –, mondta – én Kiss Anna vagyok, Szendy tanár úr tanítványa. Vagyis volt tanítványa.

Az Anya arcán udvarias mosoly jelent meg, de látszott rajta a vágy: hagyják őt egyedül, nem kíván senkivel sem udvariaskodni.

– Nagy megtiszteltetésnek venném, ha – társaimat képviselendő – részt vehetnék a tanár úr temetésén. Ugye, meg tetszik engedni?

Az Anya kicsit meglepődött. Tetszett neki ez az intelligens, finom hang, és az is melengette a szívét, hogy engedélyt kérnek tőle, holott a temető egy közintézmény, oda az jön, aki akar. Jobban megnézte a lányt. Tiszta tekintet, finom arcvonások, semmi színjáték, semmi számítás.

„Nem a szeretője, gondolta, azok nem így néznek ki, a szemük nem így fénylik. Ebben a szemben a tisztaság és egyenesség fénye ragyog.”

Kopogtak. Hangosan és hallhatóan. Az Anya odament az ajtóhoz. Egyenruhás rendőr állt ott, elfogta az ajtón beömlő napfényt.

– Jó napot kívánok! Kovács András rendőrszázados vagyok és Kiss Annát keresem.

A levegő megmerevedett a szobában. Mi köze lehet ennek a szinte vadidegen lánynak bármiféle rendőrségi üggyhez? Hiszen 5 perce még azt sem tudták, hogy a világon van és most hirtelen egy rendőr keresi. Az Anya mellett álló fiatal nő is kíváncsian nézett felváltva hol az egyenruhásra, hol az ismeretlen fiatal lányra.

– Levelet hoztam Önnek, az elhunyt zsebében találtuk, mikor ráleltünk a holttestére.

A fiatal nő megkövült.

– Itt biztosan valami félreértés történt, én voltam a menyasszonya, kérem, az a levél nekem szól - szólt éles hangján a nő.

– Világosan megmondtam, kérem, a borítékon egyértelműen KISS ANNA neve áll. Nagy bizonyossággal állíthatjuk, hogy az áldozat öngyilkosságot követett el és ez a búcsúlevele, kötelességem a címzettnek átadni. Megmutatná, kérem, a személyigazolványát?

Anna remegő kézzel vette elő az iratait. Érezte, hogy mindenki őt nézi és senki, még ő sem tudja, mi történik. A rendőr bólintott és átadta neki az épen maradt fehér borítékot.

3.

Egész temetés alatt a levélre gondolt. Érezte, hogy az A4-es papír kapocs közte és a Tanár között. A föld felett járt, szinte sziluettet rajzolt köré a tudat, hogy még egyszer utoljára mondani akart neki valami nagyon fontosat, valamit, ami meg fogja határozni a következő éveit, élteti és erőt ad neki, hogy méltósággal viselje a fájdalmát, az ő és egyben a saját elmúlását is.

A menyasszonyon érezte: megsértődött. Tudta, hogy gyanakszik rá, mert nem tudja elképzelni, hogy köztük csak lelki kapcsolat volt, ők felhőbámuló-társak voltak, ami több, mint két test érzéki összefonódása, több, mint egy eljegyzési gyűrű közhelyes ígérete. A felhőbámulás átvitte őket az időben a múltból a jövőbe, a földi létből az elmúlásba, a végtelenbe. Még nem tudta, hogy mi van a levélben, de furcsa módon hatalmas boldogságot érzett, nem temetéshez illőt. Igyekezett, hogy ne lássák ezt rajta, szinte szégyellte magát, hogy az elhunyt kiemelte őt ebből a szürke gyászoló-masszából. Egyetlenné tette, királynővé, akit nem az alattvalók kötelező hajlongása tesz naggyá, hanem a szeretet dicsfénye, mely mint egy védő aura, mostantól már örökké körbeveszi.

A vonaton olvasta el a levelet. A fák közömbösen suhantak el az ablak előtt, a vonat monoton módon zakatolt. Vele szemben egyszerű parasztbácsi ült, vasalt fehér inge makulátlan tiszta volt. Az idő megállt.

„Drága felhőbámuló társam!

Felhőországból írom a levelem. Mikor kézhez kapod, már eltelt egy-két nap azóta, hogy megtudtad, hogy nem megyek többet, egyedül kell feküdnöd a fűben és megkeresni bárkit, akit szeretnél, a felhők közt. Remélem, figyeltél és jól megtanultad, hogy kell ezt csinálni. Még mielőtt odamegyek, meg akartam ezt tanítani Neked. Már régen akartam, csak nem tudtam, hogy fogjak hozzá. Édesanyád halála adta az alkalmat, hogy elhívjalak. Egész életemben arra vártam, hogy talállok valakit és nem kell egyedül néznem Felhőország lakóit. Tudtam, csak olyan lány jöhet szóba, mint Te: aki érti és érzi, és akinek én is megfelelek. A menyasszonyomról és néhány előző lányról szinte a megismerkedésünk pillanatában tudtam, hogy velük nem lehet felhőbámulni, ők erre nem alkalmasak.

Mikor megkaptam a diagnózist, tudtam, hogy nem sok időm van hátra. Az orvosok három hónapot mondtak és ígérték, mindent megtesznek, hogy minél elviselhetőbb legyen. Eljöttem hát ide Felhőországba önszántamból. Nem voltam szomorú: megosztottam veled Felhőország titkát, megtanítottalak, hogyan kell megtalálni, akit szeretsz. Tudom, hogy hamarosan megint kimégy a folyópartra és újra velem leszel. Ne sírj, drága Társam, ez volt a lehető legjobb forgatókönyv. Kivárom azt a 60-70 évet. Várlak, nagyon várlak.

P.S. Pár év múlva nem egyedül fogod a felhőket bámulni. Kívánom, hogy megtaláld a megfelelő felhőbámuló társad. Vigyázz, jól válassz.”

Anna nyugodt volt, a zakatolás, mint valami mantra, elandalította. Kinézett az ablakon. Úgy érezte, a fák leveleikkel neki integetnek.

AMBRUS JÓZSEF

*Az ítélet**
(Fotó-novella)

A miénkkel összevetve, érdekes dolgokat lehet felfedezni a fecskék világában. Alkalmazkodnak a mai viszonyokhoz, mégis a természet törvényei szerint élnek. Nem révednek a múltba, dicsőségesnél dicsőségesebb őseket kutatva. Nem változtatják meg a nevüket és nem tesznek hozzá toldalékokat, hogy előkelőbbnek hangozzék. Náluk nincs „ha” meg „volna”. A saját tetteik számítanak, a múlt meg csak annyiból, hogy tanultak belőle vagy sem. Ezen viszont az életük múlhat.

A nálam lakó állomány évről-évre gyarapodik. Bonyolult a kapcsolatrendszerük, mert sok tekintetben együttműködnek, de van bizonyos területigényük, amit elszántan védenek. Az újabb beköltözni vágyókat igyekeznek távol tartani, de mivel a környéket töviről-hegyire ismerik, segítenek is nekik. Így történt, hogy a háromosztatú parasztház konyhájában lakók a maguk módján próbálták rábírní az újakat a hasonló elrendezésű, jelenleg raktárként használt egykori kamra gerendáján lévő régi fészkek birtokbavételére. A meggyőzés végül eredménnyel járt, a tortúra azonban nem ért véget. Beköltözéskor az öreg fészkek elvált a gerendától és lepottyant. Itt már közbe kellett lépnem! Az előzetesen elkészített fészkekből egyet pár percen belül felcsavaroztam a helyére. Az itt lakók engem is mindannyian családtagnak tekintenek, minden további nélkül elfogadták. Szorgosan gondozták, nevelték a négy fiókát. Rendszeresen látogattam őket, a kicsik is hozzám szoktak. Egyik reggel az egyik fióka a talajon fogadott. Valószínűleg kiesett a fészkekből.



Nagyot zuhanhatott, ám a tekintete élénk, sérülés sem látszik rajta. Valamit tenni kell, de mit? Ez a nagy dilemma. ... Ha megpróbálom elkapni, de nem sikerül, rossz helyre menekülhet, és elvesz a bizalom is. ... Ha megfogom, a fészekbe helyezéskor ijedhet meg a többi, kiugorhatnak és még nagyobb bajt csinálók. ... Lehet, hogy csak vigyáznom kell rá, nehogy egy macska elkapja, a többit ők megoldják? ... Míg így morfondíroztam magamban, nagyot nyújtózkodott, majd erőteljes szárnycsapásokkal, gyalogszerrel elindult fölfelé a grádicsos padlásfeljárón. Talán egy méterig jutott, majd rövid pihenő után repülni próbált. Lefelé sikeredett, egy gépalkatrészek tárolására szolgáló műanyag vödörben landolt.

* Fotók: a Szerző



A megfogására irányuló kísérlet itt már veszélyesnek, egyben reménytelennek is tűnt, más megoldást kellett keresni. Mivel a járása szinte tökéletes volt, így az oda helyezett mogyoróvesszőkkel próbáltam segíteni a kijutását. ... Sikerral!



Ezután a polcos állványt takaró, csaknem függőleges pokrócba kapaszkodva igyekezett fölfelé. (Mondanom sem kell, minden eddigi és további próbálkozás a tőlem fél-egy méterre lévő szülők biztatásával, felügyeletével történt.)



Feljutott az állvány tetejére. Hosszabb pihenő után a „célegyenesbe” fordult. Az utolsó mogyoróvessző már közvetlenül a fészek alá vezetett. Úgyesen araszolgatott, nagyon közel járt már.



Az utolsó húsz centit ismét repülve próbálta megtenni, azonban most sem sikerült. A szemben lévő polcig jutott.



Ekkor már eléggé fáradtnak láttam ahhoz, hogy egy gyors mozdulattal a markomba fogjam. Nem próbált menekülni, úgy tűnt, igazából ő sem nagyon bánta. Egészen idáig ott voltam mellette, mindvégig beszéltem hozzá, a szülők sem tiltakoztak, elfogadták a segítséget. Valamilyen szinten tudatosult bennük a jó szándék. Nagyon óvatosan visszahelyeztem a fészek szélére. Egyik lábával még ott is sokáig markolta az ujjamat. Túl sok lehetett ez neki egyszerre.



A fent leírt események több mint négy órát, és valószínűleg sok energiát emésztettek fel. A szülők ez idő alatt csak a másik három fiókát etették. Úgy gondoltam, most aztán sokszorosan bepótolják, de nem! Csak ült a fészek szélén, tátogetta a csőrét, miközben a többiek 3-4-szer is kaptak enni. Már-már aggódni kezdtem, hogy nem fogadják vissza. Utólag aztán minden megvilágosodott. A szülők nálamnál sokkal jobban tudták, hogy meddig tart a stressz hatása, ami alatt életveszélyes lett volna a próbálkozás. ...

Végül minden a helyére került. Egy héttel később mind a négy fióka szárnyra kelt, nem lehetett megkülönböztetni őket egymástól. Számomra ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy azon az ominózus napon, valahol fönt, a legfőbb bírói fórumon megszületett a grémium döntése. ... Az, aki ennyire tud küzdeni:

„Életre ítéltetett!”



PÉTER ERIKA

a felejtés otthona

ki felejtí az időt
nem öregszik tovább
háttérbe vész a jelen
a felejtés otthonában
miként pókok a hálókba
száradt legyek tetemeivel
lebegnek az elnyűtt testek

a felejtés otthonában
test küzd ész ellen
az agy folyómederként
elhomokosodik
kis morénákban pereg
a partokról darabokat tör le
fossziliák régműlt életek
rejtőznek a föld mélyén

ki felejtí az időt
nem öregszik tovább
szárított almahéjként
zsugorodik a világ
a szekrények megtelnek
konzervált könnyekkel
a levegőben meghallgatást kérő
mondatok kergetőznek

hattyúdal

az öregség
bőrünk alatt lappang
– száradó virágok
lassú fonnyadása ez –
nem hasonlít semmihez
talán a padláson
a por száraz szagához
talán a nap haldokló sugarához
mikor az éjjel leselkedik már
homokvárhoz amikor elmossa a hullám

pórusaink tele vannak hamvakkal
testünk szétporladóban
s mi – megőszült fejekkel
bevetett szántóföldek –
még élünk a haldokló dolgok
hattyúdala közt

ELFELEDETT KÖLTŐK – CSIZMADIA SÁNDOR



CSIZMADIA SÁNDOR
(1871-1929)

1896-ban, amikor országszerte tűzijátékos hejehujával ünnepelték az ezeréves hazát, amikor a nacionalista önbódítás mámorában a világ közepének képzelte magát minden valamelyest is gondtalanul élő magyar ember, amikor a polgári jólét az újsütetű hazai polgárság számára napról napra jobb reményeket ébresztett, Budapest szinte szemmel láthatóan növekedett világvárossá, és a városok színházba járó lakói úgy képzeltek, hogy a falvak népe úgy él, mint a népszínművek énekekkel és szerelemmel foglalkozó hősei a színpadon – egy huszonöt éves gatyás, kötényes, csizmás parasztember érkezett az Alföldnek abból a távoli sarkából,

amelyet nemsokára már Viharsaroknak neveztek, elment egyenest a Népszava szerkesztőségébe, és egy köteg verset tett le a szerkesztő asztalára. Csizmadia Sándornak hívták, és a nyomorúság legmélyéről érkezett. Apja vasúti bakter volt, anyja mosónő, ő maga a négy elemi is alig tudta kijárni, mivel a betevő falatot már a gyerekeknek is meg kellett keresniök. Volt már nyári cseléd, béreslegény, részes arató. De nemcsak a gyomra volt örökké éhes, hanem a lelke is. Ahol könyvre lelt, olvasott: klasszikust és ponyvát, verset és agitációs füzeteket, majd rátalált Marxra és Engelsre. Bibliája lett a *Kommunista kiáltvány* és Petőfi összes költeményei. Huszonhárom éves fővel már szocialistának vallotta magát, agitációs verseket írt. Odahaza a nyomorgók és a reménykedők már költőnek és népvezérnek tudták. És azért indult el Budapestre, hogy költő és népvezér legyen.

Ha attól a pillanattól kezdve, hogy belépett a Népszava szerkesztőségébe, még tíz évig él, neve a magyar munkásmozgalom és munkásköltészet klasszikusai közt a legtisztelretelmélyebb sorában állna. De tovább élt – és neve szinte jelképe lett a morális züllöttségnek, az osztályarulásnak, az irodalmi süketségnek... és a rossz költőnek.

Valójában nem is volt soha jó költő, legszerencsésebb pillanataiban is alig-alig emelkedett túl a megverselt, méghozzá színtelen nyelvezettel és gyenge technikával megverselt közhelyeken. Csakhogy ezek a közhelyek akkor, a millennium közmámorában vadonatúj és nagyon is forradalmi csengésűek voltak. Addig csak néhány humanista költő egy-két szocialistákkal rokonszenvező költeménye készítette elő a hazai szocialista költészetet. Csizmadia Sándor azonban onnét, a mezőgazdasági proletariátus legmélyéről jött, és egész költői életműve, irodalmi és irodalompolitikai tevékenysége szocialista volt. Nem csoda, hogy a Népszava örömmel fogadta, előbb dédelgetett kedvence, majd irodalmi diktátora lett a szocialista sajtónak, hiszen nemcsak a Népszavának lett állandó költője és költői mércéje, hanem emellett hamarosan saját munkásmozgalmi lapjaiban – előbb a Földművelőben, majd a Világszabadságban – érvényesíthette a maga költői ízlését, s mert hogy a Szociáldemokrata Pártban is hamarosan a szellemi vezetők közé került, ő maga jelentette egy ideig Magyarországon a szocialista költészetet. Ehhez pedig nem volt kellő tehetsége s még kevésbé ízlése s legkevésbé önkritikája. Pedig nem az intelligenciájával volt baj, s nem is szívós kitartásával. Szakadatlanul művelte magát. Sajtó útján elkövetett lázítás címén összesen két és fél évet töltött államfogházban is, ahol jól használta fel idejét az önművelésre. Hamarosan jól megtanult németül, olaszul és franciául. Engelst fordított németből, regényeket franciából, verseket olaszból. Ő írta a közismert magyar *Munkás-Marseillaise* szövegét („Nem lesz a tőke úr mirajtunk”). A klasszikus francia forradalmi dallamtól senki se hallja, milyen csapnivalóan rossz magyarsággal fogalmazták a sorokat. (Tessék csak zene nélkül figyelni az ilyen fülbántó magyartalanságokra: Nem lesz a tőke úr *mirajtunk*, vagy: A szabadság *nekiünk a cél*.) De a témák mégis újak voltak mifelénk: a nép nyomora, a sztrájkok, a munkásélet gondjai, a proletárremények. De úgyszólván mindig és

mindenütt általánosítás, agitációs szólam. Személyes élmény csak ott csillan fel, ahol a falusi szegénységről szól, mint *A föld rabjai* című ciklusában. De még ezek a legjobb versei is végzetesen magukon viselik a XIX. század epigonköltészetének végképp elszürkült fordulóit. Még legismertebb és legjobbnak mondott költeménye, *A munkás* is igazán azért jelentékeny, mert hatással volt a költőnek induló ifjú Kassákra, aki ugyanebből a témából alkotta a *Mesteremberek* dübörgő, ódai-himnikus hitvallását. (Kassák éppen ifjúkori emlékek alapján tiszteletteljes gyöngédséggel is emlékszik vissza a közepes tehetséggel, de mégis úttörő ösztönző erővel költészetünkbe lépő, korai Csizmadia Sándorra.) Még az is igaz, hogy *Lokomotív* című költeményében megelőzte az olasz futuristákat is a gépeket ünneplő költészetben. De hol volt Csizmadia közhelyáradata a futuristák zűrzavaros, ám mégis izgalmasan új költészetétől? És azt se felejtjük el, hogy Walt Whitman akkor már rég megalkotta a *Téli mozdony* magasztos strófáit, Whitman pedig nagyobb költő volt, mint Csizmadia Sándor és az egész olasz futurizmus együttvéve.

És mégsem lehet elvitatni Csizmadia úttörő szerepét és kezdő évtizedének férfias politikai bátorságát.

Csak hogy tíz évvel az indulás után megjelent a költészet porondján Ady. És Ady-versek jelentek meg a Népszavában. Csizmadia pedig gyűlölettel fordult a lángelme ellen. Burzsoá költészetnek, értelmetlen költészetnek, káros költészetnek bélyegzi a legnagyobbat, a legfőbb előre mutatót. Észre sem vette, hogy ekkor ugyan még csak irodalmi téren, de közös nevezőre került az egész reakcióval. Az Ady elleni hajsza legrosszabb ízű szólamát ő szólaltatta meg: a baloldalt akarta elidegeníteni az egyre baloldalibb Adytól. És ezzel kapcsolatban a párton belül is mindinkább jobbra csúszott. A harcos forradalmár most már politikában is, magánéletben is kispolgárosodik. Már csak szólam nála a világforradalom is, hiszen földet akar, a polgári kritika elismerését igényli. Költészete a szürkéségen belül még ellentmondásosan zavarossá is válik. Hiszen közhelyei már témailag sem újdonságok. Talajvesztése megingatja emberi tartását is: tekintély akar lenni... és elkezdődik iszákossága.

A költészetben már senki se veszi komolyan. Ady és a Nyugat számára dilettáns, a hivatalos akadémizmus számára szocialista, a szocialisták szemében napról napra jobboldalibb. De 1918-ban még van annyi politikai tekintélye, hogy Károlyi kormányában államtitkár lesz. A Tanácsköztársaság kikiáltásának pillanatában azt hiszi, itt az új lehetőség a vezérségre, és egy történelmi másodpercre, de most már nagyon is felismerhető tudatos karrierizmusból újra a forradalmár hangján szólal meg – és népbiztos lesz. De amikor – hamarosan! – felismeri, hogy veszélyben a forradalom... átáll az ellenforradalom oldalára. Nemcsak a kommunistákkal fordul szembe, de még a Szociáldemokrata Pártot is megtagadja. A győztes és bosszúszomjas ellenforradalom engedelmes eszköze lesz. Megalakítja a Nemzeti Munkáspártot, hogy megossza a munkásságot. Így lesz az ellenforradalmi kormány segítségével képviselő, hogy jelenlétével gyengítse a proletárérdekeket amúgy is igen szűk lehetőségek közt képviselő szociáldemokrata képviselők hitelét. A magyar szocialista költészet úttörője nyíltan is munkásáruló lett. Idegen és megvetett osztályostársai közt, idegen és megvetett eszköz az ellenforradalmárok körében. Ekkor már közismert züllött figura: részeges, gyűlölködő, tragikusan nevetséges alak. Már az ellenforradalom sem vehette hasznát. Végül is 1929 márciusában, ötvennyolc éves korában maga mondta ki és hajtotta végre az ítéletet: öngyilkos lett.

És néhány versének mégis ott a helye az antológiákban: mégis ő volt az első, proletármélységekből érkező magyar szocialista költő. Tragikus elzüllése nemcsak rá, de a kor történelmére is jellemző. Példának indult, és elriasztó példa lett belőle.

ELFELEDETT KÖLTŐK – CSIZMADIA SÁNDOR

A lokomotív*

Szikrákat szórva, lángokat lehelve,
Csattog, prüsszköl a néma síneken;
Bósz kedve mintha csak a vészbe telne,
Száguldva jár, és tombol rémesen.
Acélkörmét a sínbe vágja,
Hogy az nyög és felsír bele,
A felhős éj bűgő szele
Jaját széthordja a világba...
S a szörny rohan tovább, tovább,
Hegyen-völgyön pusztákon át,
Hol ember is csak néha jár,
És dühe nem ismer határt.
Bár izzadsága nagy cseppekben hull,
Tiporja a szegény sínpart vadul.
S a sínpart megreszket a támadásra,
Testét riadtan a lágy földre ássa,
De menekvése ám még sincs neki,
A szertehulló szikra égeti...
A szörnyetegnek acélkarja
Csikorgó dühvel tépi, marja
– hogy itt-ott még a húsa is lemállik –
Előtte nincsen irgalom halálig.
S panaszbba tör a sín fájó siralma,
És elsikoltja a zúgó viharba:

Ez hát a hála?!...
Az öt világrésznek hol az a tája,
Hová még el nem vittelek?
Virágos, lombos ligetek
Illatjukat szórták utadba,
Madársereg dala fogadta
S kísérte gyors futásodat...
A büszke tölgyek megcsudáltak,
A vándor-felhők is megálltak.
S teljessé én tettem uralmad,
Hogy egy istenség lett hatalmad.
Meredek, sziklás bérceken,
Hol csak a zord halál terem,
Csatákat küzdve száz veszéllyel,
Leomló kövel, éjsötéttel,
Ölemben vittelek én téged át,
Mint jó anya a kedves magzatát.
Versenyt futva a szálló széllel,
Csak énvelem érted a célt el.

S ez most a hála?!...

Amaz pedig
Felel nagy hahotázva:

Mit ér nekem,
Ha a földet körül ölelhetem?...
Hogy átrohanva száz határon,
A bérceket is, a síkot is bejárom...
Mosolyoghat felém a fű, virág,
Nekem teremhet minden lombos ág;
Hátat fordíthatok a vad viharak,
Arathatok ezernyi diadalmat,
A cikázó villám is irigyelhet,
Hogy versenyre velem még ő se kelhet...
Te adsz nekem mesés gyors szárnyakat –
De te is raksz rám súlyos láncokat,
Lehetnek céljaim magasztosak, nagyok,
Mit ér, ha érzem, hogy csak hitvány báb
vagyok?!
Az aranyos, a sugárzó vidéken
Úgy elrohanok, hogy még meg se nézem;
Mert nincs idő, űz-hajt két vaskarod,
S ott járhatok csak, hol te akarod.
Egyszer vihetne önakaratom,
Száguldhatnék vidáman, szabadon,
Habár utam a biztos vészbe vinne,
S az enyészet borulna tetemimre...
Hiú diadalokra nem,
A szabadság édes csókjára vágyom;
S utamban állsz, miattad nem találom.

Lángok lövellnek két szeméből,
S a szörny rohan tovább, tovább,
Hegyen, völgyön, pusztákon át...
Bár izzadsága nagy cseppekbe hull,
Tiporja a szegény sínpart vadul...

Hajnalban, 1905

* Szövegforrás: *Századvégi költők*, Bp., 1959,
Magvető Könyvkiadó, II. kötet, 243–246. o.

*

A következő versek szövegforrása: Csizmadia
Sándor: *Fogházi levelek. Költemények a
feleségemhez*, Bp., 1906, Világosság
Könyvnyomda Rt.

A helyesírást a mai akadémiai szabályzathoz
igazítottuk.

ELFELEDETT KÖLTŐK – CSIZMADIA SÁNDOR

AZ ÉN ÉLETEM PÁRJÁHOZ

Érzésem hozzád szúzi, tiszta,
Ha nem tudom is úgy elmondani;
Mit árt a nap égő tüzének,
Ha akadnak is barna foltjai?
Szerelmünkön az élet durvasága,
Ha itt-ott olykor fájó rést ütött:
Kettőnknek mindig ifjú-éltű vágya
Megint örök hűségét esküdött...

És harcban állva az egész világgal,
Ha érdem nélkül is bántottalak
Hidd el, míg lelkünk ez egekbe szárnyal:
Szívünkben nem teremhet meg salak.
Tudom én: bár szeretlek – bántlak,
S ha bántlak akkor is szeretlek –
Íme, hol mártírok tanyáznak:
Emléket állítok nevednek...

Amit itten bús nappalokban
Tán elkacagtam, elzokogtam,
Vagy csillagokkal teljes fényes éjen,
Feketét róva buzgón a fehéren
Szép sorban, napról-napra írtam —
Akármilyen te nem pirulj miatta:
Úgy írtam én, ahogy a lelkem adta...
A törpeség bár rossznak lásson,
Nincs nékem semmi a rováson,

Ha bánt is mást a cselekvésem,
Erkölcsoimet azon nem mérem...

Magamnak alkotok erkölcsöt,
A poharamba magam töltök,
De ki is iszom azt fenéig,
Bár mások botránkozva nézik...
Mi jó, mi rossz, magam ítélem,
S bírálatát
Én senkinek sohase kérem...

E néked szánt sorokban
Az együgyű, a jámbor
Pikantériát is találhat...
De te tudod: csak azt akartam
És is csupán rögzíteni,

Mi nagy, nemes, magasztos,
És ami legfőbb: emberi...

Vedd mind ezt olyan tisztán, édesem,
Mind ahogyan én érzem.

Lesz még tavasz a tél után
De nem nekünk:
Csupán a múltra tartozik
Az énekünk...
Száz év múlva is énekel
Pacsirta még hajnalon
De akkor már se te, se én
Nem hallhatom...

1.

Nem egy telet, nem egy nyarat
Éltem én már teveled,
Mégis olyan a szerelmünk,
Mint a nyíló kikelet.

Bár a reggel régen elmúlt,
Délen halad már napunk;
A mezőkön harmat ragyog
S pacsirtaszót hallgatunk.

És ha egyszer ránk borulna
Majd a fagyos, szürke tél:
A szívünkben akkor is még,
A tavasznak lángja él...

6.

Szobám kicsiny, hát nem csoda,
Ha nem férek el benne;
Lehetne az hatakkora,
Tudom, mégis szűk lenne.
Az ajtaján erős a zár;
Mindegy! Jön ő, nem jön? Hiába!
Mire becsuk, már akkorára
Az én lelkem jó messze jár.

Pedig nincsen itt rossz világ!
Van rendes, jó ebédem.
Kenyért, dohányt, gyújtót, pipát
Készen hozzák elébem.

ELFELEDETT KÖLTŐK – CSIZMADIA SÁNDOR

36.

Ahogy az évek
Fejünk fölött elvándoroltak,
Nem voltunk mi soha
Kedvencei a sorsnak.
Nekünk nem szólt
A reggelt hirdető madárdal,
Lépten-nyomon csatában
Álltunk mi az egész világgal.
A szükség volt egyetlen társunk,
Kenyérre csak akkor találtunk,
Ha izzadságunk hullt a földre,
Ha kezünket keményre törte
A munkának zsarnok igája
S vérünk csurgott reája...

Láttunk mi zord telet
És pusztító fagyot,
Késő deret, mely a fa ágán
Egy bimbót sem hagyott.
Rohanó viharoknak
Vad ereje elsőb minket talált,
S csak azután öntötte el
Folyó lángjával a határt.
Kívülről jött örömmek
Arcát nem láttuk mi soha,
A bú, keserűség volt
Kicsiny fészünknek
Állandó lakosa,
És nem volt oly hitvány alak,
Ki hozzánk nem törölte volna
Szennyel lepett rossz bocskorát,
Pehelykönnyű értéktelenség
Vihara taszított idebb-odább.
S bizony kevés vigasztalás,
Érzéketlenül hinni, hogy
A legdrágábbat, a legtisztábbat,
Legjobban fogja a piszok.
A megbántás öl, gyilkos,
Bár lassan, mint a méreg,
De annál biztosabban,
Minél kevésbé
Érdemlenéd meg.

S ha ennyi baj között,
A lelkünk egyre gazdagabb:
Legyünk büszkék,
A boldogságnak kincse,
E kristálytisza zuhatag,
Önszívünkéből buzog, fakad...

62.

Ismered azt az embert?

Mocsárfenéken szennyben fekszik...
Hajnaltól késő napestig
Vívta egykor borzalmas harcát
Reátörő sok ellenével...
Ők tudják mért: vesztét akarták.

Szeme majd nyílik, majd lezárul
És domború, nagy homlokárul
Verítékcseppek hullanak alá;
A belső harcnak hordozói.
A szelész mellkas süppedt, horpadt,
Alatta immár nem lobolnak
Az érzések szent lángjai.
Meg-megvonaglik óriási teste,
Minthogyha még támaszt keresne,
Mintha még élni is szeretne...

Halálos csend borul reája,
Körülrajongja nap sugára.
Sáros haját a gyöngye szellő
Szelíden megkerülgeti,
De minden mindegy már neki.
Még él, de azt se tudva már...
Pedig mily szép az élet!
A csattogó madárdal,
Langyos tavasznak sugárzása,
Forrósága a tüzes nyárnak,
Színeknek lágy harmóniája,
Az összmozgás zsongó zenéje,
Napos felhő, szakadó zápor,
A falevél, a kis bogár,
A völgy, a hegy, a messziség...
És milyen szép az asszony
Mind egytől-egyig:

ELFELEDETT KÖLTŐK – CSIZMADIA SÁNDOR

Mert egyforma mind valahány,
Egyik a másiknál többet nem ér...
S a szerelem, ha minden perce más is,
Avagy hosszú életre tartó;
Mindenik szent, bár minél rövidebb,
Annál nagyobb és lángolóbb.
S milyen a csudás gondolat,
Eszmék vívódó harca!
Vagy a nyugalmas béke
Mi szép a csúnya is!
Milyen kicsiny a nagyság.
És óriási a törpeség!
S mily ostobaság mind valamennyi,
De legbutább a látás, a hallás,
Megérzése a jónak, szépnek!

Az ember sóhajt:
Mért nem születhetett
Vaknak, süketnek,
S minek van keblében a szíve,
Vagy mért nem halt meg idején,
Születésének hajnalán?!

Valamikor nem így volt.

Voltak nagy vágyai,
Magasra szálló szűz reményei,
Valósulásra váró álmai,
Örökéletűnek hitt eszményei.
S mindene volt nagy bőviben –,
Ami nem ér egy fagarast...
De nem voltak jó öklei,
Rúgásra erős lábai,
Kapaszkodó nagy karmai,
Csúszásra képes tagjai,
Hízalgő hang, gerinctelen derék;
Nem volt abból lám semmije,
Mi együttvéve kincset ér...

És jött a harc...
Hol a nap elsötétül,
A képzelt égnek pereméről
Komor felhők tolakszanak;
A nagy természet
Minden kis porszemére
A félelem szívszorító
Aggódása, nagy csendje ül...

És ő ott állott megremegve,
A sötétségben egyedül.

A föld titokzatos száz rejtekéből
Föltörték a rossz szellemek,
Vagy azoknál is rosszabbak: –
Az emberek...
Sokan, ezren, százan,
Millióknak milliói.
Reárohantak nagy haraggal,
Fogat csikarva, száz körömmel,
Káromlással, szitoközönnel.
Követelték ordítva, bölgve,
Hogy célját soha el nem érve
Tűnjön le a homályba, mélybe.
Ha van lelkének vágya, álma,
Gyilkolja mind durván rakásra.
Lázát kioltsa akarátának
Állítson föl otromba gátat:
A szenvedélyét mind kiölje,
Ne gondoljon soha örömré.
Hite, erkölce ne legyen más,
Csak az, ami a másoké,
Szíve ha ezerakkora,
Nagyobb tűzzel, lánggal ne égjen.
És úgy szeressen, úgy gyűlöljön,
Mint másoktól látja itt e földön.
Ne legyen isten, aki
A világot újjáteremti;
De legyen árnyék, nulla,
Épp olyan, mint a többi senki...

És most már száz tövissel
Ezer sebében:
Senkivé lett, salakká
A bűzhödő mocsárfenéken.

Ismered azt az asszonyt?
Párjának roncsolt kebelére
Jajjal zokogva ráborul;

Könnyének minden cseppje átok,
Síró szava a veszett életé.
Mit nem tenne emberéért,
Ha csak tudná, miképpen kezdje el?!
Kit zúzzon össze, kire törjön,
Kiben lássa e pusztulás okát?

ELFELEDETT KÖLTŐK – CSIZMADIA SÁNDOR

Hogy szembeszállna a világgal –
S tehetetlenül sír, zokog.

Miért kellett összeomlani
Az ő hatalmas istenének?
E csudát milljó évig élve
Nem értené meg.
Mi volta bűne, mi a vétke,
A nagy jószág, a szeretet,
Hogy mindenkit befogadó
Szívével nem gyűlölhett?
Eszmékért harcolt? Ó, ha tudnám,
Mi az az eszme, hogy segítenék!
Ha tudnám, hogy mi gyötri, bántja,
Mi ítélte ily csúf halálra!
Ha menthetném sírással, könnyel,
Ölelésemnek melegével,
Csókomnak forró záporával,
Piros vérem tűzerejével!...
Hasadt szívemnek rongyaival,
Ha kötözhetném sebeit:
Tudom föltámadna még,
Tudom akkor örökre élne...

Az ember vérben, fagyban, sárban,
Halódva vonaglik tovább;
S az asszony semmit meg nem értve,
Sikongva sírja átkozó jaját.

Te jó, édes, szépséges párom,
Hűséges asszony, igaz feleség:
Ismered azt az embert? –
Ismered azt az asszonyt?...

KULCSÁR TIBOR

A szó*

Lehet a szó bajban kiáltott vészjel,
igazra éhesnek éltető kenyér,
kimondathatja erőszak, kényszer,
elnémíthatja félelem, veszély,

lehet szájhőst díszítő hamis ékszer,
hiú glória álszentek fején,
szeretők száján szomjúság, szemérem,
társak közt megértő baráti tenyér.

A költő számára a szó az élet:
születés, harc, szerelem, végítélet,
a szó: eszköz s cél, kezdet és a vég.

A szó: izzó parázsa igaznak, szépnek.
Vagy meggyújtod másoknak tűznek, fénynek,
vagy önlelkedben meghal s megemészt.

Forrás: Kulcsár Tibor: *Pogány imádság* 1965.

A költő jogörökösének, Kulcsár Zsuzsának engedélyével közöljük a verset [szerk.]

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_\(k%C3%B6lt%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_(k%C3%B6lt%C5%91))

* A vers tagolása egyezik a kötetével.

ÖTVÖS NÉMETH EDIT

hasogató

elkülönültek a fontosak
motivációgyilkos
viharmadár vergődött
cérnametéltdrótos kalitkában
sérült alulértékelt lelkét
foszlott lódenkabát
helyett
pufi dzseki takarta

szekérderéknyi a hiba
macerás beismernie
recés agya fodraiba
süllyed az szó
bontott konzervből
babot töröl a kenyérre

nagy mágusok törvénye szerint
lépked felfelé
roskatag vállakon
egyensúlyoz
onnan nagyobb
lehet esni
nem tudja
csak remél
mégis
minden napon
szórszálat hasogat

szentségtelen

csupasz talppal
gyúrom az agyagot
egyedül karmolom
hajamba a csatot
a dér most csipkeszél
tépázza ingemet
vért fröcsköl szerteszét
adja a tippeket

Késői búcsú

anyám halott rég
csontjaiból por maradt
repedt hártya az ég
kukucskáló pillanat
rideg fénye messze vitte
nem találom
nem találom
rég nem hordott
kis szandálom
apámat már rég feledte
az őt kísérő körmenet
rojtos férgek híztak rajta
elkárhozott gyűlölet
sejtjeiből a közöny szült
bánatalmos ünnepet
még mindig látom
mindig látom
kék szemében
a hideget

Ajándék

Neked adom csillagporban
lágyan fürdő éjszakám,
neked adom hívó hangom
tavaszt váró tél máglyán,
neked adom vívódásom
rongyot szövő hajnalon,
neked adom halott hangom
szétterülve a havon.

HOLÉCZI ZSUZSA

Kerékcseré

Kora reggel volt, anya és fia szótlanul autózott Katonatelepről Ballószög felé. A kocsi hirtelen kátyúba futott, majd kacsázni kezdett az úton. A sofőr alig bírta a járda mellé kormányozni.

– Mi a baj kisfiam? – kérdezte Erzsike riadtan.

– Durrdefekt – válaszolta dühösen a fia. – Éppen most, mikor sietnem kéne, de még téged is el kell vinnem az otthonba – mondta, miközben kiugrott a kocsiból. – Kereket kell cserélnem. Kiszállnál, hogy könnyebben fel tudjam emelni?

Marika válasz helyett nehézkesen kikászálódott az anyósülésről, és botját kezébe fogva elindult a járdaszívet szélén álló fatönk felé. Nézte, ahogy a fia leveti a zakóját, és feltűri az ingujját, majd a kocsi hátuljához megy, elővenni a pótkereket. A kocsi csomagtartója persze tele volt Marika holmijával – hiszen az anyja épp beköltözik a nyugdíjas otthonba – így előbb a bőröndöt majd a szatyrokat pakolta ki nagy dühösen. Mennyi kacat – mormolta közben, és röpke pillanatra anyja után nézett, aki épp akkor helyezkedett el a fatönkön.

Marika szomorúan nézte a fiát, amint a csomagokkal, majd az emelővel bíbelődött. Nem sok örömmel indult ő erre az útra, de miután egy hónappal korábban a menyé – aki kezdetektől fogva ellenezte, hogy ő Egerszegről hozzájuk, az unokája megürült szobájába költözzön – valami „mondva csinált” okkal veszekedést produkált, már nem volt náluk maradása. Hát tehet ő róla, hogy a fiáék a nagy házra felvett svájci frankos kölcsön miatt eladósodtak, és el kellett adnia a zalaegerszegi házat, hogy az árával kisegítse őket? Nem akart ő tehernek a nyakukra jönni, hiszen minden emlék szülővárosához kötötte, oda ahol negyven évig tanított, ahol Zolikát és Tamást Andrással felnevelték. Nagyot sóhajtott a gondolatra, hiszen az ő ügyes és talpraesett Tomikája már tíz éve az apjával közös sírban nyugszik. Igen, Tomi, aki mindig az apja mellett sürgölődött, akinek a kezében minden szerszám jól állt, rákos lett, és menthetetlen volt. Az emlékek hatására könnybe lábadt szemmel nézte Zoltánt, aki épp halk káromkodás közepette a lábára ejtette a csavarkulcsot. Istenem, hogy téged miért nem tudott soha apád maga mellé venni a műhelybe! – gondolta szomorúan, és egyre türelmetlenebbül nézte, amint az ő közgazdász fián kifog a kerékcseré.

Nem maga miatt volt türelmetlen, hiszen egyáltalán nem szívesen ment a maga választotta lakóotthonba, inkább a fiát sajnálta, aki a defekt miatt biztosan el fog késni a munkahelyéről, mert mire vele kiér Ballószögbe, már biztos nagy lesz visszafelé a forgalom. Amikor gondolataival idáig ért, eszébe jutott egy mentőötlet. Lassan és nehézkesen felállt kényelmetlen járdaszéli ülőhelyéről, és odaballagott a kocsi mellett térdelő fiához:

– Ne kapkodj fiam – mondta csendesen. Kitaláltam, hogy hívok egy taxit, ami engem elvisz az otthonba. Te meg fejezd be nyugodtan a kerékcserét, és eredj haza átöltözni munka előtt. Hiszen máris csupa kosz az inged válla. A fiú felállt, maszatos kezével sután átölelte édesanyját.

– Megtennéd? Nem baj, ha nem én viszlek oda? Olyan jót tennél velem... mint mindig – tette hozzá szinte szégyenlősen. Aztán maga hívta a taxiállomást, és amíg a kocsira vártak, magyarázkodni kezdett:

– Sajnálom, hogy el kellett jönnöd tőlünk. Azt hittem mindannyiunknak jó lesz, ha itt élsz köztünk, ha főtt étellel vársz haza bennünket. Ne haragudj Sárára. Fejébe vette, hogy Krisna tudat szerint akar élni, és ott fontos, hogy a tejforraló edényt ne használják másra. Azt mondta, te meg abban főzted a pörköltet.

A fiú magyarázkodását a taxi érkezése szakította félbe. Zoltán sietve átrakta a csomagokat, még egyszer megölelte anyját, és folytatta a kerékcserét. Marika elhelyezkedett az új sofőrje mellett, és miközben elindult oda, ahová sosem vágyott, az idős tanárnőnek Brecht sorai jutottak eszébe:

„Nem voltam szívesen ott, ahonnet jövök, nem leszek szívesen ott, ahová utazom.”

Mennyire jellemző ez a pár sor az én mostani életemre, gondolta szomorúan.

FORDÍTÁS

PIRANDELLO, LUIGI: Ombra nell'acqua

Vivo del sogno di un'ombra nell'acqua:
ombra di rame verdi, di case
giù capovolte, e di nuovo nuvole... e tremola
tutto: lo spigolo bianco d'un muro
nel cielo azzuro abbagliante, una corda
che l'attraversa, un fanale e il tronco
nero d'un albero, tagliato a mezzo
da un foglio giallo
di carta che galleggia...
Ombra nell'acqua – liquida città...
luminoso tremore, vastità
il cielo chiaro, verde verde verde
di foglie – tutto par che vada e sta
e vive e non lo sa;
non lo sa l'acqua, non lo sanno gli alberi,
non lo sa il cielo né le case... Solo
un pover' uomo lo sa, che va
lungo l'argine triste
del canale.

Pirandello: Árnyék a vízben

Mélyzöld árnyék a vízen, benne felfordított város,
a fák lombjai fellegpárnákon alszanak,
a kék ég ellebeg, álmos,
a partról félbevágott házak látszanak
s az utcai lámpák, ahogy fölé hajolnak az útnak
egy kötél, az eget metszi szét,
a meszelt falak a vízben elsárgulnak,
árnyak hozzák a holnap ígétét.
Árnyék a vízen, folyékony város
végtelen fényes remegés,
pedig a létezését nem tudja sem a víz, sem a fák,
nem tudja az ég, sem a házak sora,
csak az a szegény ember tudja
akinek sorsa az ostora.

Jóna Dávid fordítása



Kép: Jóna Dávid

VARGA ÁRPÁD

Sárkányszelídítő

Tűzokádó sárkány
otthon melegét
teríti szét:
fényt és hőt.

Kinek pusztító ez,
kinek varázslat,
mindez várhat:
a szívét

nem éri el, fejét
ki vágja – magát
vágja le. Mert
szívesély,

csakis ha a sárkány
jellemét vágyod,
táltosodként
kiáltod

nevét, magadból is
táplálod tüzét,
báját s baját
figyeled,

szelence-titkokkal
eteted, elzárt
madárként bánsz
vele, de

kedvére engeded,
s majd őszintén száll
vissza hozzád
repesve.

Míg nem oldódsz benne,
végzeted – emel
vagy ejt: szinte
egyre megy.

ELI MEON

Nyáreste

(Egy régmúlt szerelem kúszott az éjszakába)

Augusztus vége van, elfáradt a nyár,
Az éjszakában egy tücsök búsan muzsikál.
A gólyánk a távoli Afrikába költözött,
Ma a karcsú hold nem ezüstbe: vörösbe öltözött.

Bántón gomolyog az itt felejtett forróság,
Nem jön a várva várt tudattalan jóság.
A nappal szőtt álmok szétestek ma este,
Ráébredtem, lelked kék bolygó, és oly messze.

A Neptunusz vihara nem látható a Földről,
Mégis tudjuk, uralja ő a képzelőerőt.
Nem vagy már része életemnek,
A viharos évek e forróságban fel miért révednek?

Ott az oltár előtt letettük az esküt,
Amit Istennek ígértünk mégis elfeledtük.
Augusztus volt akkor, és most is,
A távolból ide hallik egy gyengéd altató is.

A csonka múltból beúszott egy kép,
Veled nevettem, mint rég.
Lelkem legmélyét ma éjjel felkavartad,
Szeretted, vagy mindkettőnknek csak hazudtad?

Emléked oly fullasztó,
Az örökön örökké, csak vízió.
Smaragd tekintetedbe belekarolt egy alfahullám,
Utolsó mosolyod rémálomként hull rám.

HAJNAL ÉVA

Kétsorosok

Fénybe mártózik a hajnal, inge véres.
Így születünk mind. ÍGY.

*

Egyenes szívvel nehéz
e görbe világ útvesztőiben. NEHÉZ.

*

Veszteségeink tesznek erősebbekké,
vagy örömeink? VAGY?

*

Minden lépéssel közelebb jutok hozzád.
Néha távolabb. JUTOK.

*

Felszállt a köd, már tisztán látszik a szándék.
Jobb volt homályban. LÁTSZIK.

*

Lábát lógázva velem ücsörög az est.
Kis harang kondul. VELEM.

*

Tücsök ciripel, míg teám kortyolgom.
Lám, ketten vagyunk. KETTEN.

*

Ma vihar dúlt szét minden avított megszokást.
Kedvemre esett. KEDVEMRE.

*

Fűpamacsok közt botladozó pillangó.
Lehetnék én is. LEHETNÉK.

*

Ráncos alma az este,
barázdáiban rejtőzik a csend. ESTE.

*

Már nem akarom megérteni, mi történt.
Csak dúdlok itt. MÁR.

*

Késő éjszaka eső kér menedéket.
Hiába zörget. KÉŚŐ.

*

Leszakadt gombként elgurult ez a reggel.
Négylukú bánat. ELGURULT.

*

Messzire kellett utaznom,
hogy észrevedd jelenlétemet. MESSZIRE.

* * *

Hajnal Éva: az a nap (LTK, 2024)

RIERSCH ZOLTÁN

Fény a szememben

Emlékszem
hogy kezdődött,
akkor
nem hittem hogy vége lesz.

Emlékszem mikor
azt mondtad, szeretsz -
és én hittem
érzéseid valóságát,
hittem a mosolyod.

Azt hittem
ami örök az igaz.
Tudod, amikor
az első szenvedélyes
csóktól elsírtad magad,

azt hittem,
gyémánt-gyöngyök
peregnek alá
barna szemed csalfán
hullámozó tengeréből:
legtöbbször, de inkább,
mindig, másoknak.

Most hamu színű az
ami máskor fehér.
Nemhiába,
öreg a csont, vén a test.
Az érzés, hamis illúzió,
átsétált a szivárvány alatt.

Lassan, amit hittem,
a távolban, tova.
Kiszáradt a könnypatak.
A fény a szememben
magára maradt.

szavak

a sötétben
elbújik a csend

ha mindenki hallgat
ki kopogtat az ajtón

kérdéseire
feleletet vár
az ablakon áttetsző
lámpa fénye

a szavak
csak szavak
ha nem hitünk szerint
épülnek fel gondolataink

Augusztus vége a tóparton

Augusztus vége
fodrozza a vizet.
Fáradt, szél-borzolta
bágyadtak a hullámok.
A nyárutó puhán koppanó,
zizegő lombhullás.
Lassan, okker sárga,
tűzrozsda, majd barna
a természet köntöse.

A kéklő ég oltárát
Őszirózsa csokrok,
szőlőindák díszítik.
Még aranylik az Aranyhíd.
Az égi tavon a távolban
kecsesen tovasiklik
egy fehér felhővitorlás:
A Nap bíborhaja mögül
kíváncsin tekint ránk az Ősz.

SITKU RÓBERT

Hajnal

Egy sehová se tartó
úton megyünk
ami nem visz el
sehová
mert sehonnan
se jön

nincsenek szilárd pontok
se leírható tények
csak folytonos
döntések
ha tudunk róluk
ha nem

Ezen a sehová se tartó
úton
nincs semmi
ami állandó lenne
nincs senki
aki állandó volna

csak ez a sehová se tartó
út van
aminek nincsenek
szakaszai
nincsenek irányai
céljai

csak az úttalansága
van
és az illúzió
hogymint valaki
rajta lépked

Mert az egyetlen dolog
amit megtehet
az egyetlen dolog
ami történhet
az az
hogymint döntéseket hoz

soha nem az útról
csak saját magáról

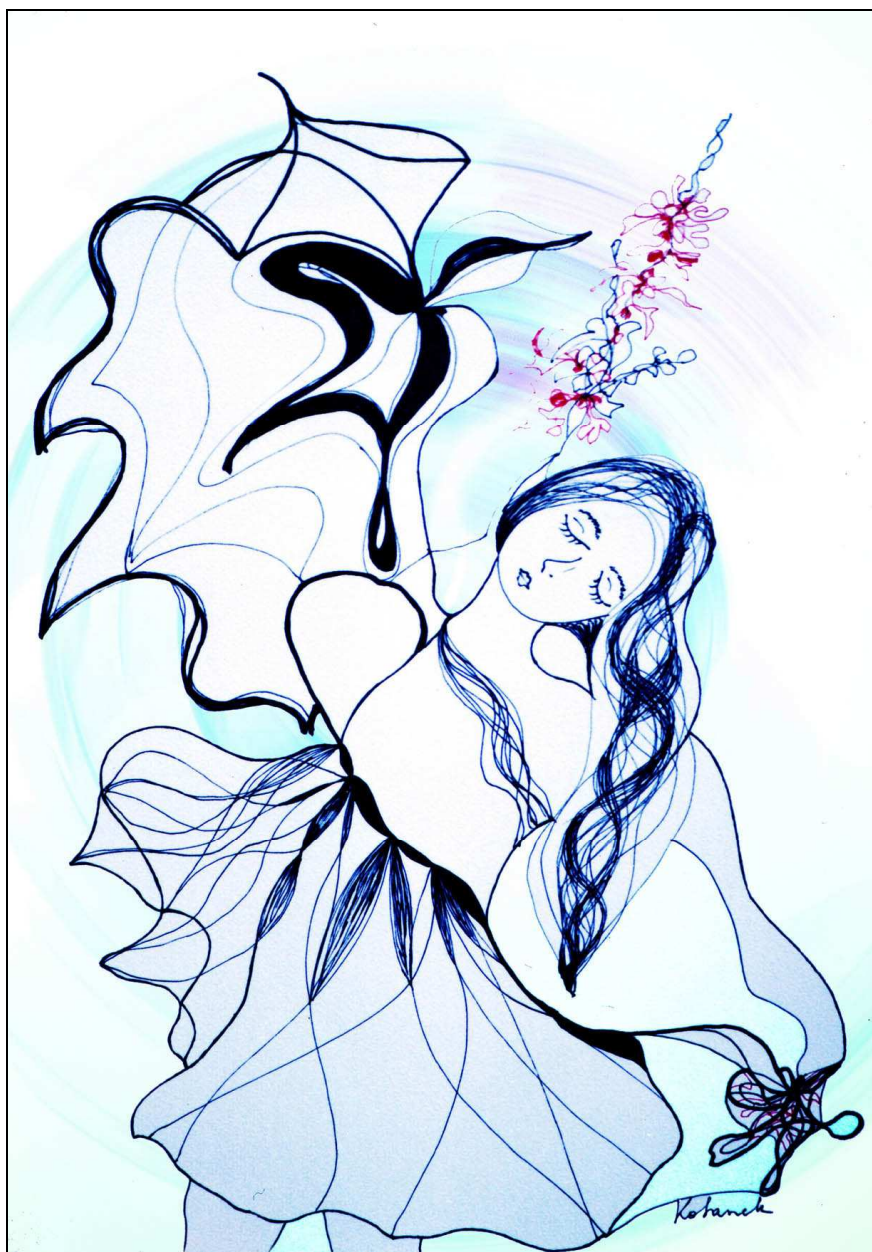
mert egyedül van

És ugyanúgy történik meg
ő is
mint ez az út
hogymint nem történik meg
egyáltalán

a döntések
és a figyelem
találkozásánál
csupán szükségszerűség
az én-képzet
az alvó isten
számára

Mi már nem leszünk ott
amikor felébred

Beleoldódunk
mint a harmat
a hajnali ködökbe



Madártánc, Birddance
KOTASZEK HEDVIG elektrografikája

DEDIK JÁNOS

Nem könnyű választás

- Laci, ha ilyen lógós orral jössz a táborba, akkor nem sok öröm lesz a táborvezetésben!
- Rossz a kedvem, megvan rá az okom.
- No, ki vele mi a bajod? – Végül is az én bajom, nem a tiétek.
- Na, jó én csak azt akarom, hogy jó hangulatú táborozásban legyen része az egész csapatnak.
- Én mindent meg fogok érte tenni!
- A vonat időközben nagyokat rántva megáll.
- Figyeljete már oda, nehogy valaki leszálljon a társaságból, mert akkor nem stimmel a létszám.
- Na, mesélj, mi nyomja a szívedet? – Nem szívesen, de neked elmondom. Tudod, hogy Judittal járok. Jövőre gyermekorvos lesz.
- Gratulálok!
- Csak ne gratulálj – Látszólag nagyon szeretjük egymást, ismered a sztorimat, az egyetemi bálon ismerkedtünk meg.
- Igen ezt tudom, na és mi a baj?
- Baj az van bőven, Judit nem akarta, hogy az út-törőcsapattal menjek táborozni. Hiába magyaráztam neki, hogy én vagyok a csapatvezető, egész évben készültünk a táborra, és most én hagyjam cserben őket? Nélkülem, azaz csapatvezető nélkül menjenek táborozni? Én meg csak a szoknyája mellett legyek állandóan.
- Hát miért nem hívtad őt is?
- Hívtam, de azt mondta, nem akar két hétig egy csomó gyerekkel együtt lenni a Nagyvisnyói erdőben, hanem velem. Nem tudja megérteni, hogy egy őrsvezető- képző csapatvezetője vagyok, és én felelek harmincöt gyerekért. Én nagyon szeretem Juditot, fáj nekem, hogy nem ért meg, azt hittem ő is szeret annyira, hogy képes értem egy kis áldozatra. Pedig felajánlottam, hogy elhozom magammal a táborba. Kap egy külön sátrat. Sokat lehetünk majd együtt, és nagyon jól fogjuk magunkat érezni. Azt mondta, akkor se jön. Csak, ha ketten megyünk.
- Hát látod ez az, ami nagyon bánt.
- Nem próbáltad vele megértetni a dolgot?
- De igen, és azt is elmondtam, hogy mennyire szeretem. Azt mondta ő is szeret, de mégsem hajlandó ennyi gyerekkel nyaralni.
- Lehet, hogy igaza van?
- Még te is neki adsz igazat? Hát miért nem tudja velünk tölteni a vakáció egy részét!
- Mit teszel most?
- Iszom egy kis konyakot, muszáj, mert nem bírom ki másképp. Tudod, én már olyan szépen elterveztem magamban, hogy milyen jó lesz vele, ha eljön a táborba. Szép, kellemes nyári estén, a tábortűz körbe ülve, énekelgetve a fejemet az ölébe hajtva, álmodozunk együtt, építgetjük a jövőnket, tervezgetünk, én maradok a mérnökgeológiánál, és ő, mint gyermekorvos... Szépen megleszünk. De hát látod, mi lett belőle. Hiába álmodoztam! Ígyál te is egy kis konyakot.
- Kösz, de én úgy látom, nincsen minden veszve. Azért mert nem jön veled táborozni, nem kell szakítani vele, még udvarolhatsz neki!
- Igen, csak nem mindegy, hogy velem van, vagy azzal a nyálas szájú Viktorral tölti az idejét.

– Ha nem jött, akkor nem jött, ne keseregi annyit, valahogy csak túlél, két hét nem olyan sok idő. Közben megérkezett velük a vonat. Maga a tanácselnök és a fővadász fogadta a csapatot.

– Viktor, te rendes fiú vagy – józan életű. Nem olyan, mint Laci, aki mindig iszik. De ha őt szeretem, mit tegyek?! Még egy hete sincs, hogy elutazott a csapattal és máris nagyon hiányzik!

– Juditka, meglátod engem is meg tudnál szeretni, én nem iszom, egy kutatóorvos nem ihat. Ez nem olyan foglalkozás, mint Lacié. A geológusok mindig vándorolnak, más és más vidékeket járnak. Mindig akad valahol egy kocsmá, ahol le kell öblíteni az út porát. Neked kell eldöntened, hogy kivel akarsz boldog lenni.

– Nézd Viktor én téged is kedvellek!

– Tudom –, viszont döntened kell, mert ha nem engem választasz, akkor odébbállok. Kilépek az életedből! Így hármában, hol velem, hol a Lacival járni, nem megy.

– Igazad van. Eldől vasárnap. Tudod mit? Eljössz velem Nagyvisnyóra, egy vendéglőben megvár, én kimegyek a táborba és meglátogatom Lacit. Ha ittas, szakítok vele rögtön.

– Nem bánom, de akkor döntesz végre?

– Igen, így lesz.

Az első napok a táborépítés izgalmaival teltek el. Aztán egy-kettő és vasárnap lett Ebéd után látogatók érkeztek a táborba.

– Kezét csókolom Juditka, hát eljött hozzánk, látogatóba?

– Csak rövid időre. Lacit keresem!

– Mindjárt szólok neki, nagyon fog örülni!

– Szervusz Juditkám! De jó, hogy eljöttél, tudod annyit gondoltam rád. Nagyon hiányoztál nekem!

– Laci te ittál? Érzem rajtad, még itt a gyerekek között is iszol?

– Csak azért iszom, mert nem vagy itt velem, bánatomban.

– Ismerlek, akkor is iszol, mikor veled vagyok!

– Előfordul, néha-néha iszom egy keveset.

– Na... így is jó! Vedd tudomásul, hogy szakítok veled, a következő vonattal visszamegyek.

– De Juditkám, ugye ezt nem mondod komolyan, hát már nem szeretsz?

– Nem szeretem az ittas embereket! Inkább foglalkozzál az úttörőiddel, hadd lássák milyen részeges vezetőjük, van. Ne gyere utánam!

– El sem kísérhetlek?

– Nem tartok igényt a kíséretesedre. Eltalálok a vasútállomásra egyedül is.

– Hát jó, ha ez az utolsó szavad, menj csak!

Laci messziről követte Juditot. Ez nem lehet igaz! Judit a józan életű medika, bemegy egy falusi kis kocsmába. Laci utána lopakodik, és közben magában motyogja: most elkapom, lebuktatom, megmondom neki, hogy te is a kocsmába jársz!

Laci belép a vendéglőbe, először az ivópult felé fordul, de csak két cimborát lát ott sörözgetni. Hol van Judit? Azután az asztalok felé fordítja tekintetét. Ott a sarokban ül Judit, és nagyon vidáman magyaráz valamit Viktornak. Laci arcából kiszaladt a vér, egészen elsápadt. Egy kicsit nézte őket, aztán a pulthoz ment és kért egy dupla konyakot.

KRÁNITZ LAURA

esős adagio

esik az eső
lassan
csendesen
az ablak
párás
szürke fénye
szűri
ami kint rekedt
lomhán kúszik
a lépés
ütemet fékez
a légzés
a képzelet útja
hová vezet
ki tudja
visszatérő
dallama
ringat

nemsokára
virrad

BODNÁR LÁSZLÓ

Lennék és vagyok

Lennék a dal szívedben,
lennék egy percnyi álom.
Lennék a csend az éjben,
lennék a fény az árnyon.

Vagyok remény a hitben,
vagyok a béke, áldón.
Vagyok a kéz kezében
vagyok a csók a szádon.

Lennék Napod az égen,
lennék a nyár, ha fázol.
Lennék a tűz mely, éget,
lennék a hűség, mámor.

Vagyok a gyermek s játék,
vagyok a könny az arcon.
Vagyok titok mi vár még,
vagyok a gyászos alkony.

Lennék az út, az Isten,
lennék vér a Golgotán.
Lennék a lélek, ember,
lennék, találj végre rám!

BODÓ CSIBA GIZELLA

Tavaszi nosztalgia

Lennél az idegenvezetőnk Miskolcon, egy négy napos kiránduláson? – hívott fel kérdésével a baráti házaspár. A kérdés váratlanul, de ujjongó örömmel ért. Igen, Miskolc a szülővároskám, s legalább öt éve nem voltam otthon. – Akkor mondj egy napot, amikor indulhatunk. A következő hét csütörtöki indulásában meg is egyeztünk. Egy dolgot még el kell intéznem, mielőtt azt mondhatom, hogy rendben. De az utazás annyira felvillanyozott, hogy azonnal hívtam is a segítő lehetőséget. Cicámról volt szó, akit nem szerettem volna egyedül hagyni, – ennyi időre semmi szín alatt. A csillagállások jól működhetnek, mert a segítő –, Mária – szintén váratlanul kapva a kérést, igent mondott a cica-szolgálatra.

A program, amiről a négy nap szólt, igen jól hangzott. Már az elsőnél heureka érzés uralkodott el rajtam; mivel az nem volt más, mint egy Peru-Bolívia fotókiállítás Mezőkövesden, az első megállónál. A hét folyamán többször jött szóba Peru –, először mint egy örömet okozó könyv a Peru-Bolíviai útikönyv, aminek a megajándékozott megörült, mert, Édesapja járt Peruban, s biztos, hogy örömet szerez majd neki általam; majd mint egy kedves kutyus neve, ami nagy derűséget váltott ki, amikor gazdája megemléltette; ezek után mint első program a négy napos utazáson, a Peru-Bolívia fotókiállítás. Ez remek, örvendeztem. Már nem volt kétséges, hogy az utazásra igent kell mondani.

A baráti házaspár, Kati és István és jó magam, egy 22 napos Peru-Bolívia utazáson ismerkedtünk meg, és a barátság tizenhat éve tart.

Nem tudtam éjszaka aludni, aminek nem csak az lehetett az oka, hogy olyanná válik az ember, mint egy kisgyerek, – azonnal izgatottan tervez – hanem egy esős hidegfrontot is ígértek a következő napra. De az utazáshoz még van másfél hét!

A miskolci látnivalókat, három-körös ábrában osztottam el, hogy a megtekintendők közel legyenek egymáshoz, így sétálva lehessen bejárni.

Ahogy az emlékek feléledtek bennem –, egyik a másik után jelent meg vetítövásznak képernyőjén, elsőként egy régi, mezőkövesdi emlék;

– Az 1950-es években egyszer-egyszer Bükkábrányban nyaraltam Édesapám bátyjának családjánál. Hat-hét éves lehettem. Ez idő tájt – úgy mondták –, olajat keresve – gyógyvizet fedeztek fel Mezőkövesd határában. Aztán elkészült az első medence, az országúttól talán száz méterre –, de erre nem esküszöm – Zsóri-fürdő néven nyitották meg. Az emberek a szomszéd falvakból is útra keltek, hogy a vasárnapot a gyógyvizes medencében töltsék. Péntek este mondta Piroska néni; vasárnap elmegyünk a Zsóriba. Nagybátyám rábólintott és Piroska néni másnap délelőtt levágott két csirkét, és combok, mellek sülték az illatos házi-zsírban koradélután. Sütött vagy két tepsi süteményt is, késő este már össze volt minden állítva a másnapi utazásra. Merthogy lovas szekérrel mentünk.

Nekem és unokaöcsémnek szalmával bélelt helyünk volt a szekér farában. Piroska néni elől ült az Apja mellett, aki hajtotta a lovakat. Izgalmasnak tartottam az egészet. Jó mókának. Nem emlékszem már rá, hogy mennyi időbe telt, míg Ábrányból átértünk Kövesdre, a „strandhoz”. A medencétől jó néhány méternyire már több szekér „parkolt” fegyelmezett rendben, egy-egy szekér mellett annyi helyet hagyva, hogy a családok leteríthessék a pokrócokat, hogy aki még nem megy a vízbe, az a hűvösben maradjon. A kocsik árnyékában vették le ruhájukat az emberek. A férfiak a térdig érő, fekete klott-gatyát, vagy a bokáig érő fehér alsót hagyták magukon, az volt az „úszónadrág” abban az időben. Az asszonyok jó része vászoningben, amolyan „pendelyben” – ami alsóruhájuk volt egyben – ereszkedtek le a medencébe, ahol néhányuk, félórát is álldogált, azon töprengve, hogy mit is és hogyan is tegye ezt a fürdés dolgot.

A beton medence oldalánál üldögéltek a már korábban érkezettek, és bújatták mosolyukat, ahogy nézték a tétova újonnan jötteket.

Talán egyetlen fürdőruhát sem látott a „városi lány” csak a pendelyek és a hosszúalsók lebegtek a víz tetején. A kisebb gyerekek pucéran, a nagyobbak bugyiban csapkodták egymásra a vizet, míg rájuk nem mordult egy-egy öreg.

Amikor délfelé már erősen sütött a nap többen kijöttek a meleg vízből, hogy lehűtsék magukat. Előkerültek a kosarak, demizsonok, és a szekér és lovak árnyékában kihajtogatták a kenyér-ruhákat, amibe a kerek, fehér, házikenyeret tekerték. „Kétkezes szeleteket” vágott Piroska néni is, előkerültek a rántott csirkék alkatrészei, a hűvösben tartott kovászos uborka nyálcsorgató látványa, végül a meggyes és túrós rétesek illatos kockái. Minden, ami a kenyér ruhákra került, kertjükben termett, vagy az udvaron csipegette a morzsolt kukoricát, semmiért nem kellett a boltba menniük. Talán ötven éve is van, hogy nem jutott eszembe az a vasárnap.

Az egész olyan hihetetlennek tűnt, a világ fejlődése, a változások –, mintha száz év telt volna el azóta. Már nagyon régen elköltöztek Piroska néni s a bükkábrányi rokonok a földi világból.

45 esztendeje annak is van, hogy párommal – Budapestről-Miskolcra menet – benéztünk a Zsóri-fürdőbe. A fürdő már egy városnyi területen feküdt, egy fürdő bár is volt az emeleten, azt rövid időn belül ugyan átalakították –, de sok-sok új létesítménnyel bővült a mind ismertebbé vált gyógyfürdő.

Most tehát Mezőkövesden lesz az első program – a továbbiakat pedig este beszéljük meg a Miskolc-Tapolcai Hotel emeleti apartmanjában, miután megérkezünk.

Ott elmesélem a Bükkábrányhoz kapcsolódó másik, de sokkal későbbi emlékem, fotókkal illusztrálva –, említettem meg elképzelésemet Katinak és Istvánnak, ahogy a kényelmes autó vidáman vette a kilométereket, valahol éppen a gödöllői dombvidéken futó – nemrégiben átadott új sztrádán.

A Mezőkövesdi Peru-Bolívia fotókiállításaként hirdetett rendezvényre érkezve, még volt egy röpké órányi idő, s betértünk az „új-korban” kialakított, „mini skanzenbe” – a faragott kapun át –, egy kis térre érve. A tér elején, az első ház Kisjankó Bori Matyó népművész lakóháza, életműve egyszerű, kedves kiállításának ad otthont. Bori néni eredeti háza, melyet halála után sem bolygathattak, így ma olyan, mintha tegnap még itt hajtotta volna le fejét pihenésre. Az Ő hímzés terveinek rajza, a kész hímzések, a tárgyak, a képek, a fotók mind eredetiek, az Ő emlékei. Ahogy a szoba jókora búbos kemencéje, a lócán a bekecse, életet ad a szobának, az apró konyhának. A látogatókat fogadó helybeli asszony sok információval rendelkezett, s mindezt közvetlenül és érezhető tisztelettel és szeretettel mondta el a betérőknek.

Egy régi falu, régi emlékeivel feltöltődve, lassan hagyjuk el a házat.

A Peru-Bolívia Kiállítás a Művelődési Házban van. A kérdés valószínűleg felmerül az olvasóban; vajon miért épp egy Peru-Bolívia Mezőkövesden? Mert talán egy villanásra bennünk is felmerült, de mégis egészen másképp; mert mi örültünk a lehetőségnek, hogy hazánkban láthatunk Peruból-Bolíviából érkezett, mások által készített fotókat, hiszen mi is száz-számra kattogtattuk masináinkat, amikor e-helyeken jártunk, s a látottakat ma is szeretettel idézzük fel. Azt is gondolnánk, hogy egy ilyen kiállításra a város kollektívája biztosan érdeklődőn, kíváncsian várakozik, mert nem túl nagy számban lehetnek azok, akiknek ez ismerős tájakat jelent, s most várják a nem mindennapi lehetőséget a megismerésére.

Ez sajnos nem egészen így volt, mint hamarosan megtudtuk. A rendezvényt hirdető tábla nem került fel a bejáratnál tájékoztatóul. A kiállítás nem csak fotókat mutatott be, sokkal gazdagabb volt; perui hangszerek, földművelő eszközök, szerszámok, ékszerek, kerámiák

sorakoztak a tágas térben. De bemutatott, különleges női népművészeti ünnepi, hétköznapi viseleteket, voltak ugyanúgy férfi- ruhák, cipők, saruk, kalapok és sorolhatnám.

A kiállítás rendezője, a bemutatott tárgyak tulajdonosa, kilenc alkalommal járt Peruban, Bolíviában, Ekvadorban, ahonnan a gyűjteményét hazahozta azzal a céllal, hogy egy állandó kiállításon talán helye lenne a gyűjteménynek, melynek itt csak egy tized részét mutatta be. A teljes anyagot felkínálta több kulturális intézménynek, magán személynek –, aki vállalná a gyűjtemény elhelyezését, és a látogatók fogadását –, ingyen, bérmentve, magyarán Ajándékként!

De ez ideig erre nem volt vállalkozó.

A kiállítást örömmel néztük meg, a körülményeket nem örömmel hallgattuk.

Kiállító utazó társunk, megtanulta a Dél-Amerikai ország tájnyelvei egyik-másikát, mint, pld. az aymarát, s ezért tiszteletet kapott az ott élő emberektől.

Mi isadtunk neki egy-két nevet, aki segíthet ebben a helyzetben. – Kiderült, hogy már találkozott velük is, de segítséget nem tudtak ajánlani.

Nosztalgiaival láttuk az ismerős helyeket a fotókon, de a keserű íz ott maradt bennünk a kérdésekkel együtt –, Ilyen gazdagok vagyunk? Amikor leballagtunk a jókora épület csendes lépcsőin –, bár látható volt, hogy bizonyos felújítás is folyik a földszinten, de holnap is van, jövő is van, s felújításoknak és kifogásoknak is vége van egyszer, rosszul gondolom?

Mert e délután láttunk jó példákat is Mezőkövesden.

Az út kellemesen tavaszias volt a nap további részén is, bár hűvös szél is meg-megcsípett bennünket, ami biztosan a hegyek felől érkezett.

A barátságos, családias hotelben elköltött finom vacsora után egy pohár frissítő italra és kis desszertre invitáltam meghívóimat az emeleti apartmanba, hogy megbeszéljük a következő napok programját, s ígéretemnek eleget tegyek, hogy a Bükkábrányi történetet is elmesélem.

Nos, a második történet Borsoddal, azon belül Bükkábránnyal kapcsolatban, szintén e négy napos látogatásra készülve jutott eszembe –, a néhány évvel ezelőtti hír –, amit rádióban vagy televízióban hallottam – percekig leállított, mint ki nem tudja, hogy jól hallotta, amit hallott, vagy hallucinál, vagy mit kezdjen ezzel az információval, holott ellentmondásosan sok-sok kép tolt fel emlékezetében a múltból, a helyről, egyúttal hirtelen a jövőről is. A hír a következő volt; 2007-ben, Borsod megyében, a Bükkábrány közelében lévő lignitbányában, 60 m mélyen mocsári ciprus-erdő maradványaira találtak rá! Hát nem fantasztikus, Borsodban, Bükkábrány közelében, külszíni bánya feltárás munkálatainál, még nem is tudták mekkora területre kiterjedően – talán óriási – Mocsári Ciprus erdőre bukkantak. A fák kb. hét-és félmillió évesek... annyira izgatott voltam, hogy az ősi csodák meg is jelentek lelki szemeim előtt; már láttam a feltárt területtel kapcsolatban, hogy hatalmas „Természetvédelmi Terület” jön létre a falu határában, amit majd rövidesen a Világörökség részének fognak nyilvánítani, hiszen hihetetlen felfedezés ez, nem csak Magyarország, hanem a Világ számára is, földtörténeti múltunkat illetően. Már láttam a rengeteg érdeklődőt, geológusokat, biológusokat, régészeket és összerakni sem tudtam pontosan, de mint a filmkockák futottak elmémben a fantázia-képek. Ezt látnia kell a világnak, s a világ ezt látni akartja, gondoltam én. A ciprusok valódiak. Ez már tagadhatatlan.

A híreket minden nap többször hallgattam, a világ és az ország eseményei zajlottak, de sokkal többet egy ideig nem tudtam meg a ciprusok sorsáról.

Ezekkel a hírekkel nagyjából egy időben jelent meg kis könyvecském, az ÉG –KŐ c. munka, ami szólt a „Mindenek előtt”-ről; – emberi létezésről, állati lelkekről, fákról, hajnali elmélkedésekről...” stb.

A könyv, egy amatőr irodalmi társasággal, Pécsen került bemutatásra.

A friss hír, ami ott zajlott bennem, olyan lelkesé tett, hogy könyvem 100 példányát, illetve annak árát, felajánlottam a Miskolci Herman Otto Múzeumnak a Mocsári Ciprusok megmentése céljára irányuló költségekhez.

Későbbi hírekből értesültem arról, hogy a területről néhány szép méretű példányt bemutatnak a Miskolci Herman Ottó Múzeum udvarán, mielőtt konzerválásra elszállítják, hogy majd kb. két esztendő múltán bemutatathatók legyenek – károsodás nélkül.

Egy-két nap elteltével Meghívót kaptam a Múzeum Régészeti Osztályától, a ciprusokkal kapcsolatos, 2008. április 28-i Sajtótájékoztatóra.

Izgatott voltam és boldog. Ugyanakkor azt is meg kellett érteni, hogy a feltárási terület egészét, nem tudja az ország megtartani, a fák jelen állapotukban nem lennének bemutatathatók, így jó néhány fát megmentenek konzerválással, ezt követően kiállíthatók lesznek, az ország több pontján, megfelelő környezetben.

Természetesen a sajtótájékoztatóra Miskolcra utaztam.

A Régészeti Osztály munkatársa, az ős-ciprusok „referense” fogadott és azonnal különleges, új örömet is szerzett; ugyanis pár képeslappal ajándékozott meg, mely képeslapok, az ős-fák megtalálási helyén Bükkábrányban készültek, és egy változat olyan formában is forgalomba került, melyen egyik rövid versem volt olvasható a nevemmel, a hatalmas, méltóságteljes fatörzsek lábánál.

Megrendülten néztem a képeket, majd percek múlva a Mocsári Ciprusok rusztikus pompában álló törzseit, a Múzeum udvarán.

Könnyeimmal küszködtem, miközben ismét felsejlettek bennem a Bükkábrányi nyaralások gyerekkoromból. A kis patak, ahová nagybátyám járt ki pecázni, s hol egyszer én is vele lehettem, holott mindig egyedül ült ki a patak partjára, mint egy szent helyre.

A mező, háttérben a Bükk-elő alacsonyabb dombjaival, ahol elvarázsoltak a mezei virágok, a zabolátlanul folyó kúszónövények bokrokra, fatörzsekre felkapaszkodó, hullámozó drapériája. Mindenhol izgó-mozgó apró állatokkal, vagy a dombok felé legelésző birkákkal, és tehenek méltóságteljes, lassú sétájával találtam magam szembe. Egy nap nem tudtam ellenállni annak a varázsnak, hogy elkísérem a tehenet a legelőre, a falu mögötti dombra, s onnan egész nap nem is tudtam szabadulni, így hazafelé is együtt ballagtunk. (Ezért igen szigorú fenyítést kaptam, de úgy gondoltam, hogy megérte.)

Elvarázsolt az is, hogy a libák, a tehenek estefelé közeledve mind hazatértek, és megálltak a megfelelő kapunál. Egyetlen egy állat sem tévedt el, vagy ment más házához. Felfogni sem volt könnyű, hogy ezt hogyan csinálják.

Lenyűgözött a rokonok szép, már majdnem faluszéli háza, ahol zöld posztóval voltak borítva az apró előszoba falai, s melyen, rókafej, sas-madár kitárt szárnyaival, és őz-agancsok voltak a zöld posztóra függesztve. Az udvaron a háziállatok legtöbb fajtája „reggeliért” jelentkezett a gazdaasszonynál, a megfelelő hanggal, gágogva, hápogva, csivítelve, kukorékolva, ami nem hétköznapi élményt adott.

Az első udvarban a fehér rácsos függőkben hömpölygő muskátlik és petúniák látványa, a zöld kerítéssel, a kutyáktól elválasztott hamvas színre permetezett kis szőlőskert, mindig megállított, elgondolkodtatott; – ki, mikor, és hogyan csinálja mindezt? Mert csak a háziasszony tudott fizikai munkát végezni, nagybátyám operált, csonka lábát mankó egészítette ki, maga a ház volt a munkahelye, ami a Posta tulajdona volt, és pici unokájuk is velük élt, akit Ők neveltek, s kinek ébredéséig, nagynéném a határban kapálta a kukoricát, vagy amit kapálni kellett, hogy az állatoknak legyen majd takarmányuk. E nem könnyű fizikai munka után olyannak láttam, mint ki csak kilépett az utcára, majd gyorsan vissza is tért, hogy reggelit készítsen számunkra. Mégis mindig minden elvágólagos rendben volt. Olyan volt számomra ez, mint a mese, hogy amikor felébredtem, úgy éreztem, hogy angyalok járhattak éjszaka a háznál, akik segítették Piroska néni munkáját. Talán angyalokról is tőle hallottam először.

Felejtethetetlen emlékeként, bő 60 év után is ott szunnyadtak belső látásomban ezek a mese-kockák.

Itt – e falu szomszédságában, Bükkábrányban, a mező, a legelő alatti mélységben, valamikor – olyan korban, amit felidézni sem tudunk –, óriás, több millió éves mocsári ciprusok borították a területet s néhány hónappal ez előtt megmutatták magukat.

Ilyen kincsek felszínre kerülése sem történik mindennap egy országban, egy falu szélétől alig távolabb, de még a világban sem sok helyen. Ennek a történetnek is részese lehettem. Búcsúzóul megsimogathattam időtlenül vénséges, mégis fiatalos törzsükön az ősidők nyomát, hálát adtam mindezért. Az az érzés velem marad – úgy gondolom –, életem végéig, hogy ahol játszottunk, pillangókat fogtunk, vagy csalira horgásztunk, ott időtlenség tanúi, fa-óriásai voltak a talpunk alatt.

Úgy készítettem a fotókat a bemutatón, mintha, családtagtól köszönnék el egy időre.

Megnyugtató volt, hogy tudtam az ott elhangzottak alapján, hogy megkapják a megfelelő kezelést, és „élni” fognak – ahogy Ipolytarnócon a nemzeti parkban már találkoztunk is jelenlegi útítársaimmal, a „feltámadott” két kisebb ciprus- törzsszel.

Nagyon elkanyarodtam tudom, de így jár az ember fejében, múlt, emlék, felfedezés-csoda – és sok minden más – ezért kérem, ne nehezteljenek.

Miskolc – Tapolcán ezen az első estén – A Mocsári Ciprusok „tiszteletére” tartott bemutatón készített fotóimat mutattam meg kedves meghívóimnak, rövid kis helyrajzzal együtt.

Újra felidézhettem ezeket az emlékeket, melyek nagy hatással voltak rám, bár az idő kissé halványítja, homályossá teszi az élet képeit. Az alkalmakat gyakrabban kellene felhasználni, hogy meséljünk, vagy meghallgassunk másokat emlékekről, melyek hatása mindig egyedi.

Következő napon, amikor a megtisztelő „idegen-vezető” posztomat igyekeztem betölteni, a Miskolci Herman Ottó Múzeumhoz indultunk először.

Pompás tavaszi nap volt, éledő meleggel, langyos, finom légmozgással, gesztenyefák koronájának halk suttogásával, különleges úszásnak éreztem a lassú sétát.

A Múzeum homlokzati falán több méter magasságú, őserdőt mintázó háttérrel reklámozta a Mocsári Ciprusokat.

Aznapi Miskolc látnivalóit tekintettük meg lazán séta-menetben, kisebb pihenőkkel.

A Mindszenty-templomot –, melynek kapuja aznap kinyílt, ahogy méreates kilincsére tettem kezem, – így láthattuk a nagy templom hajóját, elidőzve kissé a finom hűvösben.

A templom mögötti, pár évtizeddel ezelőtti modern irodaház volt rövid ideig első munkahelyem. Innen, az Avasra tartó út a Papszer utca is nevezetes volt számomra; ott láttam először életemben egy jókora szobát, melynek minden falát padlótól a mennyezetig könyvek borították. Ott fogalmazódott meg bennem, (5 évesen) hogy „egyszer nekem is ilyen szobám lesz”. Az idős házaspár fogadta be 1940-41-ben szüleimet két „karonülő” testvéremmel együtt, mert elvesztették lakásukat. Ez csak röpké megálló volt és az Avasról egy fotózás, mielőtt tovább indultunk a belváros felé. A másik útra kanyarodtunk, ami István és Katalin számára adott szintén régi emléket, a félkör alakú többemeletes épület – az Ő munkahelyüket idézte – a vasút és kapcsolódó területeinek megyei központja volt. Ezért, a kedves jelenlegi alkalmazottak invitálására, ide is benéztünk a hangulatos, körfolyosós belső udvarra. Miután megtudták, hogy ők valamikor a Budapesti központot ismerték vezetőik, vagy munkatársakként, nagy mosollyal kínáltak nekik munkalehetőséget itt.

Tovább sétálva, az utca nevét kerestem a gyönyörű, patinás, de sajnos úgy tűnt, „utolsó óráikat élő, rogyadozó házakon, de nem találtam. Úgy véltem, hogy az „én időmben” más néven volt ismert. Reménykedve kértem az ismeretlen vezetőket, akik ma gazdái e hajdan volt szépségeknek, hogy ne engedjék pusztulni, kapja vissza régi fényét –, nem mint a szemközti házak egyike-másika, szürke, dísztelen panel szégyenként.

Jó volt leérni a Szinva patak parkjához, mely remekül lett felújítva, kialakítva jó néhány éve, talán évtizede, egy kellemes pihenő, találkozó helyé, kortárs alkotó remek szobraival díszítették, sörözőkkel, büfével, térdíszekkel, a Szinva-híd korlátjának kialakításával, a patak túloldalán az érdekes, nekem valami párizsi miliőre emlékeztető helyé varázsolták.

A térről Miskolc fő utcája felé indultunk, ahol két perc után a „Villanyrendőrnél” vagyunk, ami örök központi része marad a városnak, bár a magas üveg kalitka már nincs a téren a villamossínekre tekintendő. Itt langyos eső kezdett esni, így a bár ponyvája alatt üldögélve, megittunk egy finom koktélt, míg elállt az eső. Röpké negyed óra után már százszámra süttött a nap, így a Széchenyi utca egy reklámokból ismert, de számunkra még ismeretlen Pizzériájába tértünk be, ahol általában, s ez úttal is sokan voltak, de senkinek nem kell várnia, mert kap egy „csengőt” rendelésfelvételével együtt, s amikor elkészültek a finomságok, megszólal a jelzője, s az egyező számmal megkapja a rendelését. A választott pizza és finomságok megnyerték tetszésünket. A másik híres tér felé sétálva, megnéztük – csak messziről – a Városi Fürdő kupolás épületét, az Avas domb méltóságteljesen magasodó Református Templomát. A mellette lévő temető, sok ismert személynek adott örök nyugalmat. (pld. A Latabár Családnak)

Tovább sétálva – a Városház térről – melyet fentebb említettem – még egyszer szemrevételeztük az Avas szélesebben látható, Bükk felé tartó nyúlványát, s új kanyarral, a középiskolák „negyede” felé vettük az irányt; mint a hajdani iskolám, a Herman Ottó Gimnáziumhoz, ill. a szorosan hozzáépített apró, tornyos épülethez, mely mindig titokzatos bezártsággal húzódott meg a Gimnázium mellett. Pár éve már a kapuja mögötti rácson túl, megnézhettem a kis kápolna bájos szépségét, és a rejtekbe bújt, fekete vas-csigalépcsőt, fekete vaskapuját és lépcsőfokait, ahol önkéntelenül lehalkítottam hangom. Ezúttal – mintha kértük volna, – egy kedves idős hölgy látva, hogy a bejáratot és a kápolna hajót elválasztó rácsnál állunk, odasietett, kinyitotta, és beinvitált bennünket nem csak a kápolnába –, melynek különlegességeire is felhívta a figyelmünket –, hanem tovább is a gyönyörű, öreg bútortatú – talán valamikori – könyvtár-szobába, amiből nyílt az átjáró folyosó a hajdani zárdába. Így hát sok évtized után ezek a titkok is feltáruultak előttem.

Azt is különlegességének tekintettem, hogy a II. világháború bombázásai nem pusztították el ezt a kincset. Miskolc belvárosában, így kedves emlékként zártuk magunkba.

A következő napokban is értékes, gazdag látnivalóink voltak; a

Görömböly-Tapolcai, – (a neve – lépett egy ranglépcsőt – Miskolc-Tapolca)

Szikla-kápolna, amely pár éve lett, hatalmas munkával megvalósítva a hegyoldalból kivájva, ma „élő” kápolna, Istentisztelettel, kisebb mellék kápolnákkal, helyet adva elhunytak urnái részére. Megindító, hogy azzá vált, amit ma látunk.

Miskolc-Tapolcát elhagyva, Kisgyőr felé indulunk, erdők kísérté útton, hogy én is lássam Kisgyőr fantasztikus „faragott faluját” ahol kézi faragással készült, emeletes kilátó adott lehetőséget, hogy a magasból tekintsük meg a környező dombokat, völgyeket, és az éppen alattunk, kis térre ballagó szürke marhacsordát.

A Kilátó oszlopai, egy – egy neves személyiség alakjával díszített szobrok. A kilátó kupolája, a Magyar Koronával megkoronázva, míg a faluban – természetes háttérrel – teljes élethű nagyságban a Bibliai szereplőkkel, Betlehem faragott csodája – a legjobb minőségű, gyönyörű fából készített jászol, benne a kisdettel, mellette a pásztorok, míg körülöttük az állatok szarvasmarha, bárányok, szamár, simogatásra hívogató fényes hátukkal, elképesztő mégis meghitt látványt jelentett. Látni kell. Elkészönve Miskolc-Tapolca finom levegőjétől, tavaszi csendjétől, leadtuk a kellemes hotel kulcsait, s utazásunk utolsó napján elindultunk záró programunk irányába.

Az Andrassy Kastély felújított, berendezett, tágas termei, történelmi ereklyékkel, eredeti tárgyak, bútorok, képek sokaságával, történelmének gazdagságával, gyönyörű parkjával kívántunk találkozni Tiszadobon.

Idegen vezetői bemutatást kapott a több száz látogató a megnyitást követően. Ez is egy utazás volt –, amelyért lehet, hogy sokat utazunk más országba, (ez nem feddés, miért is lenne az,) de ezen, egynapos élmény is lehet nagyszerű programja egy családnak. Lehet, hogy nekem is vissza kell térni, ha szeretném olyan tökéletesen bemutatni ezt a napot, amilyen tökéletes volt ez a séta, ez az élmény, amit az Andrássy Család egykori otthona nyújtott számunkra. Mert amit kínál az a múltunk, a múltunk, s örökségünk is egyben! Vissza kell térni időről-időre, hogy méltón értékelhessük.

Bp. 2024. május 24.



Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

EPRESKERTI SZERZŐHATÁROZÓ — KOOSÁN ILDIKÓ

Koosán Ildikó (polgári nevén Dr. Bódorné, Dr. Koosán Ilona orvosdoktor többszörös szakorvos, ny. intézményvezető igazgató főorvos) költő, műfordító Borsod megyében Szikszón született. Középiskolai tanulmányokat Nagybányán, orvostudományi egyetemet Debrecenben végzett.

Írásai eddig több antológiában,
öt önálló verseskötetben:

Létezés fűszálra fűzve (Accordia kiadó, Budapest 2006)

Indexre tett tévelygésem (Accordia kiadó 2007)

Tündérkert selyemútjain (Litera Nova kiadó 2008)

Az idő sodrásában (Balogh és Társa KFT 2012)

Hazafelé (Rím Könyvkiadó Budapest 2013)

műfordítás-kötetben:

Képmás másképp válogatott műfordítások (magánkiadás 2010)

Koosán Ildikó válogatott műfordításai: Remy de Gourmont: Simone (magánkiadás 2011)

és irodalmi folyóiratban (többek között a *Győri Műhely*, *Ezredvég*, *Dunatükk*) jelentek meg.

Megjelenések a MEK-en:

Koosán Ildikó Bódor Sándorné Koosán Ilona

Francia költők

<https://mek.oszk.hu/21100/21163>

Koosán Ildikó

Fűzöld és terrakotta

<https://mek.oszk.hu/22300/22382>

Koosán Ildikó

Hazafelé

<https://mek.oszk.hu/13400/13453>

Koosán Ildikó

Hol keressek bölcsőt a szavaknak?

<https://mek.oszk.hu/22400/22402>

Koosán Ildikó

Az idő sodrásában

<https://mek.oszk.hu/10800/10894>

Koosán Ildikó

Indexre tett tévelygésem

<https://mek.oszk.hu/05600/05634>

Koosán Ildikó

Képmás - másképp

<https://mek.oszk.hu/08900/08967>

Koosán Ildikó

Létezés fűszálra fűzve

<https://mek.oszk.hu/05800/05892>

Koosán Ildikó

Meseversek

<https://mek.oszk.hu/23400/23447>

Koosán Ildikó

Meseversek

<https://mek.oszk.hu/23400/23446>

Koosán Ildikó Bódor Sándorné Koosán Ilona

Német költők

<https://mek.oszk.hu/21100/21131>

Koosán Ildikó Bódor Sándorné Koosán Ilona

Román költők

<https://mek.oszk.hu/22000/22002>

Koosán Ildikó

Rondo Capriccioso

<https://mek.oszk.hu/18300/18386>

Gourmont, Rémy de, Koosán Ildikó
Simone

<https://mek.oszk.hu/10200/10265>

Koosán Ildikó

Szonettkoszorúk

<https://mek.oszk.hu/23400/23449>

Koosán Ildikó

Útközben

<https://mek.oszk.hu/23400/23448>

Koosán Ildikó Bódor Sándorné Koosán Ilona

Tündérkert selyemútjain

<https://mek.oszk.hu/22000/22003>

Tagja a Magyar Műfordítók Egyesületének, a Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaságnak, a Magyar Orvosírók és Képzőművészek Körének, a Váci Mihály Irodalmi Körnek. Az aquincumi költőversenyek 2007, 2009, 2010 2013 évi különdíjasa.

Önmagáról írja:

Több neves, nyomtatott periodikában elfogadták írásaimat. (többek között a Győri Műhely, Ezredvég, Dunatükör, Palócföld, Napút, Magyar Múzsza) Ez ideig tizenhét könyvem jelent meg részben neves kiadók (Accordia, Litera Nova, Rím kiadó stb.) gondozásában, részben saját kiadásban.

Néhány szót a műfordítás indoklására. Erdélyben töltött gyermekkorom miatt is predestinált voltam a többnyelvűségre. A román- a francia nyelv egyértelműen a tanulmányaimmal együtt ragadt rám, német nyelvből gimnazista koromban órákat vettem, kevés sikerrel, jóval később a nyugati határhoz közel költözésünk indukálta be ezt a tanulási folyamatot. Egyszer próbálkoztam „elsűtni” egy német versfordításomat a Nagy Lajos irodalmi és művészeti társaság egyik összejövetelén, Budapesten, ahová hetente keddenként feljártam Szombathelyről, de semmi biztatást nem kaptam. Mégis éreztem rá készséget. Mások fordításait elemezve úgy láttam (tisztelet a kivételnek) nagyon tetszőlegeseek egyes fordítások, nem törekednek a pontos szöveg, tartalom és forma visszaadására. Így kezdtem a magam módján, a lehető legjobb megközelítésben a tartalmat és formát illetően is fordításokat készíteni a nekem különösen tetsző idegen nyelvű írásokból. Francia-, román és németnyelvű költők verseit fordítottam. Eddig öt idegen nyelvből készül fordítás- kötettel büszkélkedek. Tagja vagyok a Magyar Műfordítók Egyesületének, a Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaságnak, a Magyar Orvosírók és Képzőművészek Körének, a Váci Mihály Irodalmi Körnek. Az aquincumi költőversenyeken 2007, 2009, 2010 2013 években különdíjas voltam. Könyveim a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) oldalain teljes terjedelmükben olvashatóak a két utóbbi 2022- illetve a 2023 években készült új köteteim kivételével. Ez úton köszönöm meg többek között az Irodalmi Epreskert Szerkesztősége, név szerint Bárdos Fetykó Judit szíves érdeklődését és verseim esetenkénti közlését a nívós periodikában. Szombathely, 2024 májusa Koosán Ildikó költő, műfordító

Forrás:

https://www.magyarulbabelben.net/works/en-hu/Koos%C3%A1n_Ildik%C3%B3-1937/biographyps://mek.oszk.hu/hu/search/elfull/#sealist

Koosán Ildikó írása saját magáról

MESTER GYÖRGYI

Add a kezed

A lány meg ő, szinte mindenben hasonlítottak.

Az ízlésük, úgy az öltözködés, mint az étkezés, a kultúra terén, abszolút egyezett.

Arról nem is beszélve, hogy a lány olyan külsejű férfit keresett, mint amilyen ő volt, ő pedig nőideáljára lelt a lány személyében.

Két év együttjárást követően, nem is lehetett más a folytatás, minthogy egybekelnek.

Már maga előtt látta, leendő asszonya milyen finomságokat főz, elsősorban persze az ő kedvenceit, amik azonban a lánynak is ízlettek. Azután, hova mennek nyaranta üdülni... magától értetődően tenger mellé, amit mindketten imádtak. Milyen remek darabokat néznek meg a színházban, milyen filmekben fognak szórakozni, nevetni, milyen krimiken izgulnak majd – online nézve, vagy könyvben olvasva.

A gyerekvállalást illetően is voltak – egybeeső – terveik. Két lurkót akartak, lehetőleg ebből is, abból is egyet. Konkrétabban, egy fiút és egy lánykát.

A zene szeretetében se volt vita közöttük. Mindkettőnek évek óta bérlete volt a zeneakadémiai előadásokra.

Sőt, valójában ott ismerkedtek meg, ott leltek egymásra, amikor, közös barátaik révén, összefutottak egy koncerten.

De mivel a világon semmi se tökéletes, ez az ő esetükben se alakult másként. Volt egy pont, amiben nem egyeztek.

A lány szeretett múzeumba járni, a fiú nem.

Egyszerűen nem bírta a múzeumokat, a „holt” dolgokat. A nagy csendet, ahol még beszélgetni se szabad hangosan, és utcai cipőjét posztó lábbelire kell cserélni. Más által kitaposott papucsban kell végigcsoszogni a termék végtelen során, és nézegetni a festményeket, vagy a kőből faragott figurákat. Valójában nem is utálta a szobrokat, csupán nem voltak a kedvencei. Sohasem kísérte figyelemmel, éppen milyen köztéri alkotást adtak át, mivel díszítették újfent városuk tereit, parkjait.

A természetet, a szabad teret azonban mindketten kedvelték. Magától értetődő volt hát, hogy a kellemes, tavaszi napon, nem sablonos étteremben, hanem egy kiemelten szép helyen, a „Lombkorona” parkban kérje meg szerelmese kezét.

Délutánra járt az idő, a hanyatló nap fénye bíborpalástba burkolta a tájat. A fiú jóleső érzéssel tapogatta meg zsebében a jegygyűrűt rejtő bársonytokot, amivel elkötelezni szánta kedvesét.

Azonban, szinte kővé dermedt – azt híván, késve érkezett –, amikor már messziről látta, egy terebélyes gesztenyefa árnyékában, magányos lányalak álldogál. Maga a sziluett is megdobogtatta a szívét, egyidejűleg remélte, a lány nem orrol meg a késése miatt.

Az egyre sötétülő alkonyatban, kezében a gyűrűvel sietett a szeretett lény felé. Az utolsó pár méteren behunyta a szemét – remélve, nem botlik el –, és a lánykérés megható szavait ismételte magában.

Közelebb érve térdre borult, úgy nyújtotta a gyűrűs dobozkát. Ekkor lépteket hallott maga mögül, és a barátnője hangját.

–Na, szép dolog. Még össze se házasodtunk, te máris megcsalsz! Megnézted, kinek adod a gyűrűt, kinek teszel hűségfogadalmat?

Amikor elkuncogta magát, a fiú egy, a barátnőjéhez kísértetiesen hasonló lányalakot pillantott meg maga előtt.

A park központi szobrát, a „Szerelmes lány” elnevezésű, közismerten híres alkotást.

BUDA FERENC

Parafrázisok a Falak könyvéhez (részletek)

„Ne vádolj, ne fogadkozz”

(József Attila)

KERESNI MINDIG túl sovány dolog,
s a sorsom az, hogy holtomig keressek.
Rabja vagyok annak, kit vádolok,
s oly furcsa így: fogolyként felperesnek.
Tehetség, elme, agyvelő, ideg
ne rezdüljön, ne szóljon, ne teremjen.
A tarka törvény művelőinek
félszava sincsen égő érdekemben.
Akinek nyelve nőtt, a sitten ül
alul, felül és négy oldalt bezárva.
Repedt reményét őrzi istenül:
talán telik vagy két csomag dohányra
belőle. Foltos mennyezet alatt
tengő versem csak vézna vádirat.

KERESNI MINDIG kapható valék:
múltat, kiutat, jobb jövőt, kenyérkét.
Volt, hogy engem kerestek dúvadék.
Magam bementem, s porcióm kimérték.
Az idő tájt a honi ég alatt
történt efféle sok – minek regéljem?
Huzalsövények... Órtorony... Falak.
Több tartozásom nincs talán e téren.
Szemünk elől elrejt a messzeség
ezt-azt idővel. S egyre nő e halmaz.
Haszonra fordul, lám, a veszteség:
amnéziával sorsunk megjutalmaz.
Túl vagyok, túl, mi rég volt, mindazon.
Nem vádolok hát s nem fogadkozom.

http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000016253&secId=0001222246&mode=html#Buda_Ferenc-Mig_elsz-00740

UMHAUSER FERENC

Vátesz

Azt hitte rendben mennek a dolgai, úgy sikerült mindig minden, ahogyan történnie kellett. A felesége még szép, kíváncsú, gyermekei erősek, okosak s megadták neki a tiszteletet. Mégis valami megmagyarázhatatlan, homályos érzése támadt.

– Ez túl szép és valószínűtlen!

Figyelmesebben kezdte szemlélni környezetét és önmagát. Kritikus szemmel, mintegy kívülállóként.

Volt amikor kétségek gyötörték és büntudata támadt, különösen olyankor, amikor úgy érezte, hogy valamit nem, vagy nem úgy kellett volna tennie.

Megfogadta, mielőtt tesz valamit, elszámol tízig, nem szeretett volna ugyanabba a hibába esni. Véleménye szerint, az okos mások hibájából tanul, a buta a magáéból.

Jött ugyanaz a helyzet, ugyanaz a szituáció és ő tehetetlen bábként elkövette ugyanazt a hibát újra és újra. Még jobban figyelt, és lassan felderengtek előtte az eddig láthatatlan zsinórok. Rájött, nem ura önmagának. Semmi nem történik véletlenül, a dolgok nem önmagukért vannak. Észlelte a zsinórokat és az azokat irányító láthatatlan kezeket.

Megpróbált küzdeni ellene. Ő akart gondolatai és tettei ura lenni, de hiába hadakozott. Rágyújtott és inni kezdett, kaján vigyorral várta, hogy a madzagok összekuszálódjanak.

Minden ment a maga megszokott rendjén, csak az asszony nézett rá csúnyán, ha este ájultan zuhant az ágyba. Bosszús fintorral jegyezte meg: – Milyen büdös vagy már megint!

Tudta, erről sem ő tehet. Már semmi sem érdekelte és semmi sem számított, csak valahogy megszabaduljon, végre a maga ura legyen, ő legyen gondolatai és tettei kiokolója és birtoklója.

Amikor kilépett a borozóból, hirtelen a kikanyarodó villamos alá vetette magát. Még látta az arcon a vigyort, a kezek mögött, melyek most is irányították.

KORIM LÁSZLÓ

Ember a padon

Megmondaná kérem mennyi az idő? Úgy, fél három, nagyszerű. Nincs kedve egy kicsit elbeszélgetni velem, bízom benne, hogy nem siet. Tudja, olyan nehéz ma társalgó társat találni. Az emberek félnek az új kapcsolatoktól, pedig egy beszélgetés még nem kötelez semmire. Szeretném, ha nem botránkozna meg, hogy csak úgy leszólítottam, ám néha olyan jól esik az embernek ha szóba állnak vele.

Érdekes, hogy egy idegennel őszintébbek lehetünk, mint egy ismerőssel. Én például most bármit elmondhatok magamról önnek s ön legfeljebb csak faképnél hagy, de bízom benne, hogy ez nem történik meg. Ámde hagyjuk ezt a köntörfalazást, ez már úgysem változtat a dolgon. Egyébként is unalmas. Biztosan jobban érdekli, ha személyes dolgokat mondok el magamról. Erre inkább kíváncsiak mások, gondolom a saját életükre próbálnak levonni tanulságokat. Látom felkeltettem az érdeklődését, ennek őszintén örülök. Most bizonyára arra gondol, miféle csodabogár lehet ez? Hát igen, lehet hogy csodabogár vagyok. Azért kérem figyeljen rám és döntse el ön, hogy az vagyok-e?

Fiatalabb koromban sok minden érdekelt, foglalkoztam mindennel, tudományokkal, művészetekkel. No ne gondoljon itt különleges dolgokra, csak úgy, hobbyként tettem és azt hiszem ezen mindenki átesik. Azonban sajnos semmilyen területen nem tudtam igazán lekötni magamat. Semmi sem fogott meg különösebben, így végül e próbálkozásokat eluntam. Azután jött egy meglehetősen üres szakasza az életemnek. Erre az volt a jellemző, hogy némán és passzívan figyeltem az embereket, vajon ők mivel kötik le magukat? De ezzel sem jutottam semmire. Mert ugyan mit jelent egy átlagos emberi sors. Munka, evés, szeretkezés, alvás, szórakozások? Ezek mind jól ismert dolgok és meglehetősen behatárolt életteret biztosítanak.

Tessék? Hogy ez nem egészen így van? Önnek teljesen igaza van, mégpedig azért, mert a fent említett dolgok átélése, értékelése nagy mértékben függ az egyéni érzékeléstől. Nézzon körül! Látja mennyi ember van? Ezek mind meg akarják valósítani önmagukat, de legalább is a divatos eszméket. És biztosíthatom önt, a maguk módján mindannyian egyéniségek. Az egyik azért, mert egyéni életprogramot tud magának teremteni, a másik azért, mert képes elfogadni a társadalom által nyújtott életmintákat. De térjünk vissza az én életemhez. Higgye el az is elég érdekességgel szolgál. Miután kipróbáltam a többiek által élt életet, hajsztoltam nőket, pénzt, sikert, ebbe is belefáradtam és rádöbbsentem, hogy a társadalom írott és íratlan erkölcsén belül sosem fogok kielégülést találni. Ne ijedjen meg, nem kezdtem el bűnözni, hiszen a bűnöző erkölcsé is beletartozik a társadalmi rendszerbe.

Keresni kezdtem egy saját erkölcsöt, ami teljesen elkülönül a társadalmi erkölcsötől. Beláthatja nem volt könnyű dolgom. Egy teljesen új rendet kellett kialakítanom. Ez már pompás feladat volt. Úgy éreztem, végre megtaláltam a helyemet. Ám ez az időszak sem tartott sokáig, mert rájöttem, hogy hiába találok ki bármilyen erkölcsi rendet, az automatikusan beépül a társadalmi erkölcsbe, ugyanis én magam is e társadalom tagja vagyok. Ekkor látván, hogy igazi feladatot nem tudok találni magamnak, elkezdtem kísérletezni önmagammal. Próbáltam megtalálni a túrési határomat.

Tudtam magamról, hogy utálok a monoton munkát, ezért jelentkeztem egy gyárba, munkaszalag mellé dolgozni. Képzelteri milyen lélekemelő volt három műszakban, nyolc órán keresztül állni a gép mellett és végezni egy szigorúan behatárolt munkafolyamatot. De elviseltem és árgus figyelemmel szemléltem a lelki fejlődésemet illetve visszafejlődésemet. Azt tapasztaltam, hogy a pszichém védekezik. A szellemem teljes mértékben elkülönült testi mivoltomtól. Testileg ott voltam a gép mellett, csináltam amit kell, ám a gondolataim s egyben egész szellemi létem teljesen más problémákkal foglalkozott, akár egy hús szobában is üldögélhettem volna vagy sétálhattam volna egy árnyas parkban. Agyam fantázia útján pótolta az

információ hiányt. Végül is kísérletem kudarcot vallott, azaz annyit tudtam meg, hogy tűrőképességem jóval nagyobb. Ekkor egy másik kísérletet gondoltam ki s erre kapóra jött egy különleges lánnyal való kapcsolatom. A lány az a típus volt, aki szeret a társain uralkodni, aki csak a saját akaratát tűri meg. Ugyanakkor fölöttébb kezdeményező, sőt játékos, a maga egyoldalú módján. Nekem nem tudni miért, nagyon megtetszett és szándékom ellenére sikerült is belésszeretnem. A dolog meglehetősen nyomasztó szerelemmé ért, mivel én meg azt nem bírtam elviselni, hogy rajtam uralkodjanak és beszabályozzák minden mozdulatomat. Kísérletemhez az egyik legmélyebb érzelmet használtam fel, a szerelmet. Eleinte úgy véltem, hogyha vele vagyok, az megfelelő módon teszi próbára a türelmemet, hiszen a lehető legnagyobb mértékben különböztünk s ahogy az előbb említettem, kizáró módon. Azonban kiderült, hogy a szerelem valóban nagy erő és szövetségesemül szegődött a lány szeszélyeinek elviselésében. Ekkor úgy határoztam, hogy tűrőképességemet jobban teszi próbára, ha megvonom magamat tőle s ettől kezdve nem kerestem fel többé. Ez már példás erőfeszítést igényelt. Gondolja csak el! Semmilyen objektív tényező nem gátolta, hogy beteljesedjen a szerelmünk. Bizony az első napokban a téboly határán jártam. Nem egyszer indultam el hozzá, de útközben csak sikerült letorkolnom magamat. Még nagyobb erőpróbát jelentett az, amikor ő keresett engem. Ezt úgy küszöböltem ki, hogy új helyre költöztem és a munkahelyemet is megváltoztattam. Végül is az agyam itt is megtalálta a védekezés módját. Megszállt egy racionális gondolkodás féle, melynek segítségével beláttam azt, ami eddig is nyilvánvaló volt, hogy nem vagyunk egymáshoz valók, továbbá mintha a sors összebeszélt volna a kísérletem ellen, csupa gyönyörű lánnyal hozott össze, akik küllemi és lelki tulajdonsága messze meghaladta a volt szerelmemét.

Nézzen ide! Látja hiányzik az ujjamból egy darab. Ez is egy kísérlet eredménye. Csodálkozik? Talán azt gondolja örült vagyok? Meglehet. Végül is ki tudja megvonni azt a határt, ahol az örület elkezdődik. Járt már elmeegógyintézetben? Igen? Akkor biztosan tapasztalta, hogy némelyik beteg időnként messze logikusabban gondolkodik és cselekszik, mint az intézeten kívül élő társai. Tulajdonképpen mikor mondhatjuk valakiről, hogy örült? Mikor nem úgy reagál az eseményekre, mint ahogy azt a társadalom megköveteli vagy aki dühöng, esetleg öl? Ám válogassuk másképpen a körülményeket és mindjárt kiderül, hogy mindenki dühöngött már és tetteink sem mindig racionálisak.

Bizonyára hallott már a két ókori hősről, Mucius Sceoláról és Horatius Coclesről. Nos ők, hogy bizonyítsák a népüket leigázó ellenség előtt, hogy semmilyen áldozattól sem rettennek meg népük szabadsága érdekében, megégették a kezüket. Horatius mindaddig a lángokban tartotta a kezét, amíg az teljesen megszenesedett. Nem tudom igaz-e a történet és így esett-e meg, viszont az ujjam így rövidült meg. Tessék, hogy nem hiszi? Nem baj. Egy történet tanulsága nem a hitelében rejtőzik. Az hogy igaz-e valamilyen történet, az csupán az érdekességét növeli. Ha viszont a történet önmagában is érdekes, akkor nem lényeges, hogy igaz legyen, anélkül is szórakoztató és tanulságos. A hit dolga mindenkinek a magánügye. Az, hogy ön hiszi-e a mondókámat avagy nem, az kizárólag a maga dolga. Mindezek ellenére én továbbra is állítom, igenis az ujjamat égetés által rövidítettem meg.

Igazából csak az első néhány perc volt a rettenetes. Amint megjelent a fájdalom és mind jobban elhatalmasodott rajtam. Előbb csak az ujjamban, aztán kisugárzott az egész testembe, lerázhatatlanul, egyre erősödve és minden pillanatban az ember azt gondolta, az volt a meggyőződése, hogy nincs ennél nagyobb fájdalom és a következő pillanat már rá is cáfolt. Magam sem tudom, miért nem vettem ki a tűzből az ujjamat. Valami erő megfogta a kezemet és tartotta, pedig én már elfelejtettem minden szándékot, a kísérletet, már az egésztest nem akartam és ostobaságnak tartottam. Mindezek talán később jelentek meg bennem, mert akkor csak a fájdalom létezett, teljesen beborított, aztán hirtelen, mintha egy nagy követ gördítettek volna le rólam, a súly eltűnt, a nyomás maradt. A fájdalom megszűnt s helyét valami bizonytalan zsibbadás vette át. Az ujjam ott volt a lángok között. Láttam, akár egy idegen tárgyat, és akkor már valóban idegen volt. Ekkor mintha álomból ébrednék, pedig mindvégig éber voltam,

elkaptam a kezemet a tűztől és csurom vizesen eltámolyogtam az ágyig s holtfáradtan dőltem végig rajta. Hasogató, makacs fájdalom ébresztett fel álomból s a valóság, hogy ostobaságom folytán most már csonka az egyik ujjam.

Próbált-e már az érzékeivel játszani? Gondolom biztosan, hiszen nap mint nap ezt teszi minden ember. Például, amikor eszik, gondolatban előbb kipróbálja az ízeket. Érzi amint a nyál összegyűl a szájában, csak aztán kapja be a falatot. Mi ez, ha nem játék? Az ember kombinálja az ízeket. Mézes kenyeret eszik, teát iszik hozzá. Külön-külön mindegyik ad valamilyen ízt, de ha együtt próbálja, valami új ízt fedezhet fel. Kiváltképpen, ha száraz kenyérrel eszi a mézet és a teát jó erősen és cukor nélkül issza.

Nos mostanában nekem a kedvenc időtöltésem az érzékeimmel való játék. Nem csak az evésre vonatkoztatva, ezt csak példaként említettem. Hogy egy kicsit tudományosabban fogalmazzak, az önszugesziós jelenségeket tanulmányozom saját magamon.

Más emberek alkoholt és egyéb gyengébb, erősebb narkotikumot használnak, én ezek nélkül tudok eljutni a kábulathoz. különféle játszmákat élhetek végig. Lefekszem az ágyra, ellazítom magamat és erősen elkezdek koncentrálni valamire, például a zajokra vagy egy szituációra. A külvilág ingerei egyre sűrűbb rostán jutnak a tudatomhoz és mindinkább a belső létezés nyer teret. Elvész az ágy, mintha a térben lebegnék, kicsit zuhanás szerű érzés. Érdekes, mindig hátra felé történő, enyhén forgó zuhanás. Nincsen gravitáció, nincs súly. Ha kinyújtanám a kezemet, bármit elérhetnék a szobában. Nem, nem látom a szobát, hiszen csukva van a szemem és nem is fizikai értelemben érintem meg a tárgyakat, csupán a szándék lehetősége elég, de nem élek e lehetőséggel, nincs rá szükségem. Ezek a tárgyak tetszőlegesen alakíthatók. Ha akarom kifordíthatok akár egy üveget is. Mindent teljes élességében látok, élesebben mint egyébként. És ha mégis változtatást hajtok végre, ez nem képzeletbeli. Úgy érzem valóban átalakult az a tárgy. Ki is léphetek a szobából. Az egész világ az enyém, sőt az egész univerzum. Az időt is uralom. Visszatérhetek a kezdetekig, átalakíthatom az evolúciós fejlődést.

Megdöböntő a valósága ennek a világnak, teljesen komplex módon érzékelem. Érzem az illatait, ízeit, a bőrömmel tapinthatom s ugyanakkor ha akarom, új érzékeket definiálhatok, olyanokat, amelyekről önnek fogalma sem lehet és nekem sem. Ezeket csak akkor és ott érzékelem s teljesen nyilvánvalóak számomra, ám csak akkor. Mikor visszatérek, ez megszűnik. Pontosan nem is emlékszem az érzékelt dolgokra, eseményekre. Csupán egy visszamaradó érzés marad, hogy valamiben részem volt, afféle érzelmi töltés, feszültség. Az amit mégis tudok, az csak halvány képe mindennek és az átmeneti időszak alatt lopom át a valós tudatomba.

Sokszor gondolkodtam azon, hogy mi lenne, ha ott maradnék, végleg átlépnék ebbe a másik világba. Vagy mi van, ha ez a világ, amelyben mind a ketten élünk, szintén alakítható, de a valós tudat által, csak az átalakulás nem olyan nyilvánvaló, esetleg az ezt kiváltó akarat valami sajátos összpontosítást igényel, talán áttérést a fent említett világba. Lehet, hogy a két világ kölcsönhatásban van egymással.

Biztosan azt gondolja ez miszticizmus és igaza is van. Azonban mi különbséget tud felhozni a valóban átélt események és a képzeletben átélt események között? Ha én őszintén meg vagyok győződve arról, hogy átéltem valamit, úgymond teljes értékű emlékeim vannak róla, akkor ugyan miért számítana az, hogy a valóságban megtörtént-e? Tulajdonképpen az sem számít, hogy ön létezik-e valójában. Ha az az érzetem, hogy önnel beszélgetek és ez teljesen élethű számomra, akkor miért firtatnám, hogy ez valóban így van-e?

A járókelők már régóta figyelték ezt a gesztikulálva magában beszélő embert, aki rendszeresen üldögélt ezen a padon. Jelenteni azonban nem jelentették, hiszen látszólag nem ártott senkinek.

SZESZTAI ZSUZSA

Villanások

Bodzaillatú nyár
röppen az eresz alatt.
Kondenzcsík villan
a pupilla látóterébe.

A fák hajladozó ágait
szelek markolják.
Visszavonhatatlan

az emlék – a fészkéből
kirepülő fecske.

Apró gyerekek csivitelése
tompítja az idő lerakódásait.
Már nem tudom
kitől kérdezhetném meg.

Toronyházak alatt gubbasztok.
Valahol sugárutak
szaladnak
egymás mellett.
Ha messzire nézek,
összeérnek.

Elképzelem a végtelen
kontúryait.
Ami igazán számít,
annak nincsen teste.

ZENE

Isaac Albéniz

Asturias – zenekari változat

New Philharmonia Orchestra, vezényel: Rafael Frühbeck de Burgos

https://www.youtube.com/watch?v=3cQy8Cy7_Vo (6':48'')

Asturias (Leyenda) – Andrés Segovia gitáron

<https://www.youtube.com/watch?v=lCeebWgjrrU> (7':00'')

Asturias (Leyenda) – José Racero koreografálta balett-változat

https://www.youtube.com/watch?v=Cl_hhlzAUbE (6':23'')

Klasszikus gitár válogatás

<https://www.youtube.com/watch?v=mKSOJjhonO4> (51':10'')

Mallorca

<https://www.youtube.com/watch?v=01VjNfR-Dfs&list=RDEmScmeQr8daSMhZ6QF8azvUg&index=13> (7':29'')

Gitár: Tatjana Rizskova

*

Isaac Albéniz, teljes nevén Isaac Manuel Francisco Albéniz i Pascual (Camprodon, 1860. május 29. – Cambo-les-Bains, 1909. május 18.) katalán nemzetiségű spanyol zeneszerző, zongoraművész.

Albéniz igazi csodagyerek volt: első zongorahangversenyét négyéves korában adta, hatéves korában már a párizsi Conservatoire hallgatója volt, ahol Antoine François Marmontel volt a zongoratanára, majd a madridi konzervatóriumban tanult tovább. Nyughatatlan, fékezhetetlen gyerek és ifjú volt, nem bírt sokáig egy helyen maradni. Az iskolákból rendre megszökött, és Spanyolországban utazgatva zongorahangversenyeket adott. Potyautasként elhajózott Dél-Amerikába, ahol folytatta a hajszás vándoréletet: Argentínában, Brazíliában, Uruguayban, Kubában és az Egyesült Államokban adott koncerteket. Csak 1873-ban tért vissza Spanyolországba, és még csak 13 éves volt! Némileg lenyugodva Párizsban tanult egy keveset, majd 1874-ben Lipcsében folytatta tanulmányait Jadassohn és Reinecke növendékeként. Később Brüsszelben Gevaert volt a tanára. 1878-ban példaképénél, Liszt Ferencnél tanult Budapesten. Az immár rendkívül sikeres zongorista folytatta koncertkörútjait Európában és Amerikában, ahol főleg Schubert, Chopin és Liszt műveit játszotta, de egyre többször előadta a saját darabjait is. Ekkoriban érlelődött meg benne a gondolat, hogy zeneszerző lesz.

1883-ban megnősült, letelepedett és elnyerte a spanyol udvari zongoraművész címet. Felipe Pedrell spanyol zeneszerző hatására egyre inkább érdekelni kezdte a spanyolországi népzene. Az első nagyszabású ilyen műve az 1886-ban komponált Suite española (Spanyol szvit) volt, amelynek nyolc tétele spanyol városokról és tartományokról szól. 1890-től három évet töltött

Londonban, majd 1894-ben Párizsban a Schola Cantorum tanára lett, és megismerkedett több neves zenésszel, többek között Debussyvel, aki szintén komoly hatást gyakorolt művészetére. Ekkoriban írta Cantos de España (Spanyolországi dalok) című nevezetes zongoradarabját. 1905 és 1909 között készült az Iberia szvit négy sorozata, amely Albéniz legmaradandóbb alkotása. Ekkor már komolyan beteg volt, depressziós rohamában meg akarta semmisíteni a művet. Csak Blanche Selva zongoraművésznő közbelépése mentette meg a sorozatot a pusztulástól, aki folyamatosan mutatta be részenként a darabot.

Hosszas betegség után a francia Pireneusokban, Cambo-les-Bains-ben hunyt el.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Isaac_Al%C3%A9niz

*



Fotó/kép

Isaac Albéniz (1860–1909) katalán-spanyol zeneszerző, zongoraművész

<https://www.donnemagazine.it/isaac-albeniz-chi-era/>

*

(Szerk.: Szolláth Mihály)

SZOLLÁTH MIHÁLY

Házasság

Hommage à Gregory Corso

Meg
kéne házasodnom? – kérdezi Gregory

Mondom neki, egyszer már voltam házas
azt hittem, az a boldogság
vasárnapi ebédek az anyóséknál
húsleves páráll az asztalon
de az apóslábszag ki-kibuggyan alóla
közben és helyette erőltetjük a derűt
apuka így, apuka úgy – amíg ki nem tör belőle a szörnyeteg
remek

és ez a fasz lett a gyerekem nagyapja
már el van kaparva

*

Meg
kéne házasodnom? – kérdezi Gregory

Mondom neki, egyszer már voltam házas
úgy éreztem akkor hogy ketten együtt új életet
rakunk össze és lesz hat gyermekünk
vályogviskók helyett rendes házban lakunk
együtt fürdünk és folyton csak baszunk
és szarunk mindenkire aki csak csúnyán néz
helyette lassan belőle is kitört a szörnyeteg
a kezdeti simogató lángolás helyett
emésztő tűz tombolt mindenütt
tíz év menekülés után felnéztem az égre

aztakurva!
nem pont napfogyatkozás van?

*

Na,
és a szerelem? – kérdezi Gregory

Az nem volt, a képességem is elveszett hogy az legyek
mindig a valami helyett volt valami
valami helyett csináltam valami mást
valami helyett valami mást csináltam
valóság helyett valami illúzió
szeretet helyett vigasztalás
gyakran mások helyett szomjaztam
amúgy senki nem vett észre semmit
úgy tűnt jó minden ahogy van –
pedig nagyon rossz volt minden ahogy volt

az árnyék elvonult –
– kijött elém a buszállomásra

*

Mind ugyanazt csináljuk
éjszaka – mondja Gregory

...persze én is kiakasztottam egy Rimbaud-képet
Afrikába nem mentem azonban
és nem fogok megházasodni sem
most nem valami helyett csinálom amit csinállok
hanem azzal akit szeretek és viszontszeret
ez voltaképp egyszerű ha a csordák ezreiből és az antilopok
és gazellák millióiából kiszökken az az egyetlen egy
aki majd veled él és az átkelésig kísér – nekem ez Afrika
tudom, valószínűtlen
de ha akarod, valószínű is...

...tudod, Gregory,
Amerika Hercege? –

VERASZTÓ ANTAL

VALAKI BESZÉL

Valaki hallgat, a történet csak ezután kezdődik, még hozzá olyan időben, amikor még fából rakták a tüzet. A mesékben meg a legkisebb fiú, nem félt a sárkánytól egyedül.

Engem arra tanított az édesanyám, hogy kútra menésnél a megeresztett kantából egy kicsit mindig loccsantsak ki a földre. De hát te már azt se tudod mi a kútra menés, otthon a csapból eregeted a vizet.

Miközben beszélgettek, villámlani kezdett, de nagyon. Nem baj legalább látunk. Nem is volt mostanában eső, vagy igen? Vagyogatott itt-ott. Boldog Julisnak hívták a boldogtalant, akit a múltkori viharban telibe talált a villám.

Olyan valamit lehetett hallani róla –, kezdte mondani Zsófi –, de Sára a nővére leintette. Isten ments, hogy mindenféle mende-mondának felüljünk, vagy továbbadjuk. Akkor elmondom mit álmodtam ezzel kapcsolatban, próbált más utat választani Zsófi. Inkább ne, én nem őrizgetem a mások álmát elég nekem a magamé.

Sárának volt hites társa és egy négyéves kislánya is mellé. Most nélkülük jött vendégségbe a húgához, aki néhány napig gyengélkedett, de már kezdett erőre kapni. Sára éppen hazafelé készülődött, de a zivatar megelőzte. Az óra persze az ítéletidő alatt is mérte az időt és mire a vihar elcsendesedett a nap jócskán előregegett. Sárának emiatt olyan érzése támadt mintha valami rejtett veszélyesség lappangana körülöttük. Kezdett tűkön ülni, mert már otthon lett volna a helye az övéi mellett. Igencsak szeretett volna előbb hazaérni, még mielőtt az alkonyattal betakaródná a város.

Zsófi, viszont láthatóan jól érezte magát nővére társaságában. Bár megvan ő magában egyedül is, de kettesben mégiscsak másképp telik az idő. Azt a szegény teremtetést nagyon sajnálom, akit agyon sújtott a villám, adott hangot újra gondolatainak Zsófi. Olyan jó lenne hinni, hogy a halálon túl is van, élet akkor ő most ott folytathatná ahol a villám félbeszakította a neki a földi részét. Sára már az ajtóból szólt vissza; kedves húgom először az emlékezetünkben veszi kezdetét az eltávozottak síron túli élete.

Zsófi újra csak magára maradt hallgatott, az egyedüllét kilopta szájából a szavakat. Az órára nézett, fél öt lesz nemsoká. Kint hideg van. Begyújtott, kis idő után már hevesen dühöngött a tűz a kályhában. Végére is, nem bújhatok el önmagam elől, gondolta, csak hát néha olyan nehéz ez a csend, akár a temető.

Erről meg az jutott eszébe –, régi eset –, súlyos műtétje utáni nagy elkeseredésében majdhogynem öngyilkosságot követett el. Volt hozzá egy fél marék gyógyszere, végül mégsem nyelte le. Most a temető önkéntes lakója lennék húzta kényszeredett mosolyra száját Zsófi.

Egyre csak a villámsújtotta lány esete motoszkált a fejében, amiről senkivel még a nővérével sem sikerült gondolatait megosztania.

A vihar utáni reggelen terjedt el a hír, hogy egy összeperzselődött női holttestre találtak az egyik városszéli utca kövezetén. Ő volt az a lány, aki a vihar közeledtével otthon az édesanyjának annyit mondott mielőtt elment; „csak látni akarok valakit!” Ez a végszó telepedett rá Zsófi lelkére.

Nem akarom én őrizni az emlékét – motyogta maga elé – miközben elhelyezkedett abba a fotelba, amelyből az ablakra illetve az azon túl remélt eseményekre láthatott, délutáni kávéját is itt kortyolgatta miközben reszketős kezét igyekezett kordában tartani, nehogy kilötykölje az áhított nedűt. Szépen múlt az idő. Elszoktattam, magamtól az álmot – mondta ki félhangosan maga elé Zsófi. – De az is lehet, hogy fordítva van, ha tudok is aludni nem álmodom, elszokott tőlem az álom. Kint újra elkezdett eszegetni az eső, de csak olyanformán mintha sírdogálna az ég. Zsófi, ilyen alkalmakkor az emlékezés hálójában fennakadt

történetek közül szokott válogatni, ha talált kedvére, valót akkor azt, felidézte. Ez az ébren álmodás-féle állapot lett a szórakozása.

Ezúttal a nagyapja idéződött fel előtte, aki nem szerette, ha panaszkodtak előtte. Azt vallotta; Gondja az mindenkinek van rendesen, ha meg nincs, csinál magának minek arról beszélni. A házat, amelynek fedele alatt Zsófi örökös menedékre talált még ez a nagyapja építette. A nagyapa nagy erős kezeire is mintha emlékezett volna. A jófajta házi pálinkáról szóló tanítását meg, melyet nem kevesebb, mint hét pontban foglalt össze, - mivel neki ez volt a szerencseszáma -, a családi legendárium őrizte meg az utódok számára.

Ne felejtsetek észben tartani –, mondta annakidején – Für nagyapa, kinek egy kis földcskéje van, rajta gyümölcsfákkal az főz, vagy főzet egy kis jó házi pálinkát. És ez nagy nyereség!

- Először mert a magunk főztje,
- másodszor tisztább és – erősebb,
- harmadszor pénzt sem kell érte kiadni,
- negyedszer nem kell literezni,
- ötödször otthon a háznál, kéznél van,
- hatodszor –, igen, hatodszor –, iszunk, amikor jólesik,
- hetedszer megkínálhatunk belőle bárkit, akkor már persze csupán illedelemből mi is megint iszunk egyet. Miheztartás végett még azt is hozzátette; Bor nélkül szintén nem lehet hagyni a házat.

Azért a nagy fülű világban sem mindig csak a derűs oldalát mutatta az élet. Zsófi még csepegősorrú kislány lehetett, amikor egyszer csak valamelyik szomszéd jóvoltából kiderült, hogy az édesapjának van egy engedély nélkül tartott kiskaliberű vadászfegyvere, amit ki tudja milyen úton-módon szerzett. A jóakaró emiatt feljelentette, házikutatást is tartottak náluk, (váratlanul persze.) A fegyverhez való töltényeket, vagy a töltények készítéséhez való anyagokat nem találtak a csendőrök. Tanút sem találtak arra nézve, hogy az apja valaha is vadászott volna. Így aztán maradt az engedély nélkül tartott fegyver után kirótt pénzbüntetés, amelyből – ha lett volna engedélye – két új hasonló fegyvert is vehetett volna.

Később más megpróbáltatások is érték a családot. De be-beköszöntött a csendes történetek ideje is. A hónapok szokásukhoz híven továbbra is évekre kerekedtek. Aztán az egyik szép gesztenye szagú őszi délután Kocsis Sándor helybéli fiatalember azt találta mondani Zsófinak; „én szeretem magát”! Emiatt lett Für Zsófi Kocsis Sándor menyasszonya, az újdonsült vőlegény húszas éveinek derekán járt ekkor. Senki sem gondolta volna, hogy az eljegyzést követő év kikelet hava, szerencsétlenséget hozhat rá. Az történt ugyanis, hogy a vőlegényi rangot viselő Kocsis Sándor akarata ellenére dulakodásba kényszerült Fekete Istvánnal méghozzá – ahogy mifelénk a szólás járja –, szoknya ügy miatt. – A szóbahozott szoknyát történetesen Zsófi viselte –, ugyanis Fekete István szintén Zsófit, próbálta körüludvarolni, de az rövid úton kikosarazta.

Fekete - nem tudta megemésztetni, hogy Zsófi az ellenlábasát választotta -, ezért dulakodás közben úgy fejbe ütötte Kocsist, hogy az azonnal elájult. Az esetnek tanúja nem volt. Kocsis ugyan később visszanyerte az eszméletét, de nem emlékezett, hogy bottal, vagy ököllel ütötték-e fejbe. Az eset után folyton rosszul érezte magát, mígnem harmadnapra rá meghalt. Két neves orvosdoktor végezte a boncolását, akik megállapították (*a jegyzőkönyvben az áll: constatáltatott,*) hogy a halált az agyban beállott vérömleny okozta.

Így történt, hogy Zsófiból özvegy menyasszony lett, miután vőlegényét nem hozzá, hanem az Alvégi temetőbe költöztették. Fekete Istvánra pedig hosszú időre becsukták a börtönkaput.

A pár hónapig tartó mátkaság nem sok emléket hagyott Zsófira. Egy megfakult kis fotográfiát, amelyet –, ha kézbe vett – vőlegénye halvány mosolya tükröződött vissza rá. Ilyenkor, ha további emlékek után tapogatózott magában, csak az rémlett fel benne, mintha

közük lett volna egymáshoz. Meg az eljegyzésük napja, amit a Jó falat étteremben, disznótoros vacsorával ünnepeltek meg. Ennyi, meg az utána következő gyász, ami már belefakult az idő múlásába...

A furcsa érzés már a későbbiekben társult hozzá. Ez olyankor mutatta meg magát igazán, ha Zsófi történetesen a város központjában járt, akkor is tökéletesen egyedül érezte magát, ha a főtér közelében, annyi ember nyüzsgött, mint eső előtt a hangyák.

Zsófi mindezek után sem akart, és nem is tudott volna még önmaga előtt sem, a sokat szenvedett nő pózában tetszelegni. Ez járt a fejében mielőtt kilépett a gangra. Innen nézte, hogy a kerítés mellett őrt álló ecetfák levelei úgy mozognak, mint a zongorabillentyűk a szél játszott rajtuk valami hallhatatlan melódiát. Az élet színpadán nekem is azt a szerepet kell végigjátszanom, ami rám van osztva állapította meg Zsófi szemlélődés közben: Az is az én emlékem, hogy az Adria közelségében élő rokonaim jóvoltából életemben egyszer tengerben is fürödhettem, ott kaptam az alábbi kedves bókot egy fiatalembertől: „örülök, hogy egy libabőrös szépséggel hozott össze a jó sorsom...” Ez még javában a statisztika korszakom élményei közé sorolható.

Aztán jött az özvegy menyasszony szerep, meg egy váratlan baleset, mikor leestem a meggyeszedő létráról, sérülésem eleinte nem mutatott tragikus következményre, de a sors ragaszkodott hozzá, hogy minden úgy történjen velem, ahogy az valahol a láthatatlan forgatókönyvben meg van írva.

Megtanultam, békében élni a sorsommal, járok-kelek, ahogy tudok, már nem lesem aggódva az emberek arcát, vajon milyen gondolatuk támad, ha rám pillantanak, nehogy zavarba hozzam őket, hiszen nem ők tehetnek róla, hogy a bal lábamat térd alatt amputálni kellett.



BALOGH ÖRSE
Madaras virág, pasztell, 20x27 cm

†**VERRASZTÓ GÁBOR**
(1964– 2022)

A MOZI SZOLÍD BÁJA

Zsúfolásig telt széksorok a Jurassic Park bemutatóján. Várakozásteljes csend, még egy zacskó sem csörren. Amikor az orvos csoport a beteg dinoszaurusz ürülékét vizsgálja, előttem az édesanyja ölében ülő kislány hangosan felkiált:

– Anyu, mi az ürülék? Ugye szar, ugye szar?!

Mielőtt a szülői válasz elhangzana, a moziterem sorain, mint a szélborzolta tenger, úgy hullámszik végig a nevetés.

Másfélék

A kisebb hadseregnyi diák egyre türelmetlenebbül várja a professzort az egyetem előadóterme előtt toporogva. Már kezdenének szétszéledni, de a folyosó falát támasztó kopott farmernadrágos, kockás inges és kissé zilált frizurájú idősebb férfi ekkor csöndesen közbeszól.

– Elnézést, de én a látszat ellenére nem rakodómunkás vagyok, hanem az új tanáruk...

*

Éppen egy jókora főtt marhahúst rágcsálok a leveses tányér fölé hajolva, amikor halkam muzsikálni kezd az asztalra rakott mobilom.

– Halló, tessék!

– A doktornővel szeretnék beszélni...vagy...

rosszkor hívtam? – bizonytalanodik el az ismeretlen telefonáló csámcsogásom hallatán.

– Nem az a baj, hanem az, hogy rossz számot hívtam!

*

Vörös homokot perget a könnyű szél. Hajnali hétkor dideregve várjuk a buszt szállodánk előtt a jordán sivatagra borult felhők alatt. Sietve szállunk fel, és egy cseppnyi időt sem hagyva a védekezésre, idegenvezetőnkre támadunk.

– Ugye azért ma sem fogunk fázni?

– Mit akarnak ilyenkor már, hiszen szeptember van! –néz ránk csodálkozva a csinos, fiatal arab hölgy. – Ma legfeljebb harmincnyolc fok lesz.

VERRASZTÓ GÁBOR: Szétszabdalt fényképek c. kötetéből. Napkút Kiadó, Bp. 2005.



VERASZTÓ A. KÁROLY *Borospince-ajtó*, Ceruzarajz, 21x29,7cm

FELLINGER KÁROLY

SZENT LÁSZLÓ LEGENDÁK

Hatalmas termetű király,
lóra termett magyar,
hogy semmit sem adnak ingyen,
megtanulta hamar.

Isten atlétája, küzdő,
vakmerő és merész,
megvolt benne erő s az ész
alkotta szent egész.

Serdülőként is bátor volt,
nekivadult lóra,
szép sörényét megragadva,
felugrott, becsszóra.

Istenhez könyörgött hithűn,
pestis terjedt, gyilkolt,
álmában egy angyalt látott,
ki gyógyító is volt.

Menj, király, a sátrad elé,
mondom, célzás nélkül,
lőjed ki a nyílvessződet,
s mindenki felépül.

Tárnicsot fűrt hát keresztül
a kilőtt nyílvessző,
kenőcsétől meggyógyultak,
csodás, észveszejtő.

Szent László-tárnicsnak hívják
ma a vadvirágot,
kígyótárnicsból lett végül
szelíd, békés, áldott.

LILIOM

Szent Imrét siratja, félti
az ég, hogyha dörren,
az ifjúság védőszentje
könnycsepp az örömben.

Sebzett vadkan ölhetette meg,
vagy a sötét erő,
egy vadkan nemzetség nevű,
felbérelt besenyő.

Halála után az atyja,
aki sápadt, árva,
felajánlja országát a
Szent Szűz oltalmába.

Fehérvárra temetik el,
a bazilikába,
ő volt ott az első halott,
de nem élt hiába.

Édesapja, István király
intelmeit értve,
országát Istenre bízta,
nem a szerencsére.

Jó Gellért püspökkel együtt
szentté avatták őt,
templomok oltárát védve,
liliommal áll őrt.

HORVÁTH HOITSY EDIT

Az asszony és a Vezúv

Messzi keletnek s délnek tájairól
gyűrűt és ékkövet kaptam én édes uramtól;
fülbe illő gyöngyöket s drága zafírt,
oly tűzöt, mint szemeimnek tengerkék sugara;
illatos mirrhát, tömjént s nárdusolajt,
napkelet kincsét: rézszerű súlyos bársonyt
s Nílus-partról két pici szolgáléányt.
Tudta pedig: kívüle nékem semmi se kell,
gyöngyeim, kincseim érte mind odaadnám.

Álltam a parton, s boldog örömmel néztem a gályát:
mint fújja be Ámor vásznait szép kikötőnkbe.
S hogy inte uram, vitt hozzája a pajkos
isten-gyermek, a tréfa-csináló kis Cupido.
Míg ringatott minket a hordszék végig az úton
én ettem a meggyeszerű ajkát – csókkal ékesítém
testét régen látott hív kegyesemnek.
Mondám: „Fogadom, többé el nem enged e kar;
mint inda kötöz meg, szívós-szárú borostyán,
én mindenem innen, ölemből nem mehet el!”

Még akkoron éjjel bonta vitorlát s indult
a nagy hadigálya a rajta lelkem-ura...

Mostan csókja helyett a Vezúv tüze éget;
testem oly fekete, mint az a núbiai
púpos törpém – szolgák közt legfeketébb.
Vulcan mérge elől a partra rohantunk,
s hol nagy hordókban a rótszerű, sűrű ital forr,
pincesor alján lenn kuporogva vártuk a véget.
Ímé: megtalált ott is a bűzősszájú Hephaistos;
kénköves bűzét szívta tüdőnk le halálig.

Dőltek a kéjpaloták, a teátrum és a terek
oszlopcsarnokai: – az édeni kertek,
az élvek városa volt, mit a láva eltemetett:
Herculaneum, a pompás, isteni hely.
Nem volt könnyünk, szem se, sírni miattad,
Nem volt könnyünk, szem se, sírni magunkért.

Fordítsd gályád én szívem, vén kikötőknek;
a parton térdre borulva hívd az isteneket
tanúnak: lássák, mit tett az ördögi Vulcan:
kormos barlangjából a torzszülött íme kiontott,
s tombolt, pusztított vak erejével a gaz.

Asszonyod bús tetemét ha hiába keresnéd
elszenesült törzseknek halmai közt:
íme ékszereim: a láncom, a gyűrű s a függő
megmarad mind és róluk bizton fölismersz;

térdre borulván sírva, sírni helyettem –
meghalt kedvesedért – gyűjtsd meg az áldozatot.



Zemplén, Komlóska környékén

Fotó: **SZABÓ MÁRTA**

SZOLNOKI IRMA

Erzsébet park

Csalódottan tette vissza táskájába a mobilt. Barátai lekésték a gödöllői csatlakozást, csak a következő HÉV-vel jönnek. Kár volt sietnie. Mit kezdjen magával negyven percig? Lassan elindult a park felé. Az a szép, kovácsoltvas bejárat kapu vonzotta a tekintetét. Van már húsz éve is, hogy nem járt erre.

Miért is ne? Szépen süt az októberi napsugár, sétára hívogat. Megnézi a híres kijevei hársfasort, felsétál az Erzsébet királyné szoborig, talán a Szikláig is eljut, amíg vissza kell indulnia. Kislányos izgalommal lépett be a kapun, meglepte, hogy sarkig nyitva van. Gyermekkorában ide jártak játszani, sokat bújócskáztak itt, de íratlan szabály volt, hogy a kaput mindenkinek be kell csuknia. Csak egy pillanat volt csupán a régi gondolat, hiszen a hálós rácskerítésen átlátni, nem takar el semmit a kapu, miért kellene kilincstre zárni?

– Kizárjuk vele a külvilágot, bensőséges, és meghitt marad a park – vélte hallani édesapja egykori szavait. És valóban! A bejáratnál ösztönösen a kilincs után kapott, ahogy a négy fasort meglátta az aranyló napfényben. Ez a méltóság, ez a látvány meghittséget és csendet parancsol. Megállt a fasor előtt, nézte a törzseket ölelő fényt, a sárguló lombok játékát, ahogy a hűvös őszi szellő, lassacskán le-letépett egy-egy falevelet. A híres fasor! Mint őrző katonák sorfala visz fel a szoborig, mely szép művű talapzaton fogadja a látogatót. Becsukta a szemét és visszaidézte a gyermekkori látványt. Nem volt bokáig érő, száraz avar! Ahogy az őszi napok, hajnali hideg levegője egyelni kezdte a leveleket, gondos kezek összegereblyézték, és talicskába rakva vitték a lovas kocsira, mely elszállította a komposztálóba. A fasorral párhuzamosan hatalmas ágyások húzódtak, az év minden színében pompázó virágokkal beültetve. Minden növény előtt apró táblácska mutatta, honnan származik, ki ajándékozta a parknak és a magyar név alatt, a latin neve is fel volt tüntetve. Ha több egyforma bokrocska állt a sorban, akkor is külön-külön kis táblácskát kaptak. Az ágyások láncsal voltak körbe véve, nehogy valaki átgázoljon vagy rátaposson az értékes gyűjteményre. Pazar látvány volt. A sok egyforma fa, egyforma széles lombozattal, egyforma törzsszel, csábító színpompával, ahogy a barna, sárga, pirosba hajló levelek kacérkodtak a napsugárral. Az út apró kavicssal volt betérítve, mint egy sárga szőnyegen táncolt rajtuk a fény. A fasor két szélén barnára festett padok, mellette, kovácsoltvas, szép művű szemétgyűjtő kosár, rendet parancsoló eleganciával. Senkinek nem jutott eszébe mellészórni a szemetet. Csak az apró madárcsók keresték benne a számukra életet jelentő morzsákat. A fasor végén sudár nőalak, Erzsébet királynő szobra várt hívogatón, magas kőtalapzatán. Mögötte a Szikla sziluettje magasodott, szürkén beleveszve, az ősz hidegének párájába. Milyen szép volt! Milyen fenséges!

Kinyitotta a szemét, a lemenő napsugarak különös szögben világították be az utat. Mintha a mennyország felé lépdelne, egy égő, rozsdabarna szőnyegen. Mégis zavarta valami ezt a csodát. Talán a közeledő alkonyat párájától hirtelen változó színek? Az útszéli virágok őszi búcsúja, ahogy kókadó fejjel várják az elmúlást? Talán már érzik a közeledő tél hideg üzenetét?

Nem az zavarta, hanem a csendet megtörő emberek hangja. Volt, aki kutyával szaladt, volt, aki biciklivel száguldozott. Fogócskázó gyerekek, söröző felnőttek és babakocsit tologató anyák. Pöttöm gyerekek totyogtak a sűrű levéltengerben, nagyokat pottyanva, tétova lépéseik után. Meglátta a valóságot és ez fájt, égette a lelkét. Önkéntelenül szólt rá egy fiúra:

– Miért nem az úton biciklizel? Nem látod, hogy éppen egy fa kiálló gyökerén tekersz át?

Bár ne szólalt volna meg! Rázúdult minden harag.

– Buta, kotnyeles öregasszony, mit pofázik, mi köze hozzá? – háborogtak a fasor széle mellett kutyájukat pisiltető. Ahogy feléjük nézett, akkor vette észre a sok bokor hiányát.

Kivágták, kiritkították a szobor és a Szikla környékét. Eltűntek a braziliai seprűbokrok, a rózsaszínvirágú dél-amerikai cserjések, és az a különleges növény, amit a skandinávoktól hozott egy magyar tudós. Bódított az illatával és sárga virága messziről virított az arra járók felé. Nincs, eltűnt, kivágták! Visszafordult a kijárat felé. Igaz, szerette volna látni a fehér kőkoronát a Szikla tetején, ahová öccse mászott fel oly ügyesen valamikor. A tulipánfát, mely ősszel a legszebb. A bölcsőde felé vezető kis út szélén állt, gyermekéért sietve, mindig megállt egy pillanatra előtte, csodálta a rozsdavörösből pompázó leveleket. Jó lett volna leülni a padra, ahol valamikor apja és anyja csókolózkodott, vagy arra a sziklakőre, ahol a leendő férje először mondta ki, hogy szereti. Emlékek, emlékek, jaj, hová lettetek?



Fotó: a Szerző

Sietve szaporázta a lépteit. A fáradt napsugár már aludni vágyott, egyre nagyobbra nyújtotta az árnyékát az avaron. Aprókat lépett, nehogy elessen a feltúrt levelek kupacaiban. Itt egy sörös doboz, ott egy almacsutka hevert a levelek között. A szemetes körül papírzsebkendő, üdítő doboz, és ki tudja mi minden még a földön. Már nem nézett se jobbra, se balra, csak az avarszőnyegen kirajzolódó, egyre jobban hosszúsodó árnyékát figyelte. Kár volt idejönnie. Vidám emberek nyüzsgését élvezet hallgatni, de az értékes, hosszú idő alatt kialakított sétányt tudatosan így lerombolni szégyen. Menekült. Menekült a jelentől, fájt a múlt, ami már örökre elveszett. Az a sok munka, akkor régen, amikor kialakították a fasor alá az ágyásokat és idetelepítették a nemes fajtájú, apró bokrokat. Latin nevüket nem kellett megjegyezni, amikor osztálykirándulásra jöttek, de ötöst kapott az, aki az iskolában fel tudott néhányat sorolni a különlegességek közül.

A kapuhoz érve, még visszafordult, a rőtfényű napsugár felé. Szeme egytől egyig búcsút intett a lassan kopaszodó hársfáknak, amik úgy álltak ott, mint őrző katonák sorfala. A ricsajozók már beljebb mentek, a szobor körül ugráltak. Ismét csenddé szelődött a zaj. Egymaga állt a fasor előtt. Aranyló sárga, fényes barna, és vörös színekben pompázott az avar, a fák oldala, még a lombkoronák is. Bágyadt mosollyal köszönt el szeretett parkjától. Halkan, óvatosan csukta be maga mögött a kaput.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Gaz és ige

Ahogy a mérges rózsafa
Illatával kapaszkodik,
Úgy a lélek tövisei
Hulló vérrel marasztalnak.

A gögöt eltakargatni
Szellemi gazzal nem lehet.
Ki ölni és ádázkodni
Buzgó, szívét felfalhatja.

Vádló tűz kiált az égre,
Csak a romolhatatlan mag
Marad, az ige tején nő
A hit, a drága szegletkő.

A természetes áldozat

Kisgyermekké tett a halál,
A kórház fölött a lelked,
De te már nem vagyol vele,
Benne. Mázsás ikon lebeg,

„A páros ágy szentsége”.
Repülőről kiszórt hamvak
Összeállt varjak a szélben,
Káromkodásból léttorony.

Nem hiszem, de tudom, te vagy
A természetes áldozat.
Anyám arca éjjeli hold,
Tiszta éjjeleken üzen.

Korom és ezüst

Anyám hideg hold képében
Ül a mennyben, nem káromol
Istent sem embert, és már más
Takarít téesz-irodát.

Anyám haja kormos ezüst,
Örökre lepergett festék
Vöröse csillan a vállán.
Nem mond csúnyát az angyalnak.

Benőtte a bölcs fájdalom
Végül, karfiolnyi rákot
Nevelt vén és ifjú teste.
Nincs békesség csontjaiban.

A bús szkipetár

Holdtalan ég, föld fonákján
Jársz, a lenti világ házad.
Árnyék, sötét hasonmásom,
Mindétig velem maradhatsz.

Pokol kutyáinak csontja
Remeg, maradok és megyek,
Menekülést faszolok és
Állva halok, mint a lovak.

Benned tanyázik az örök
Halál-verő, bús szkipetár.
Bávatag, ostromlott lélek,
Száll az ezüstszárnú galamb.

HOGYA GYÖRGY

Gondolatok a mleccsaveszélyről

A mleccsa kifejezést az indiaiak a VIII. században és a későbbi időszakban megjelenő muszlim kereskedőkre és kalandorokra használták.

India gazdag királyai dolyfös lenézéssel kezelték az észak-nyugat felől beszivárgó muszlimokat. Éppannyira tartották őket, mint a tadzsikokat vagy turuskákat (török eredetű népek), vagyis nem sokra. És persze, nem félték tőlük. A mleccsa tehát a görögök által az északi népekre használt barbár (dadogó), esetleg a kínaiak által használt jóval finomabb, „balra gomboló” kifejezéssel azonos értékű, azok szinonimája. (A kínaiak ezzel a kifejezéssel jelezték lenézésüket a barbárokkal, mleccsákkal szemben, valószínűleg arra utalva, hogy ezek a népek még az öltözködés alapszabályaival sincsenek tisztában. Ők, természetesen, jobbra gombolták a ruhájukat.)

Az indiai fejedelmek keserves árat fizettek tévedésükért, fennhéjázó hozzáállásukért, a hübriszért. A mleccsák, vagyis a muszlimok ugyanis a 712-es első megjelenésüket követően fokozatosan meghódították az északi királyságokat, és Szabuktigin (986-ban) vagy még inkább Mahmud Ghazni (1001-1030 között) uralkodása alatt – akit a „bálványok ledöntőjeként is neveztek” – mérhetetlen és pótolhatatlan károkat okoztak Indiának. Mahmud összetörette az istenségek szobrait, felégette a szentélyeket, templomokat, és tízezérel ölette le a foglyokat, harcosokat, gyermeket és asszonyokat.

A mleccsa kifejezést tehát az említett ismereteink alapján az alábecsült, fel nem ismert veszély kifejezőjeként is értelmezhetjük. (Manapság, az Európába áramló migránsok képviselőit gúnyosan „agysebésznek” nevezve, a mleccsának újabb, korszerűbb megfelelője is született. Legyünk őszinték, ma éppúgy nincs pontos elképzelésünk arról, hogy a lenézett „agysebészek” – pár évtizeden belül – miképp fogják befolyásolni Európa jövőjét, miként az akkori indiai királyoknak sem volt a mleccsákkal kapcsolatos reális jövőképük.)

Am, mint nagyon jól tudjuk, nemcsak keleten történtek „alábecsülések”, a „mi portánkon” is rengeteg ellenpéldát ismerünk a szeretetet hirdető keresztények túlkapásairól. Hadd említsem Kürillosz alexandriai püspök esetét, aki izgató beszédeivel annyira felhergelte a keresztény csöcseléket, hogy 415-ben a tömeg egy Péter nevű, alacsonyabb rangú klerikus vezetésével egy templomba hurcolta Hüpatíát, korának kiemelkedő filozófusát, matematikusát és asztronómusát (többek között az asztrólabium és a hüdroszkopion felfedezőjeként is ismerjük), és vaskampókkal szaggatták szét a testét.

A fenti analógia egyik mondanivalója tehát az is lehetne, hogy a kegyetlenkedés nem csupán az iszlám vagy keresztény vallás kísértő megnyilvánulásaként jelent meg történelmünkben (Ghazni, Kürillosz), hanem a tudással és az ismeretekkel (Hüpatia) együtt irányították fejlődésünket.

Amikor tehát Guénon írásaiban az ősrégi civilizációk írni-olvasni nem tudó elitjének magas szintű tudásáról olvastam – amely tudás szemmel láthatóan örökre eltűnt –, fájdalmas érzéssel gondoltam arra, milyen jó lenne, ha a mi mai tudásunkat kegyetlenkedés-mentesen tudnánk tovább örökíteni.

Nyilván idealisztikus elvárás, de ha az íróember figyelembe veszi saját lehetőségeit – és ezek között nem feltétlenül szerepel a világ megváltásának feladata – akkor „az ember nemesebbé válásának folyamatában” olyan „fegyvernemet választ”, amely eddig a lehető leghatékonyabbnak bizonyult.

Igen, az író (legalábbis némelyikük) fontos szerepet kíván vállalni az olvasó szellemi fejlődésében, s érthető, ha ebbéli szándékában az esszé mellett köt ki. Nincs ugyanis az a civilizáció és nincs az az irodalom, amely kétségbe vonná az esszéisztikus gondolkodás jelentését és értékét.

Számomra különösen azért értékes műfaj, mivel személyesen kötődöm hozzá.

Nem titkolom, hogy szeretem az esszét, különösen a jól megírt esszét. Úgy vélem, hogy a Montaigne és Bacon korszaka óta eltelt időszakban fontos utat járt be, s az emberi öntudat erősítése mellett tett egy meghatározó lépést is: a múlt tendenciának meghosszabbításával közelebbivé, érthetőbbé tette a várható eseményeket. Az újkori mleccsák korában pedig mindennél fontosabbnak tűnik az adott helyzet pontos értelmezése.

Van azonban az esszének egy gyengéje, éspedig az, hogy meglehetősen „reménytelen” műfaj. Ez alatt az olvasottságát, népszerűségét értem. Bár az esszé az értékes gondolatok megjelenítésének leghitelesebb formája, mégsem vetekedhet a regényekkel, vagy a versekkel. Talán, mert valamivel többet vár el az olvasójától, mint a regény vagy a vers.

Valójában mind az esszé író, mind az esszé olvasó személy helyzete nagyban hasonlít az önmagával sakkozó egyénhez. Mert mit tesz az, aki önmagával sakkozik? Leül, kitalálja, kidolgozza, megtervezi saját stratégiáját (nevezzük, aminek akarjuk), majd megfordítja a táblát és ugyanazzal a szellemi potenciállal, ugyanazzal a fegyvertárral ellenlépésen töri a fejét. Az esszéíró hasonló cipőben jár, hiszen önmaga fogalmazza meg a kérdéseit, amelyekre, jobb híján maga próbál meg válaszolni.

És mit tehet az olvasó?

Elolvassa az író kérdésekkel és válaszokkal teli írását, és ugyanott van, ahol a szerző. Ugyanazokra a kérdésekre keresi a választ, mint az író, s gyakran ugyanazzal az eséllyel.

Talán ezért is reménytelen azt várni az olvasóktól, hogy esszét olvassanak. Az olvasó ugyanis választ vár. Állandóan ítélkezik és dönt. Az esszé kérdéseivel, analógiáival szembesülve azonban ráérez a döntés és az ítélet felelősségére. És ez nem mindig kellemes. Ezért az esszé az ilyesfajta érdektelenség miatt, saját magányába fulladhat.

Pedig hát a logikusan gondolkodó embert pontosan az önmagával való „felelőség”, a szellemi rendteremtés igénye, s az aktuális kérdésekről való elmélkedés hajtja előre, sőt bizonyos értelemben az esszéizálás nem pusztán intellektuális korlátgyakorlat, hanem életgyakorlat: felkészítés a védekezésre, felkészítés a hibák elkerülésére, azok minimalizálására. (Lásd, az újkori Európában megjelenő mleccsák társadalmi szerepe!) Ebben a megközelítésben az esszé szólhat bármely aktuális kérdéssel, ha tudatosan, átgondoltan megfontoltan közelít a témájához, s eleget tesz mindazoknak az elvárásoknak, amelyek a pontosságban, rávezetésben és elfogulatlanságban nyilvánulnak meg.

Igaz, abban, hogy az esszé mennyire köti le olvasóját, az írónak meghatározó szerepe van. A jól megírt esszében ugyanis az író, mintha labirintusban „terelgetné” olvasóját. A labirintus annyiban különbözik az útvesztőtől, hogy a bejáratától egyetlen út vezet a középpontig, s bár közelítés közben az olvasó (és az író) hol közel, hol meg távol kerül kitűzött céljától, végül mégiscsak célba érnek. (Az útvesztőben különböző alternatív lehetőségekkel találkozhatunk, amelyek között nem egy zsákutca is lehetséges.) Az író tehát célja, elképzelése szerint magabiztosan

„vezeti” olvasóját a felismerésig.

Miután az esszé a szellem embereinek kiváltsága, a szellem emberei képesek felismerni az esszében rejlő lehetőségeket, s e lehetőségeken belül tudásuk bővülésével, cselekvésük jó értelemben vett befolyásolhatóságát. Bár a gyakorlatban ez nem ilyen egyszerű, lényegében így jutunk el a reménytelenségtől a tudatos tettig.

Az olvasás tehát a kulcs, ennek segítségével lehetünk képesek legyűrni a reménytelenség műfajának korlátait, s általa nyílik meg az út a gondolati potenciál tettekre váltásához.

Hacsak.

Hacsak nem becsülünk alá valamit.

Még egy percig elidőzve a fent említett történelmi hasonlatnál, természetesen tudatosítom, hogy a történelmi események ilyesfajta egyszerű egymás mellé illesztése éppen, hogy nem lehet feladata az esszének!

Ghazni és Kürillosz példájának, tettének összepárosítása – esetleg bármely más történelmi analógia – árulkodhat bizonyos tendenciózusságról, de nem felelhet meg az esszé küldetésének és nem merítheti ki annak lehetőségeit. Ez olyasfajta szerencsétlen szellemi erőlködés lenne, mint Antonio Pollaiuolo 1475-ben Szent Sebestyénről festett képének (London, National Gallery) túlzottan erőltetett megszerkesztése. A szimmetrikusnak szánt, háromszögelésben szerkesztett freskó pontosan kifejezi azt, amiről beszélnek. Kellő szemlélődés után a kompozícióban, az egymáshoz illesztett, egymásnak felelő, egymást kiegészíteni szánt alakok gyanús természetellenséget jelenítenek meg. Ilyesmit érezhet az olvasó is, ha egy esszé történelmi analógiák segítségével akar megfogalmazni, netán erőszakkal sugallani valamit, ami már régen tudott, lerágott, értelmezett.

Ha már analógiákkal akar dolgozni a szerző, akkor a „felhasznált” történeteknek úgy kell kiegészíteniük egymást, mint a zenében a Tartini-féle hangoknak, tehát a különböző rezgésszámú hangok együtthangzásának; vagy miképp a zenekar esetében, annak különböző csoportjai, a fúvósok és vonósok összhangja adja meg azt a dallamot – az olvasónak a felismerés örömét –, amely túlnő az „illesztés” módszerén, annak fogalmán, önállósul és új jelenséggé válik.

Az analógia tehát nem célja az esszének, csupán eszköze, miként az esszéolvasás sem egyszerű tudáshalmozásról szól, hanem az így szerzett tudásnak a vitakészségünkbe és cselekedeteinkbe való beiktatásáról.

Más kérdés, és ezt a figyelmes olvasó is joggal felvetheti: ugyan hány esszét kellett volna elolvasnia Ghazninak vagy Kürillosznak, hogy céljait, eszközeit megváltoztassa? Az eddigiek folyamán volt-e esélye az esszének, hogy bármit is elérjen? Sőt, tovább megyünk, van-e az esszének manapság esélye arra, hogy az emberek gondolkodását, tetteit megváltoztassa, befolyásolja?

Azt megállapíthatjuk, hogy az esszé alkalmas a tudás, még inkább a tudomány eredményeinek közvetítésére is, amiben persze hasonlít a tanulmányra – a szerző mindkét műfajban szabad kezet kap az értelmezésben –, ám az esszé közvetlenebb, „hétköznapiabb” módon tálalja a tudomány legújabb ismereteit; nem beszélve arról, hogy sokkal rövidebb úton jut/juttat el bizonyos önmaga által kitűzött kérdések meghatározásáig, megválaszolásáig. Ha úgy vesszük, népszerűsítő szerepként/feladatként is meghatározhatjuk ezt a funkcióját.

De ezzel nem adtunk választ a feltett kérdésre, alkalmas-e az esszé arra, hogy az emberek gondolkodását befolyásolja? Ha az olvasók egy részét nem érdekli az esszé, akkor ugyan miért olvasna tudományos igényű esszét?

Nos talán azért is, mert – a mleccsa jelenség mellett – előbb-utóbb szembe kell néznünk a tudomány kihívásával is. Hiszen épp a különböző tudományoknak köszönhetően egyre több olyan ismerettel szembesülünk, amelyeket már értelmezni is képtelenek vagyunk. Be kell látnunk, hogy a műszaki világ egyre inkább a tudományos „specialisták” számára marad ismert, felhasználható és értelmezhető, s mi már csak az interpretációk interpretációival szembesülünk.

Be kell látnunk továbbá, hogy az ismeretek fejlődése mellett egyre gyorsabb ütemben nő az élettapasztalataink avulási sebessége is! A sok változás hatására nemhogy a lépést nem tudjuk tartani, de a változások annyira terhelik gondolkodásunkat, hogy mintegy menedékként maradunk a számunkra utoljára értelmezhető „levelnél”, annál a szintnél, amelynél még otthon éreztük magunkat, biztonságosan mozogtunk, legyen az telefonos, számítógépes program, befektetési stratégia vagy más.

Sajnos, úgy látszik, az emberi szellem még nincs felkészülve egy integrált tanítás befogadására.

Bár a lifelong learning (LLL) – ami ugyancsak sokat segíthetne az esszé népszerűsítésében – mintegy negyven évvel ezelőtti felbukkanása óta fontos része lett az életünknek, és elemei, eszközei és területei folyamatosan változnak, fő feladatuként még mindig a munkaerőpiacot határozza meg. Tehát a termelésben élőkét. Ennek egyik lehetséges veszélye a következő: ugyan ki fog „felvilágosító esszét” olvasni, ha egzisztenciális érdeke (és munkáltatója) azt kívánja majd tőle, hogy ne foglalkozzon „tudatmódosítónak” minősített esszéekkel. Másrészt, ha az LLL nyit(na) is a humán élet felé, metodológiája alapján felvetődik kérdés: nem „betanulásról” van-e inkább szó, valódi „megértés” helyett?

Itt lép be az életünkbe ismét az esszé újabb – valójában már nagyon régi – változata, a „kétkedés esszéje”.

A kétkedés típusú esszének nem a kétely emberekben való elültetése az elsődleges célja, hanem inkább annak a vélt vagy valós hiánynak a jelzése, amely eddig szerzett hiányos ismereteinkből eredeztethető.

Ebben a megvilágításban, az esszében a kétely elültetése, a kétely megfogalmazása sokszor arról szól, hogy rá akarja bírni az olvasót arra, hogy vallja be, mi az, amit nem tud! Nem azt kell szégyellni, amit a tudomány új és még újabb eredményeiből nem tudtunk értelmezni, hanem önmagunkkal szembesülve azt kell bevallanunk és felvállalnunk, hogy vannak ismeretek, amelyeket illene tudnunk és mégsem tudjuk! A saját értékeink fel nem ismerése és elhanyagolása önmagunk lehetőségeinek is a lebecsülése.

Az esszé célja tehát az olvasó szellemi életében egy biztos pont kiépítése, megszerzése. Ez a bizonyos biztos pont nem lehet merev dogma, nem lehet megállapodottság, hanem a megszerzett tudás és az imént említett kétely állandó ütköztetésének rugalmas kezelését kell, hogy jelentse. Ennek a szellemi állapotnak, ennek a tudásszintnek köszönhetően az ember bármely vita közben tudja „merre jár”, s ha netán számára ismeretlen területre is téved, akkor is megtalálja a módját, hogy tudását méltósággal „kezelje”. Az ilyen gondolkodó ember nem eshet Sziküóni Kleiszthenész hibájába, s nem agyonhallgattatással és gúnyolódással sújtja majd embertársait, hanem elfogadja, hogy a kételkedő ember célja nem az, hogy kételyt szítson és az sem, hogy mindenki egyetértsen. Hiszen mint azt a történelem folyamán többször is tapasztaltuk, ha mindenki egyetért, az sem bizonyít semmit!

A helyzet tehát az, hogy a mleccsa-jelenségnek (kortársaink és helyzeteink alábecsülésének, fel nem ismerésének) köszönhetően Epimétheusainkból továbbra is van bőven, Prometheusból viszont egy sem.

Persze, az is elég lenne, ha Phókionjainkat nem mérgeznénk meg.

B. MESTER ÉVA

Nyárhervadás

Mint tikkasztó hőségben
fáról a levél,
úgy pergett le rólad
minden melegségem.
Eltűntek élénk villanásaid,
rozsdás színeivel idejekorán
rád borult az ősz.
Hiába vártuk naponta,
térdre ereszkedve az égi áldást,
tulajdonképpen elmaradt.
A pár csepp reményt
elnyelte a mindennapok
hajszálrepedése,
visszafordultak új hajtásaink.
Túl sok már a kiszáradt pillanat.

Ha jönne is eső,
a szebb napok emlékéből
szétporladt avarban,
már nem tenne csodát.

A vége felé

Hogyha bajban lennél,
segítenék neked.
Hogyha beteg volnál,
megfognám a kezed.
Hogyha azt szeretnéd,
énekelnék halkán,
hogyha el kell menned,
ne maradj magadban!

Csendesül a világ,
némák az angyalok.
Sorsot húz a kezük,
mindent ütő lapot.
Ha engem hívnának,
élek majd a dalban,
onnantól csak veled
minden pillanatban.

MOLNÁR G. KRISZTINA

Elnézem

Védtelen minden, mi lehull,
a végtelennek szárnya gyúl,
szétnézve, merengve ádáz
vizeken – meglehetősen
reménytelen.

Játszi fényhullám a hegyek
ormán, nem csalódsz, nem lakolsz,
nem hajolsz és nem harmadolsz,
nem állsz, nem áhítod, miért
majd térdre hullsz.

Már nem ülök fa levelén,
nem áldom, nem hull vissza rám,
nem vágyom, csak elviselem
hitem. Fesse csillogóra,
mi fénytelen...

Fakón

Fakó kabátba bújnak perceim,
valahol félénken rezeg a dob,
nosztalgiák ködfalába zártan
keserédes film pereg, akár az
egyszeregy. Szűk matematikai
algoritmusok közt friss cédrusok,
jegenyeként a szélütött rendben
felsajdulnak a törzsi dallamok.
Kísérnek az édes-bús éjszakák
a csendben, olykor lobbanó parázs,
ablakok nyílnak. A hűs szél felráz,
csak ácsorgok, nyitott tenyeremben
lüktet a dobbanó izomcsomó.
Miért is? Alig kiszámítható.
Elrejttem... Talán még én sem láttam.
A mozdulatsor szinte ritmusos.
Belepnek, és sodornak tovább a
megszolgált automatizmusok.

KOLUMBÁN JENŐ

Világ

A csukott ajtón áttör az élet,
nem zárható ki a csillaghullás...
Mosolyba burkolt hazugság képet
rajzol elém csalóka látomás

Higgadtan szét rúgni egy hangyabolyt,
(mert bátortalan vagy, és kegyetlen)
és hallgatni nyugodtan a sikolyt.
Nézz a tények szemébe meredten!

Fölfedezed a mérgező fekélyt,
telehányod világod a kinnal,
csepegtetve kapsz szomjazó reményt.
A kívánság egyenlő a vággyal?

És hol van egy berúgható ajtó?
Mögötte vajon milyen a világ?
Mennyi a gátlás, mi ledobható,
mennyi fájdalommal mehetsz tovább?

Ha e rozoga világ szűk neked,
és eresztékében romlik recseg,
akkor is, és mindig itt a helyed
még úgy is, ha maga alá temet.

Nincsen másik galaxis, másik Föld!
Fogcsikorgatva, de itt kell élned.
E kék golyó benned mindent kitölt,
vállad tart egy világmindenséget.

KOVÁCS LÁSZLÓ (Kovycs)

Percek, amiért érdemes

Bemászik a Nap,
vagy eső hangja ébreszt,
ablakodon reggel beszivárogoz az élet.
Van úgy, hogy a napodból
csak néhány perc a szép,
mégis úgy érzed
élni jó a ritka percekért.
Lehet egy dallam, lehet egy mosoly,
lehet egy véletlen találkozás,
amitől azt érzed élned érdemes
és az életed most csodás.

A szeretetet az az érték ami csak a tied,
nem gazdálkodhat vele senki más.
Ha sok van belőle adj annak ki éhezi,
hálás lesz majd érte.
Meglásd!
Adj belőle amíg lehet,
adj addig amíg van neked.
Addig adjad amíg engedi életed!
Amikor a fejfádban már a szű perceg,
nem tudod osztani többé azt
ami megmaradt neked.

Belőled sem marad semmi,
talán itt-ott az emléked.
Elmúlik egyszer minden,
az is amiért érdemes volt élned.
Fogynak a percek, órák, napok és az évek.
Addig oszd a szeretetet,
amíg még megteheted!
Nézd meg jól hova teszed!
Mert a pénzed azt visszaszerezheted,
de az elpocsékolts szeretetet
soha vissza nem kérheted!

EGERVÁRI JÓZSEF

A felhők szélén elégedetten ücsörgő költő dala

Nagyon nagy költő vagyok
(pórnép, imádjatok!),
nagy költő vagyok,
legalább százhetven magas
(netán alacsony),
romos rímekbe róva minden
unalmas napom,
az élet mégis csupa
derű, móka, kacagás,
a szerelem csorgó mézű
vallomás,
ami meg fáj, az fáj,
költőien, nagyon,
két kifli összebújva
fekszik az asztalon,
gerlepár bűg
a zöld falombba bújva,
s ha tudna, mind
verset írna;
az élet győzedelmeskedik
a halálon,
minden kínom széppé
van írva, mert sajátom;
a közlés vágyának
nincs semmi híja,
csupa buja gyönyör és
„édes” keserűség a líra,

nagyon nagy költő vagyok,
csupa remény, csupa dráma,
történjék is bármi fontos
a világban hiába –
mások kínján, baján én
felülemelkedem,
mert nem a rideg ész vagyok,
hanem a kifinomult érzélem...
Nagy költő vagyok, nagyon nagy
(lássátok be értetlen híveim!),
egyszer majd valaki
szentté avat,
özönlenek tollamból
a szavak,
bár nem tudni, mivégre,
ha túléltem magam,
már megérte,
ez a dicsőség
sosem mállik,
küldjetez rajongóim
sok szívecskés szmájlit!

KETTKÓ ISTVÁN

Nyárutó

Mert nincs mentség, magyarázkodás
csak csönd van és nyárutó
lassan a fecskék beszédét sem értjük
pedig vizsgáztunk belőlük mind a ketten - - -
hog lehet így elfelejteni az anyagot...?
Szememből elszállnak a madarak,
mert fáznak pillantásom hideg drótjain
fázom én is – elröpülök együtt velük
melegebb vidékre, hol a szerelem az szerelem s a csók az csók...
Nemsokára őszül – te is húzd magadon szorosabbra fájdalokkal hímzett ruhád
s nézz utánam hosszan, míg végleg eltűnők gondolataid kavargó örvényében...

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Gyertyafényben

kint szürke homályban
tesped a mai nap,
bent, csend szó fátyolos
pókhálósálakat,
bennem múlt
és jelen váltósíneken,
– kitérők nélkül –
emlékfoszlányok ülnek
karosszékemen,
s ahogy szépül a perc,
az óra, gyertyák fényében
könnyező, álmodó angyal,
magához ölel mindent,
mi marasztal, s e fáradt,
megbújó csöndben
odahajolok
hol közel van
Isten.

bizalom

szemedben
pipacsok táncolnak
mikor kattán a zár,
huzat viszi ki
lábnyomod,
párnám ölel
kék-borzolt illatot,
tenyeremből
megszökött csókok
csukják tegnapom,
asztalon üres kávéscsésze,
alján barnagyöngy
mosolyod,
így hagyom

*

NAGY JÁNOS

Monológ

látod, telnek az évek, de mintha az idők kezdete óta egymásban élnénk, csodás életeink párhuzamos átszállóhelyei között, az alkonyati égboltra boruló csillagok között, most fogom kezed, bennünk hallgat a csend, nem vonít ez a földi élet minden villanása, testiünk csak fény, csak ruha ezen a vázon, egybeforr a lélek, most felnyúlsz hajadhoz, mozdulatodban a lágyág, maga a mozdulat, így maradsz, én büszkén csodállak minden pillanatban, rád terítem a csendet, puhán, óvatosan, hogy meg ne sértsen, simogasson, szerelem valamikortól valameddig, talán csak a felhők értik ezt, a csodás fák, a leomló avar így az őszben, lábunk előtt a folyó mely örök és időtlen, s évek telnek évre, de mi megmaradtunk, ágyéktól ágyig, szakadékgig, a vágy viharában, gyalogosan, közben ránk esteledik, tollam végéről lecseppennek a szavak, pacát ejtenek a fehér papírlapon, apró, táncoló betűk árulkodnak rólam, az ajtók már kinyitva, csikordul a kiskapu az útra melyre járunk, kápolnáink csendjébe vonulva meditálunk, csonkig égnek a gyertyák, lobognak értünk holnapra, újabb s újabb napokra, és utazunk másvilágok naprendszerére felé, hisz már régen nem kellenek a

szavak, tegnapok, holnapok ölelkeznek bennünk, tárt karokkal vár a végtelen szárnyalás, hisz ismerjük a múltat, az utat, s átsző bennünket a végtelen képzelet

a csontokat kiforgatja már föld, jövőnket a múltunkhoz kötötték, önmagát sem találja ez a letisztult hang bennünk, ahogy visszatalálunk egymáshoz, Istenhez, a hangok felemelkednek, egy sikoltás csak a néma közönség felé, a szavakon túli érzések felé, a beteljesedés felé, érzéseink éhesek, oly gyakran nyújtották át hamis próféták a mesterséget, majd magunkra hagytak, ahogy a dolgok mélyére hatolunk, szavak amelyek eggyé tesznek, várok tehát, hogy tudjak a feszült csendben újra élni mindent, hisz megszülettél, erre a földre, tanulni, mindenáron

valami mélyen, nagyon mélyen, a gyermeki lét, a kettévágott élet, a remény tartományai

*megtaláltuk a szavakat,
álmaink homokjába írva,
vittük az álmot messze
egyre csak beljebb,
miközben a télhez fehéredünk,*

*s földre rogyunk, szerelmünk
asztalára terítve minden,
se én, se te,
egy világ vagyunk mindörökre,*

*járni tanítjuk az időt
mely taszít ide-oda,
sötét szavakkal szólunk
minden éjszakánkon,*

*szelekben, harcokban,
állunk a nappal, mint tövissel
a rózsza, és ahogy lebukom a
mélybe érted,*

*kapuk nyílnak, de te nem menekülsz,
egymásban lakunk, hazatériünk,
voltunk s vagyunk,*

*szenteld meg ezt az órát,
viseljük csendben magunkban
a fényt, hogy kezeink átöleljék
egymást*

A. TÚRI ZSUZSA

Görgey, 1849 augusztus 13, hajnali öt körül

Az ég gyászkendőjén

lassan felszáradnak augusztus

odaköpködött csillagai.

A honvédek még pihennek

a harapófogóban.

Ő már tudja.

Feladja.

Vértanú lesz a Hazáért.

Csak ül, térdére hajtott fejjel

és siratja az eltaposott

reményeket.

De inkább az oroszok előtt,

dönti el.

“...tagadom, hogy ... ellenállásunk tartós lehet;

és szembe kell néznünk azzal a ténnyel,

hogy a háborúnak ... folytatása tulajdon hazánkban – bűn.”

Lehunytja a szemét.

Közben, szép lassan

elősettenkedik a régi várrom mögül

a vérszomjas napkorong.

MAGYARY HUNOR

Rossz fiú

Rossz fiút kerestél? Megtaláltál.

Akartad, hogy még rosszabb legyek,

rosszabb, fájóbb a halálnál...

és most mégsem élvezed?

Bár, nekem is tetszett az e fajta tisztelet,

de túl messzire mentünk,

és most könnyezem én is, teveled,

hisz mindketten temetünk:

élők a holtakat, holtak az élőket,

jónak rossz vagyok, rossznak pedig jó,

de mit számítanak minősítő érdemek,

ha a játék szerelemben mulandó!

FÖLDESDY GABRIELLA

A balfék

Ki tudja megmondani, hogy mikor peches valaki, mikor szerencsétlen, honnan tudjuk, ki a teljesen tehetségtelen. Lehet, mégis valamiben tehetséges, csak ezt nem tudja se ő, se más. Vannak, akik remekül teljesítenek, de elviselhetetlen a modoruk, pimasz és pofátlan személyek, halálra idegesítik a környezetükben lévőket, később mégis sokra viszik. Számos a változat.

Rostás Miki maga sem tudta, mihez kezdjen magával. Már a középiskolába kerülve arra gondolt, hogy jó lenne olyan foglalkozást választani, ami érdekli is, hasznos is, ráadásul kiemeli a tömegből azt, aki végzi. Középiskolája erre vonatkozóan azonban nem adott neki ötletet, mert nem szerette. A közgazdasági technikumot a családi tanács egyenesen ráerőszakolta, igaz nem nagyon tiltakozott. Pechére, vagy gyávasága miatt? Mindegy. Szóval végigszenvedte a közgazdaságit, néhány hasznos dolgot el is sajátított, de utálta az egészet közben. Érettségi előtt tanárai, barátai kérdezték, hol fog továbbtanulni? Nem tudott válaszolni. Az osztálytársai mind a Közgazdasági Egyetemre jelentkeztek, neki is ez lett volna kézenfekvő. Csakhogy esze ágában sem volt oda beadni a jelentkezést.

Legegyszerűbb, ha sehová sem jelentkezik, elmegy dolgozni, aztán meglátja. Elképzelése nem volt kiforrott, egy dolog volt, amit biztosan tudott. Az olvasás volt a szenvedélye, főként szépirodalmat olvasott, két könyvtárba is beiratkozott, folyamatosan hordta onnét a klasszikus és kortárs amerikai, angol, francia regényeket. A magyar klasszikusokat sorba vette, sok Jókait, Kemény Zsigmondot, Mikszáthot hozott ki, falta őket, de imádta a tudós életrajzokat, sőt a földrajzi felfedezéseket se hagyta ki. Nem tudta azt sem, érettségije hogy fog sikerülni, szakmai tárgyakkal nem jeleskedett. Egyik oktatója azonban meglepte, amikor azt mondta neki, meg fogja bánni, hogy nem tanul tovább.

Végül is leérettségizett, jó eredménnyel, nem kellett szégyenkezni. Fellélegzett, és mint a kötőfékjéről elszabadult fiatal csikó, beledobta magát eddig idegen tevékenységekbe. Nem rohant, hogy munkát találjon, hanem a zenébe menekült. Mindenféle zenét hallgatott, bulikra járt, rock együtteseket keresett fel, de éppígy elment komolyzenei hangversenyre, lakáskoncertre, szabadtéri előadásokra. Olvasott is, sőt jegyzetelni kezdett, rájött, hogyha nem rögzíti az elolvasott tartalmakat, hamar elfelejti mindazt, amit olvasáskor megjegyzett.

Hamar eltelt a nyár. Néhány volt osztálytársát felvették a Közgázra, egyet pedig a Pénzügyi Számviteli Főiskolára, ők láthatólag nagyon boldogok voltak. Miki most kezdett állás után nézni. Összedobott egy önéletrajzot, amiről másolatokat készített, és megkezdte a hirdetések böngészését. Kiderült, hogy az ő „tanult” szakmájában az állásokat nem hirdetik meg újságokban, főként ismeretség, ajánlólevél, referencia útján töltik be az üres helyeket. Miki felhívta családjuk egyik idősebb rokonát, Béla bácsit, aki nyugdíjazásáig bankban dolgozott, segítsen neki elhelyezkedni.

Béla bácsi segített. Néhány telefonjába került, és fiatal rokonát beajánlotta gyakornoknak az egyik OTP fiókba. Amolyan mindenesnek vették fel, azt kellett csinálni, amire éppen nem volt bent megfelelő munkaerő, az éppen hiányzó munkaerőt helyettesítette. Miki megcsinált mindent, telefonos, portás, tolmács, futár feladatot bízta rá, hozzon ebédet a kollégáknak a közeli kifőzdéből, menjen a központba, panaszkönyvi beírást válaszoljon meg, és a kedvencét is rábízták: összesítse az előző napi bevétel-kiadás egyenlegét.

Miki nevetségesnek érezte magát ebben a munkakörben. Sajátos módon próbált szabadulni a rá kiszabott feladatok alól. Időnként kisebb trükköket is bevetett, „a központba megyek” felkiáltással eltűnt egy fél napra, ám a központ helyett beült egy moziba, mivel a filmeket is szerette. A fiókban nem keltett feltűnést, hogy időnként fél napra eltűnik a

munkahelyéről, neki azonban rossz érzése volt közben, mert értelmetlennek látta napi tevékenységét.

Teltek-múltak a hónapok. Miki elérkezettnek látta az időt, hogy cselekvésre szánja el magát. Most már kezdett neki derengeni, hogy az ő területe a szépirodalom, de nem versek, regények vagy drámai alkotások létrehozása, hanem inkább ezek elemzése. Mivel nem volt járatos ilyesfajta a társas körökben, ismeretséget akart keresni, hogy bejusson a berkekbe. Eszébe jutott egy kollégiumi rendezvény. Ő nem volt kollégista, de tanára meghívta, jöjjön el, mert a Magvető Kiadó lektora vagy szerkesztője, Kristó Nagy István tart majd előadást. Elment, sőt még kérdezett is valamit az előadás kapcsán. Mi lenne, ha elmenne a kiadóba, és Kristótól kérne állást? Vagy legalább egy jó tanácsot.

Már tavaszi idő járta, napközbeni barátságos napsütés, amikor Miki rászánta magát a látogatásra. A kiadó portáján magabiztosan jelentkezett be, Kristót kereste, személyesen akart vele beszélni. Nevét kérdezték, majd várakoztatták, szerkesztő úr most nem ér rá. Ő viszont ráért, megvárta, hogy végre beengedjék a híres irodalmi guruhoz. Szerencsére Kristó egyedül volt a szobában, kezét fogtak. A szerkesztőn látszott, hogy fogalma nincs, a fiatalember kicsoda és mit akarhat tőle. Miki gyorsan elhadarta, hogy egy kollégiumi előadás kapcsán ismerte meg a szerkesztő urat, ezért most bizalommal fordul hozzá.

Miki kicsit romantikus és idealista alkat volt, lelkesedő típus, most is ezt a formáját hozta. Nagy hévvel bizonygatta, mennyire szereti a szépirodalmat, mennyit olvas, az irodalom érettségije mennyire jól sikerült, és a továbbiakban irodalommal szeretne foglalkozni. Azért fordul szerkesztő úrhoz, tudna-e neki bármiféle állást, feladatot adni a Magvetőnél.

Sokatmondó csend vette kezdetét. Már ez is kínos volt, de még inkább Kristó csodálkozó tekintete, a felhúzott szemöldök, a kissé nyitva maradt száj lelembolta Miklóst. Már tudta, hogy ezúttal ordas hülyeséget követett el, nem kellett volna idejönni. Szégyellte magát, ki akart rohanni a szobából, de az csak fokozta volna a kudarcot, félt a látványos botránytól, még inkább a nevetségességtől.

A szerkesztő az *egyperces néma csend* után végre megszólalt. „Mi az, hogy irodalommal akar foglalkozni”? Ilyen munkakör nincs, ha ezt akarja, otthon is megteheti az íróasztalánál. Tudja-e fiatalember, hogy naponta hányan akarnak bekerülni a szerkesztőségbe olyanok, akik már a Bölcsészkart is elvégezték? És azoknak is nemet kell mondania. Ha jól látom, magának csak érettségije van. Hogy képzelte ezt? Azt ajánlom, hagyjon fel mindennemű szépirodalmi álmokkal, már amúgy is sokan vannak a pályán. Ha elvégezné a Bölcsészkart, akkor se tudnám semmivel kecsegtetni. Válasszon más pályát, tanuljon meg egy egzotikus nyelvet esetleg, és azzal talán előbbre juthat, de inkább teljesen másfelé menjen, itt van pl. a bankszakma, ennek úgy látom, nagy jövője van kis hazánkban. ...”

Miklós előtt elsötétült a szoba, már nem is hallotta az utolsó mondatokat. Az volt a terve, hogy felidéz néhány témát abból a bizonyos kollégiumi előadásból, és itt is elmondja, mik voltak az észrevételei az akkori előadásban felsorolt költők, írók kapcsán. De erre nem fog sor kerülni, hisz a szerkesztő épp oda küldené vissza, ahonnan ő menekülni kénytelen!

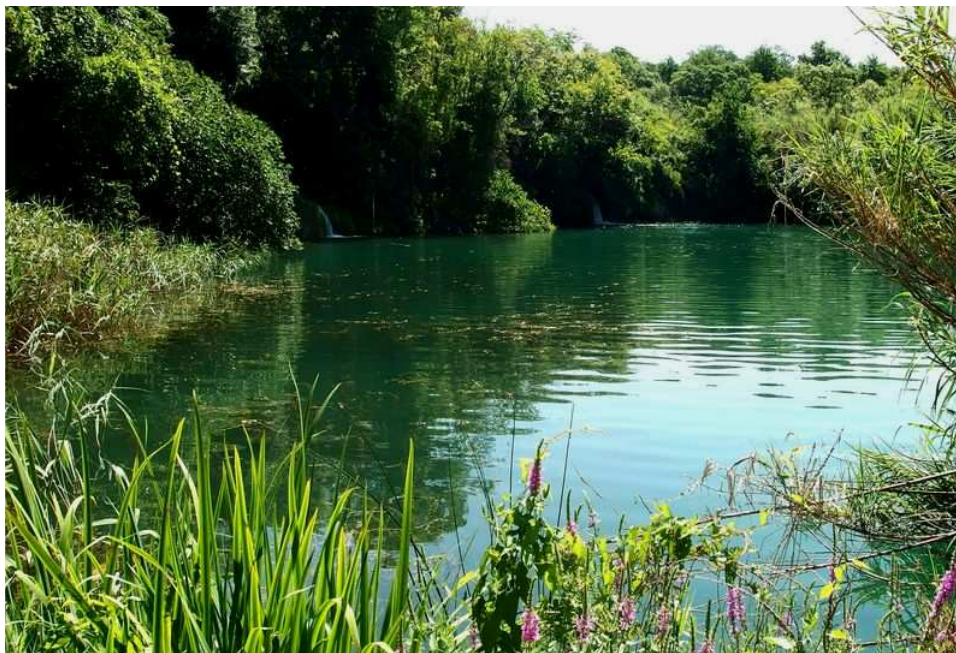
A fiaskó hatalmas volt, zavarában kihátrált a szobából, miközben elmotyogott egy halk „Viszontlátásra!” köszönést, miközben viszontlátásról szó sem lehetett, nemhogy a közeljövőben, de soha többé az életben. Visszament az OTP- fiókba, a főnöke most megkérdezte, hol volt ennyi ideig? Máskor sosem kérdezte ezt. Miki nem mondhatta, hogy a központban, mert oda senki se küldte, másfelől nem tudott volna semmi értelmes dolgot válaszolni arra a kérdésre, mi dolga volt éppen most a központban? Inkább lépett egy merészet. „Új állást keresek, meghallgatáson voltam egy lapszerkesztőségben. Hamarosan felmondok az OTP-nél, nyártól már nem dolgozom maguknál.”

Főnöke kicsit meglepődött ugyan, de fölényesen reagált a bejelentésre. „Igen? Szerintem nem kell megvárni a nyarat, már most is mehet. Ha gondolja, elintézem, hogy holnaptól se

kelljen már itt dolgoznia tovább. Egy telefonomba kerül.” És a főnök faképnél hagyta, bement a szobájába, feltehetően telefonálni.

Két szék közt a pad alá esett. Most aztán tényleg előszobázhat jó néhány helyen, míg valahol felveszik. Miki leült az asztalához, és aznap sürgős feladatait végezte, mintha mi sem történt volna, belül viszont háborgott a lelke. Meg kell tanulni félvállról venni a dolgot, ezt most kell elkezdeni. Az irodalmi ambícióknak talán fuccs, de tényleg, van más is az életben. Beiratkozik autóvezetési tanfolyamra, vagy zenéboltban keres eladói munkát, ott még a zenei osztály vezetője is lehet idővel.

Ezeket járt az agya, de nem jött össze semmi. Autóvezetésre nem volt pénze, lemezboltban nem kerestek eladót. Végül két hét múlva lépett ki az OTP-től, az ügyintézők kárörvendő mosolygással búcsúztak tőle. Aztán szaladt fűhöz-fához, de csak egy kalkulátori állást tudott felhajtani a Tankönyvkiadónál, ott is csak gyakornoknak alkalmazták. Irodalmi ismeretiséggel a továbbiakban nem próbálkozott.



Fotó: **GÓSI FERENC** (KRKA Nemzeti Park,
Horvátország, 2018.)

KÖVES JÓZSEF

Ámor nyila eltalált

Ámor nyila megint nagyon eltalált,
nem hittem volna nyolcvannégy évesen
s nem is adtam volt egy vagy két tallárt,
hogy még egyszer itt leszek szerelmesen.

De egy új kutyus betört napjaimba,
pótolni az előző, kedves kutyát.
Cirógatni való, selymes fülcimpa
s fékezhetetlen lelkes játékosság

jellemzi Odint, a francia bulit,
Nem egy lángész, de annál kedvesebb,
semmit sem tud, csak labdákat gurít

és csöppnyi szemében fény a szeretet –
nem akarok vizslát, terelőpuliszt,
csak ezt a kis butust, ezt a kedveset.

<http://megezmegaz.lapunk.hu/koves-jzsef-muvei-1201950>

:))

NYAKÓ ATTILA

Gumipókeposz

Nyúzottan hevert a kis-árucikk részleg polcán egy gumipók, gúzsba kötve, félszeg kaucsukszemekkel a vevőket nézte, de őt soha senki nem vette még észre.

Nem feltűnősködött, takarásban is volt, néhány vietnami strandpapucs, s a kisbolt teljes műbörkárpit elfekvő készlete nyugodott a hátán immáron két hete.

Bezzeg a szomszédban nagy volt ám a nyüzsgés, garmadában állt a fröccsöntött ezüst és narancssárga frizbi, műanyag kislapát, kibuggyant egy könnycsepp, röstellte is magát,

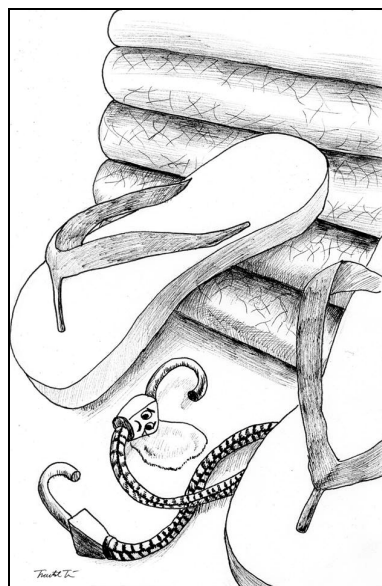
később már patakként követte a többi, zokogott szegény pók, évek bújja jött ki. A játékoknak sorra új gazdái lettek, nem érezte magát még ily elveszettnek.

Árcédulájáról lekopott a tinta, szívfacsaró látni, olybá tűnhet, mintha eladósorba se került volna talán, ekkor lépett be az üzletbe az a lány!

Apró szőke tündér, anyukája mellett tipegett és tudom, ehhez bizony kellett valami sorsszerű, akkor, ott a boltban, (így történt, esküszöm, tényleg nem én voltam!)

Jaj, de szép gumipók! Mi baja szegénynek? Biztos azt szeretné, hogy őt is vegyék meg! Mondta lelkenedezve, cérnavékony hanggal, elképzeltem, talán pont ilyen egy angyal...

S ekkorra elhárult már minden akadály a boldog vég elől, mosolyra állt a száj, kinyújtózkodtak a gumízületek. nem nyújtanám tovább, csumi, ég veletek!



TRAUSCH TIMEA grafikája

Forrás:

<http://nyakoattila.blogspot.com/>

SZEPESI JOLKA

Mikor és hogyan

Kedd lesz vagy péntek ?

Langyos felhők sodródnak majd az égen?

Csecsemő-bájú kíváncsi falevelek vagy

bordóba-kékbe öltözött tapasztalt vénék

a fákon ugrásra készen ?

Ami biztos, a napi hírek a szokott harsánysággal

tartják ébren az eltorzult agytekervényekben

rejtőző vérszagú szörnyet.

Mindegy is a pillanat honnan érkezik és hogyan,

a kávéházi asztalnál rendelésre

vagy az utolsó csepptől túlcserdülő

poharat kezembe véve ?

Tudom, a racionális tények és határozott akarások

leülednek majd a pohár fenekére, de

valaki halmoz-e csokoládé reszelékes

tejszínhabot a keserű pohár tetejére ?

HALÁSZ ERZSÉBET

„Azért élek, hogy elmeséljem az életemet”

Merengés

Szorítom a hónom alatt G.G.Márquez könyvét a szívderítő májusi forgatagban, ahogy baktatok a Duna-parton. – Hát persze, ha már nincs kivel megosztanom a gondolataimat, le kell írni.

Nekem mindig is a könyvek segítettek valamilyen módon életem nagy gubancainál. Pár nappal ezelőtt a könyvfesztiválon éreztem valami furcsa melegséget, hogy nem vagyok egyedül. Már nem kuporodhatok le szeretett párom mellé, hogy elmeséljem a lelki történeteimet, de leírhatom öreg írógépinkön, amit valamikor még ő is használt. A mi életünknek színét, éltető melegét a beszélgetések adták igazán. Az igazi összetartozás csak akkor él, ha mindent el lehet mondani. A sikereket is, de a kudarokat is. Ez pedig nem idő kérdése. Hogy nincs idő a nagy beszélgetésekre? Ha az első nagy beszélgetéskor tiszta lappal indulunk, és a tisztasághoz tartjuk magunkat, akkor nem olyan bonyolult, nem mérgezhetik meglepetések, mert bízunk a másikban. Maradéktalanul. Csak így érdemes.

Leültem egy padra, ahol várni szokott, mikor a közeli könyvtárból jövök. Felrémllett, hogy mindig mennyire örült, mikor meglátott a sokévi házasság után is. Elmosolyodhattam az emléktől, mert megállt előttem valaki, gyorsan mondta a keresztnévét és kérdezte, beszélgetnék-e vele, mert az orvosa azt javasolta, hogy beszélgessen, de neki nincs kivel. Hirtelen nem tudtam megszólalni. Nemrégiben már rám szólt egy lakótárs, ahogy jöttem le a lépcsőn, és csak köszöntem, siettem volna a buszhoz –, szóval próbálta elállni az utamat mondván, hogy neki beszélgetni kellene, azt mondta az orvos.

Igen, kell(ene) beszélgetni – csak nem ilyen erőltetetten kezdeményezni.

G.G.Márquez: *Azért élek, hogy elmeséljem az életemet*

SZEDŐ TIBOR

Őszhúr rezdül

Évek szirmait rágod
az ajkadra, de
már hervadt leveleket
könnyez a szemed.
A múlt kendőjét
lengeted kezeden.
Rozsdás jelmezben
feszít a táj, nyomokat
hagy a nyár
szétfoszló cipője.
Keblére ölel a jelen,
majd taszít el
a mostoha idő.
Kivasalod az
emlékek ruháit,
talán felpróbálja
a meztelen ősz.
A jókedv befőttje
a nyár ízét és a
napfénybe
bújt délután
kardigánját
hozza újra vissza.
Lelked húrján
a szíved halk
sóhaja rezdül.

KOZÁK MARI

Töredékek

...aztán mégis, mégis felkelünk,
kávét iszunk – feleselünk
a tegnap magára hagyott magunkkal,
majd színes ruhát öltünk
hajunkba tűzünk tavaszillatot,
s már nem vágyjuk a tegnapot...
majd asztalhoz ülünk – ketten,
én és a tegnapi magam,
tüköröm lesz szeme – keresem azt,
ki voltam egykoron,
ijedten látom őt, és már félem a holnapom...

*

akartam mondani valami szépet
olyat ami megszépíti a napod
aztán csak felnéztem az égre
felhőtlen volt – a csend hallgatott
és madarak tárták szárnyuk
illatuk küldték a virágok – szerteszét
a felhők bodros ruhában jártak balladát

és hangosan nevetett kéket – a nyár...
akartam mondani valami szépet
olyat ami megszépíti a napod
aztán csak álltam ott egymagam
néztem ahogy a szél lábujjhegyre
emelkedve csókolja a pillanatot
gondoltam – küldöm neked

te szárnyad tártad – ölelésed magamra hagyott.

*

Sehol

Bent, elszakadt álmok várnak a múltra,
vállakat ölel jéghideg csend,
lám, kandalló száján, ömlik az ármány,
nem élhetek már, se kint – se bent.

HABOS LÁSZLÓ

Töviskorona fájdalom

Régvolt virrasztásaim emlékei

közelednek éji csendben.

Lelkem mélyén ősi vágy rezeg,

miként tövisbokor levelek odakinn.

Sejtjeimbe olvadnak keresztutad

átélhetetlen véres pillanatai.

Sóhajom száll karcos végtelenbe,

s kitárt karral várom közeledésed,

miként lázas gyermek anyja ölelését.

Gondolatban, kihúzom a véres szegeket,

mit hitvány bűnök vertek keresztfádba.

Bánatom szövöm virrasztás csendjébe

és töviskorona fájdalommal nézek

a megváltatlan világra.

KISS-TELEKI RITA

szálakat

azt nem tudom mióta sodorjuk
van-e eleje vége
vagy egy félig írt mese amire
ránéz a hajnal hogy megérte

aztán egy részét elfelejtjük
szálakat húzunk hasadékba
tűzzel reménnyel dolgozunk
és úgy teszünk mintha

valahogy átíródik más lesz
de elhiszem ha csak egy fokkal igazabb
lehet elhajlás ez is de mesélj
hogy én majd abból fonjalak

írok

előjön nehéz tenném félre
hogy miért a súlya arra gondolok
olyan mintha minden szépre
sötét kúszna valami mocsok
és fáj máris fáj
sejtek sírnak tudatos folyam
miközben írok lüktető ágyéktáj
azt súgja lehet ez olyan
de írok mégis írok
csak ha látom lesz fogható
mint úton megkopó vércsík
tisztábbra gyógyít a szó

PÁNTI IRÉN

A Madáchné kontra Madáchné

Mindketten ugyanazt a nevet viselték ugyanazt a férfit szerették egymást azonban engesztelhetetlenül gyűlölték. Ez a férfi Madách Imre volt, akihez anyja Majthényi Anna elfogult anyai szeretettel ragaszkodott és Fráter Erzsébet a feleség, aki a férjét, társát és gyermekei apját szerette benne. Madách Imre szenvedett a kettejük közötti diszharmónia miatt, de mindkettőjükhöz ragaszkodott, és nem mert határozottan kiállni egyikük mellett sem, Inkább az alkotásba menekült, eközben őt is felőrölte az áldatlan háború mely a két asszony között dúlt.

E különös háromszög ami hármójuk között kialakult megmérgezte életüket, tulajdonképpen valamennyien áldozatok voltak, akik nem tudtak, nem is akartak saját szerepükből kilépni, így sorsuk a görög tragédiákhoz lett hasonló.

A Madách család

A Madách család a 13. századig tudta eredetét visszavezetni nemesi birtokaikat IV. Bélától kapták. A Majthényi családnak is a honfoglalásig visszavezethető ősei voltak. E nemesi ág tagjai gyakran magas udvari méltóságokat viseltek. Id. Madách Imre a császári és királyi főkamrás 1810-ben vette feleségül Majthényi Annát. Mind a ketten tekintélyes vagyont vittek a házasságba. Nyolc gyermekük született, közülük öt érte meg a felnőttkort. Majthényi Anna korán megözvegyült és egyedül nevelte fel gyermekeit, később öt unokáját is. A fiait taníttatta, a lányokat rangjukhoz méltóan adta férjhez. Egyedül és nagy hozzáértéssel irányította több ezer holdas gazdaságukat

Vakbuzgó asszony volt, senkit sem tartott önmagához méltónak. Életét az etikett határozta meg a főúri világ előítéleten alapuló előírásait mindig pontosan betartotta Szigorú volt és művelt, több nyelven beszélő, mélyen vallásos arisztokrata hölgy. Gyermekeit, unokáit őszintén szerette azok is tisztelték őt, ezért a családban az ő akarata volt az irányadó.

A Fráter nemzetség

Fráter nemzetség tagjai is nemesek voltak, Martinuzzi Fráter György is az őseik közé tartozott. Derűs melegszívű jó kedélyű emberek bár kissé könnyelműek, ezért vagyonuk meg sem közelítette a Madách vagyont. Fráter Erzsébet anyját korán elvesztette. Édesapja nem nősült újra, egyedül nevelte őt az öccsével együtt. Szeretettel nevelkedtek, de nem tudott eléggé figyelni rájuk, ezért Erzsikéből vadóc kislány lett. Gyakran tartózkodott nagybátyjánál a Nógrádban élő Fráter Istvánnál és feleségénél különösen, amikor a serdülőkorba ért és bevezették a társaságba. Műveltsége hiányos volt nyelveket sem beszélt, hozományra nem számíthatott. Dacos volt, önfejű tetteit indulatai irányították, emellett nyakas kálvinista.

Madách Imre házassága

Madách Imre mély lelki életet élő, pesszimizmusra hajlamos, művelt, érzékeny ám beteges fiatalember volt. Amikor megismerte a Balassagyarmati bálban 1843-ban az akkor 17

éves Erzsit azonnal beleszeretett, és még szigorú erkölcsű anyja sem tudta megakadályozni, hogy feleségül vegye.

Őszinte érzelmeit a lány is viszonzozta, egybekelésüket a Fráter rokonság jó szívvel támogatta.

Özv. Madáchné azonban kezdettől fogva tiltakozott ellene, nehezen fogadta el, hogy elsőszülött gyermeke egy felületes műveltségű, nyelveket nem beszélő, kacér, vagyontalan lánnyal kösse össze életét, aki ráadásul nem katolikus, hanem kálvinista. A frigy mindezek ellenére megkötetett.

Az esküvőt Csécsén tartották 1845. július 20-án. Ekkor a férj 23 éves a feleség 18 éves volt. Telve voltak reményekkel közös jövőjük tekintetében.

Házasságuk első éveit Csesztvén töltötték, az anyóstól távol, egymásnak élve viszonylagos boldogságban. Itt születtek meg gyermekeik, Aladár és Jolán, és éppen a harmadik gyermeküket várták mikor 1852 augusztusában Madách Imrét letartóztatták majd a pozsonyi börtönbe hurcolták. A vád az volt ellene, hogy paróczai birtokán Kossuth titkárát bujtatta és a kerti lakukban fegyvert rejtegetett. A vádak nem tudták bizonyítani, mert a titkár idejében elmenekült, ennek ellenére Madách Imrét egy évig fogva tartották.

Madách Imre e tetteivel akarta segíteni a szabadságharcot, ha már betegsége miatt nem szolgálhatta fegyverrel a hazát. Feleségét azonban nem avatta be ezekbe a dolgokba ezért férje magatartását árulásnak érezte. Két kisgyerekekkel várandósan anyagi háttér nélkül hagyta magára. Segítségre szorult, de az anyósa rendszertelenül, kevés összeggel támogatta, emellett az egyedül maradt várandós asszonynak rossz hírért is keltette.

Házasságuk válságba került, majd ez a válság egyre inkább elmélyült, különösen mikor a költő a fogságból hazatérve kötelességének érezte, hogy Sztregovára költözzenek és mint legidősebb fiú átvegye a birtok irányítását. A két asszony kénytelen volt egymás közelében élni, de nem tudtak megbékülni, szüntelenül perlekedtek, bosszantották egymást különösen eltérő hitük adott okot sok összetűzésre. Az anyós állandóan érezte a menyével szemben megvetését, a meny pedig nem tudott, nem is akart anyósa akarata előtt meghátrálni.

1854 telén következett be a katasztrófa, mely a házasságukat kettétörte. Fráter Erzsébet nagyon vágyott már a szórakozásra. A férje rabsága alatt nélkülözniük kellett egy évig, közben sok megaláztatásban volt része. A férje hazatérével sorsuk jobbra fordult, ő ki akart végre mozdulni, és nagyon készült a losonci megyebálra. Madách azonban ellenezte a bálozást, mert a szabadságharc leverése miatt gyászban volt az ország, és hiába volt a sírás, könyörgés megtiltotta feleségének, hogy oda elmenjen. Erzsébet ebben is az anyósa mesterkedését látta és meg akarta mutatni, hogy csak azért is elmegy. A bál napján megjelent náluk Meskó Miklós a szomszéd birtokos és hívta őket Losoncra. Erzsébet a tiltás ellenére vele tartott.

A házasság vége

A bálban azonban kitört a botrány. Az úri társaság bojkottálta, kiközösítették őket. A botránynak hamar híre ment a környéken, a családnak lépnie kellett. Fráter Erzsébet ekkor már megbánta tettét, és térden állva könyörgött férjének bocsánatért. Madách Imre hajlandó lett volna a megbocsátásra, de a büszke anyós ezt nem tűrhette el. „Aki Madáchné léteire kizárta magát a nógrádi gentri társaságból, annak nincs helye a Madách házban!” Hangoztatta, és Erzsébetnek mennie kellett. Visszaköltözött az apai házba, gyerekeit ott kellett hagynia az anyósnál, nem látogathatta őket. Egyedül Jolánkát vitte magával, akit 10 éves koráig nevelt. A válási megállapodást Ecseken írták alá 1854. július 25-én. Ezt követően a

házasársak útja elvált egymástól. Madách Imre útja az elismerés felé vezetett, Fráter Erzsébeté pedig lefelé, a széthullás és elmebetegség felé.

A költő az átélt megrázkódtatások után még inkább az irodalomhoz menekült. Korábban is írt drámai költeményeket, ekkor hozzákezdett élete fő műve *Az ember tragédiája* megírásához. A mű osztatlan sikert aratott számos nyelvre lefordították, színpadi változatát ma is játsszák. A Tragédia sikere után újult erővel folytatta irodalmi tevékenységét, ám erre a Sors kevés időt hagyott 1864. október 5-én szívelégtelenségben elhunyt.

Erzsébet útja lefelé vezetett. Az italhoz menekült, tartásdíját a nagyváradi kiskocsmákban múlatta el, ahogy korosodott egyre inkább mutatkoztak nála az elmebetegség jelei. Az ember tragédiáját azonban megjelenése után többször is elolvasta, és gyakran emlegette, „hogyan ő e költeményben a múzsa, az örök nő, és ha a férje őt meg nem ismeri, nem írta volna meg *Az ember tragédiáját*.”

Fráter Erzsébet másként fejezi be az életét, ha több megértést, és szeretetet kap. Ha időben kerül orvoshoz és megfelelő gyógykezelést adnak neki tragikus vég elkerülhető lett volna.

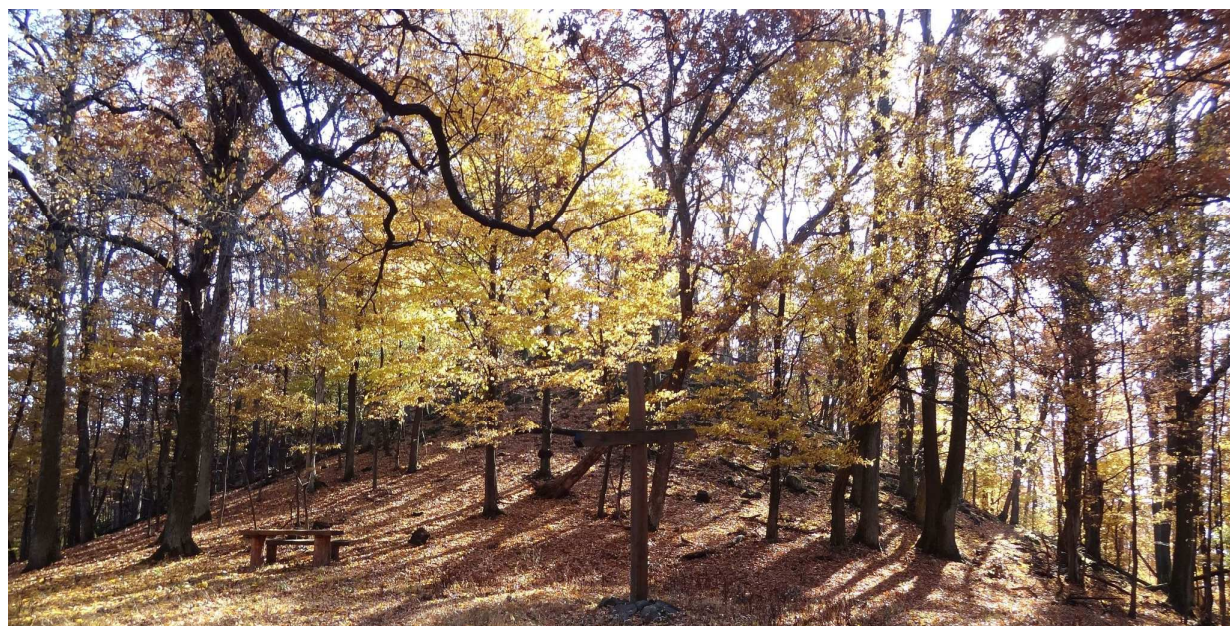
1875. november 17-én fejezte be boldogtalan életét, egy epilepsziás roham után hunyt el egy Bihar megyei kórházban.

Az anyós, Majthényi Anna túlélte e tragikus házasság szereplőit 1885-ben 96 éves korában hunyt el.

Felhasznált irodalom:

Harsányi Zsolt *Ember küzdj*

L. Kiss Ibolya *Erzsi tekintetes asszony*



Zemplén, Komlóska környékén

Fotó: SZABÓ MÁRTA

BÁRDOS LÁSZLÓ

DOLOROSA – miben különbözik ez az este a többitől? (széder)

Bemutassuk? Megnevezzük? De hiszen még rá sem eshet tekinteted, ha benyitsz az ajtón, pedig micsoda messzeségeken gyalogoltál végig, odáig, a klinika földszinti 1-es számú szobájáig, tágasra méretezett udvaron, feljárón, oldal- és keresztfolyosókon át, bonyulalmú közlekedéshez szabottak az utak, nem a te lépteidhez, nem a te lüktető gyomrodhoz, szervezeted elnagyolt ütemeihez, hogy amikor végre kiálltad az egyhangú megpróbáltatást, s végre az ajtónyitás ceremóniáján is átestél, telve minden elképzelhető zavarral, mert délelőtt van, s jelenléded illetéktelen a nővérektől, orvosoktól hemzsegő kórházi folyosón, ámbár neked már elnézik, ismerik a ...-nét, ismerik azt a nőt, ismerik azt az asszonyt, ismerik szemlesütve, nohát, mondd ki akkor, zavartan ők is a gyermek, a fiú, a fia előtt, dehát hol van az a hivatalos szakmai zavar a tied mellett, mert nem tudod, mire vagy kire érkezel, milyen romlást, milyen lefokozó átlényegülést művelt az elmúlt este, éjszaka, perc, mert most már kiszámíthatatlan a daganat működése, sürgő-forgó ügyintézésről katéterig és bal lábat érintő elefántiázisig telik az idő, tehát mindezek után és mindezek előtt a bejárat előtér még visszafog, démoni kényszere folytán az ajtót még be kell tenned, szabályosan, akkurátusan, mintegy visszafordulva az úton, mielőtt továbbmehetnél, s előbb látod a vízcsapot, a mosdót bal kézre, a fehér szekrényajtókat jobb felől, mint őt, de hát menj már beljebb, s mondd, ki az ottan, miért van olyan rosszul hirtelen, mi lelte, miért fekszik derékig csupaszon, de várj. Várj még. Bal lábát említetted, említettük? Biztos-e, hogy nem a jobb volt? Hiszen nem lehetsz már biztos benne. Most, amikor megszólítalak, újra meg újra, tegnap, ma és holnap, most van. S bármily görcsös buzgalommal őriznéd minden gesztusát, rezzenését, vagy mondjuk, hangjának gunyoros emelkedését egyes jól ismert ironikus mondatok kiejtésekor, valld be, hogy romlékonyak a maradványok, mégsem tudsz most rámutatni, hogy ez a bal láb, nem pedig a jobb, elismerem, hogy minden egyébre emlékezel, erre az egyre azonban valahogy mégsem, s ez a pont mégis kikezdi ezt a mikrokozmoszt, ezt a te egyéni kozmoszodat, figyelj, hogy is neveznéd ezt a föltételes emlékképet, a bizonyosra rajzolt körvonalak tériszonyát, az élek s határok önfeladását, ezt a kínos szellemképet, melyről szemed ég, hátadon borzongás futkos végig, s félsz, félsz a látványtól, amelyre tekintesz, hívd csak evidenciahiánynak, így jobban elviseled, mondjuk, hogy emlékezel, emlékképed van, csak éppen a kép jelenléte fogyatékos, nincs az átélt „jelen idő kitüntetett fázisában”, tudod, ezt még módodban lesz meg tapasztalni bőven, előtted van, ami mégsem bizonyos, egynémely kedvelt szava, szófordulata, még hagyján, hogy a hatástalan gyógyszer „rózsavíznek” mondta, s ilyenben volt része az utolsó két évben, no igen, ez még körülhatárolt egység, mint egy test, de hogy ez vagy az a mondat hogyan hangzott el szájából, még ha legalább ötszázszor ejtette is ki az évek során, ott, abban már hibázik valami, mállanak a szélek, zöngétlenül a zönge, kopik a körvonal, receptoraidat nem éri külvilági inger, nem dobol rajtad a levegő, s csak „hörgtető álomból riadva” veszed tudomásul, milyen ez a csók, ajkaid nyújtózása a homlok, az arc felé, csókol az ajkad, bizonyára éri is arcát, csak te nem érzel semmit, érzéketlen az érintés, mintha beinjekciózták volna az ínyed foggyökérkezelésre, s most magaddal játszva tétován próbálgatnád, miféle húst nyaldos a nyelved, csak nem tulajdon ajkadat? Rosszul van, érthetetlen a rosszulléte. Tehetetlen volna kedveskedésed, az ápolás kegyes műveletei leperegnek róla, hiába becézéd a görcsbe rándult nyakat, de nem, várj. Ezzel még várj. Próbálkozzatok a megpróbálhatóval, adjatok citromlét, könnyű levest, banánt neki, banánt, annak most – akkor – szezonja van,

illesszétek halántékára a Hygi nevezetű hűsítő zsebkendőt, minden gondos mozdulat egy-egy parányi enyhület teste felszínén, végpontjain, a kilencedik hold megsegítése, amikor szétpattanni készül a bolygó, fényévekről érzi talán, ahogy a csuklóját fogod, szóval ezek jótékony semmiségek, lefokozott, miniaturizált elsősegély, bezzeg az avatott orvosi kezelésben a gyógyszeradagok egyre nőnek, nem is éppen azokra a vésztíjósó rendelkezésekre gondolsz, melyek szerint például egyik napról a másikra maga adagolhatja magának a fájdalomcsillapítót, valamivel a dereka táján, értesz is te hozzá, hanem arra, hogy a szervezet, melyet eddig megoltalmazott a kényes öntudat, és csak „patikamérlegen” kimért, finom dózisokban fogadott be orvosságot, most megnyílik a féktelenül burjánzó adagoknak, a már nem is emberre, hanem talán bizony oktalan baromra szabott, durván s irgalmasan túlméretezett adagoknak, mintha neki már mindegy volna, mint ahogy neki már mindegy, miféle mennyiségekkel taglózzák le, ha már a két évvel korábbi (az ominózus két év!) műtete során, mely epeműtétnek indult, majd végül mindent fölfedett, oly hosszú függőleges vágást ejtettek a hasán, hogy hazajövet elkeseredetten mondta: „végigvágta, mint egy disznót”, s a megfogalmazás öngyötrő brutalitásán szinte nevetned kellett, vagy talán a kínos ellentétén a töretlen büszkeség és a szemmel látható, szemnek kitárt *tény* között, hogy ott a heg, a vágás, a stigma, ezzel a félig még rejtett jellel is valami hirtelen jött öregségre utalva, mert nem ráérősen, fokozatosan öregedett meg, hanem viharosan, zaklatott rohamokban, s ez végzett is vele, miért is ne volna elég ennyi magyarázat, hiszen csak úgy halmozódtak a tünetei, szinte egyik napról a másikra, még a szeme is hirtelen kezdeti romlani, váratlan volt a szemüvege, dehát mindez mégsem a vénülés számlájára írható, tudod te jól, amennyire tudni bírod, nem volt neki ideje arra, ő inkább a tevékeny erőnlétből egyenest, íme a papírlap tetején: „Tu. mal. ov. Cc. peritonei, aztán lejjebb jól olvashatóan: st. pr. gynec; portio folytatásában a Douglas [t] kitöltő egyenetlen felszínű rezisztencia a kismedencében, jó. crista magasságáig, bő. 2 hu lejjebb [sic!] ter. Bo. crista mellett almányi rezisztencia”, igen, igen, ezek a diszkrét szavak, rezisztencia meg képlet, vagyis a tu., ezektől borzadt össze egynéhányszor, maga is e beceneveken említve baját, egyszersmind „medvének” szólítva, célzással finnugor eleinkre, akik viszont ezt a tabu-elnevezést helyettesítették más szavakkal, mígnem egyszer a rákot is kimondta, a minden mindegy fojtogató idejében, mikor szitok, szidalom, ocsmány káromkodás szabadult rá önnön bensejéből, akkor belőle is kiszakadt az a nyers szó, miként egy elszánt visszavágás, „tudod te, mi az a rák?”, kiáltott – nyögött? – rád, legelőször ezzel a szóval, mert bár ízről ízre szembenézett és számot vetett bajával, ezt a szót azért mégsem ejtette ki, öntudatlan tartogatta talán, hogy majd a vaslogikával előrehaladó folyamat végpontján, végpontja előtt három héttel, három másodperccel, „hol tér és idő egybeugran”, hogy majd akkor vágja ki, s tegye a magáévá végleg, de hát így tudott előtte, korábban bánni vele, így szemlélni, neveivel játszodozni? így küzdött, igen, tehát így küzdött, ilyen szellemes, szubtilis utalásokkal? nem haját tépve, nem tagolatlan üvöltéssel, nem leugorva a tizenötödik emeletről? nem hát, pedig megvoltak a riasztó jelek, kisebbfajta leugrás valamennyi, félig testi, félig lelki tünetek, például egy mélyről jövő, ziháló nyögésekkel tagolt zokogás, könnytelen és csöppet sem elgyengült, inkább vad, elszánt zokogás, de nem is ez hasított beléd igazán, hanem azok a mély nyögések, az az egyhangú, majdnem önkívületi ritmus, mintha az agónia beszédét gyakorolná már, amely majd nemsokára, amely két nap, három hét, négy hónap múlva teszi a dolgát az ő szájával, testével, ne bírd ki, taposd szét elevenen azt az iszonyatos megadást! – de a halál beigazította a fejét, s ő megtette, megtette, soha nem hitte volna, maga sem, mily tévedhetetlenül, „tanulni sem kell, tudjuk ezt rég: eltűnni és feküdni holtan”, sikerül, csak a te magányos, koponyabelső viadalod marad, az az esélytelen, eseménytelen tusa, amelyben agyad rányílik arra, amit elutasít, befogadja, amit kivet magából, rengve, reszketve rögzíti meg a bizonyos, a kierőszakolt halál képét, tudatát, miközben ama pillanat minden pillanatában tiltakozva feszül ellene, igen, az a végsőkg elszánt reszketés ismerős már neked, mint a tulajdon bőröd, mindig, mindig valami

tűrhetetlen képzetre támad, legfőbb oka a hatmillió áldozat képe – képe? tudata? pontba préselt végtelene? – volt, de íme, most testközelből támad a sérthetetlen emlék. Most és holnap ilyenkor. Emlékszel az utolsó alkalomra, amikor mintegy visszanyerte önmagát? Rosszullétek, működészavarok, a gyilkosságra készülő kínok szünetében, egyszerre csak ott fekszik előtted, a vasárnapi látogatáskor, mint önmaga, mint aki ura helyzetének, kezében, igaz, nagy nehezen, könyvet tartva, a Hét évszázad magyar verseinek 2. kötetét, szemén a szemüveg, szeme sorokat olvas, jöttödre becsukja és félreteszi a könyvet, egyszóval öntudat és akarat mozgatja tagjait, most az egyszer láthatod még, amint nem préda, nem áldozat, a könny azonnal ellepte szemedet, lám csak, nem sírtad el magad sem előtte, sem utána, vergődése, hányingere, darabos nyögése, velőtrázó fájdalmai előtt, csak éppen most, amint jó ütemben, mindennapi mozdulattal becsukta és félretette a könyvet, s mihelyt szemetek találkozott, máris fölfakadt belőle is a zokogás, de csak másodpercekre, hiszen már közeledtek a jólelkű látogatók, s ő neked, csak neked akarta elmondani, milyen legyen a temetése, helyben vagyunk, hát most ez a legfőbb gondja, mielőtt átadná magát élete utolsó felszabadult társalgásának, a teutánad érkező látogatókkal, akkor még örültél, hatott rád is az unalomig ismételt szemfényvesztés, a halálos beteg élénkítőszerektől ajzott eufóriája, a méreggel átitatott test színeváltozása, utolsó, utolsó megemelkedése, mintha nem láttad volna öt évvel ezelőtt E. bácsi (bácsi? ötvenöt éves) váratlan „javulását”, csillogó szemepárját, fürge szájmozgását, miután már alig tudta mozdítani holt súllyá vált testét, a hús felszínen ép, belül működésképtelen tömegét, hát nem szemfényvesztés már ez is?, ám: bámulatodra az orvosi munka csodája a méltóbb, amellyel a beteget még egyszer visszaadják önmagának és szeretteinek, részekből, romjaiból összerakják újra, hadd legyen hétszerte erősebb, mint volt, majd kiszáll az ajzószer hatása, s lesz, ami volt, ami volt újabban, és sodródik tovább, s ágya lábánál a tudomány kihirdeti végzetét, de lám, miért nem kínosabb annak a vasárnap délutánnak az emléke? Miért nem röstelkedel vele együtt a méltatlan jókedven, „viháncoláson” (igen, így mondogatta), a nem stílusos viselkedésen, melytől mindig idegenkedett? Alighanem azért, mert még így, befolyásoltan is mértéket tartott, önmaga tudott maradni, eltéveszthetetlen önmaga, nem kell leválasztanod róla azt a délutánt sem, az ízlés embere maradt a legízléstelenebb kínok közepette, csak – mégis, az utolsó napon, életideje legutolsó teljes napján, mert másnap reggel 7 óra 10 perckor halt meg, akkor elfajzott önmagától, kicserélődött, bebábozódott valami csökevényes alakzatba, később mondd, később, ugyanaz a száj, vállak, köldök és szempár, mégis mindenesztül a másiké, másoké, feladta magát, áthasonult, önnön szervei összedobálva, mégis valami képtelen egységben, kifeszülten vagy meggörbülve, magad sem tudod, pedig látsz, látod, mennyire zavarta a hangosra állított tévé, hogy megijedt a póktól, hogy aggasztotta jövőd, hogy rájött a szívdobogás, mikor rohant hazafelé, valami mindebből, a sokkhatások végső összttüze, ezt már nem bírja ki, ezen már nem esik túl, nem dolgozzák el új benyomások, nem rétegzik át új tapasztalatok, marad, rögzül, reszket, reszketsz, beléptél az ajtón. Innen nincs menekvés.

Átváltozás ez, az ő átváltozása, női mivoltából valami szenvedő fiúarcba, fiúfelsőtestbe – megfogyatkozott haja, ellaposodott melle, kerekdedsége-fosztott válla, karja gondoskodik a benyomásról –, de nehogy illetéktelen pátosz, szépítés leplezze el a látványt, mondd inkább, hogy görcsölt emberi vázlat, önmaga redukciója, váratlan embriófokozat fekszik előtted. Minősítsd őt e két véglet szerint eszményítve és lefokozva, így szólna ő is talán önmagáról, ha szava, tudata lehetne még. De hiszen van szava, s mintha még mindig tudna is valamit. Téged azonban a látvány ránt magához, mint áramütöttet a drót, borzadsz attól, hogy borzadnod kellene tőle, hogy látványából kiszakadt a lélek. Meghökkenően kiugró arccsontok, s egyáltalán: soványság maga a test, bár csak mintegy köldökig látni; soványság, egyhetes, vagy egynapos, friss, újkeletű soványság. Kivéve nyilván a makacsul földagadt bal lábat – biztos, hogy nem a jobb lába volt? evidenciahiány, amelyet most nem láthatsz, el se képzelhetsz. Ez ő? Ki ez az ez? Miféle párlata, miféle esszenciája szivárgott át az ez-be az ő-

nek, hogy kétségbevonhatatlanul fölismered? Lelke van ott az arckoponyának készülő arcon? Kit vagy mit látsz? Te merénylő. *Mi-ről és ez-ről* mersz beszélni, mikor még odaléphetsz hozzá, verejtéket csókolhatsz föl homlokáról, hangját és mondatfűzését hallhatod, legyen bár mégoly nyögésszerű hang, önkívületi a mondatfűzés? Ne használd ki, hogy már nem szólhat hozzá! Mert nem hozzá-szól ő már bármihez, bárkihez, csak a magáét mondja. Azt mondja, amit lát. Nem reflektál rá, nem is igazítja pontosabbra önnön szavait – mint azelőtt egy héttel még tette, akárcsak egész életében –, most már csak monoton tárgyilagossággal, rögeszmésen beszél el bizonyos látványokat, fél- emlékeket, cserepeket, szikrákat, vakító napot. Beszéde persze – térj csak vissza most a lefokozáshoz – nem beszéd, hanem nyögések szabályos, szinte ütemes sorozata, úgy, hogy amennyit egy szuszra, egy nyögésre ki tud mondani, azt kimondja, majd szünet, szünet, az utolsó lélegzetvételek szünete, s ezen életfontosságú elcsuklás után folytatja a szavakat, mígnem az előző ütemével azonos időfázis után ismét elakad, megint újra kezdi: metronómmal, másodpercmutatóval ellenőrizhetnéd. De ez a fulladozó, végtelennek tűnő litánia mégsem végtelen, habár most – akkor – még fogalmad sincs róla. Délutánra ugyanis megszünteti a gyógyszer. Elvágja. Majd megtudod: nincs többé beszéd, csak néhány, immár aritmiás nyögés, szavakat nem formálható, s egyetlen életjelenség, egy banán lassú rágcsálása. De most – akkor – még szavakat szól. Miket? Miről? Mégsem beszél félre – nem illene hozzá? –, hanem – nyilván – fullasztóan ránehezedő képzetekről, melyek között egy-két szabadabb ötlet is felcsap, egy-egy személynév, egy-egy napi ügy, teendő, hátralék, hadd jusson még eszébe, én istenem, az aznapi fizetés, azután összezárul a prés, azt mondja, hiszen emlékszel még, „nem bírom a súlyt, vigye más, vigye más”, többször mondta-e, mit tudod te már, lehet, hogy csak a tehetetlen kínod sokszorozza, dehát „vigye más”, legalább egy-egy percig, legalább egy-egy métert, hisz csak ő tudja, lehet, hogy menetel, vagy kúszik valami sivatagban, alkoss refrént a nyögésből, mit bánom én, képzeld el őt „tüzes zuhatagban”, ha már mindenáron hőségben látod, érzed, tudod őt, valamilyen soha nem sejtett, pengékkel szabdaló, fülzúgató, márványkemény hőségben... elég. Ebben nincs részed. Van még másfajta levegőd. Künn, odakünn, miután fölszedelődzkdöttél, eligazítottad ingedet – ő már mit sem szól hozzá –, ránéztél, elfordultál, újra néztél, hogy megrögzíts, megtarts valamit, mindent, odakünn, miután végighaladtál a folyosón, lementél a lépcsőn, kilépdeltél a szabadba – biztosan sütött a nap, ahogy lépdeltél, lépdelés nincs napsütés nélkül –, vagyis megtetted az utat, mely szinte automatikusan törlődik az emlékezetből, már a nyílt utcán, egy csöpp kiskutyára lettél figyelmes, aki virgoncan hányta-vetette magát, alig fért a bőrébe, gazdája tárgyilagosan előrehaladó lépteit szeszélyes arabeszekkel rajzolta körül, igen, hogy megindultál a kutyacsecsemő viharos önélvezetén, nem is önmagát élvezhette, hanem a beleköltözött életet, a benne és általa megnyilatkozó őslényeget, s már a járókelők is köréje gyűltek, mosolyogva, hogy hozzáérhessenek a finom, illatos bőrhöz, a dundi tagokhoz, a gödrös állhoz, hogy merevebb és kopottabb végtagjaik között bújtassák, béleljék és buktassák a ficánkoló életet, igen, az életet, még te is, ama másodperc ama tört részéig, igen, ameddig meg szokott történni minden bűnünk, elkápráztatva álltál e barbár ünnep, e spontán rítus láttán, amíg csak... A dolgozod, a te dolgozod. Beljebb innen, nem a szabadban, hanem a célszerűen berendezett szobában, ott zajlik. Ott zajlik le az arc, a strúmaműtét már-már teljesen elhalványult nyomával a nyak, s alább a még feszes bőr felszíni rendje alatt az élvebomlás. A szem. Kék volt és nagy, a figyelemfelkeltő, nevezetes szempár, mely bámulatosán tiszta maradt minden stádiumokon keresztül, hétfőn és kedden, szerdán és csütörtökön, türte és bírta, a sértetlenség búvóhelye volt, de íme, pénteken ez a bástya is lerontva, ez a zászló is kitépve, bevérzett szemfehérben, áramló lassúsággal úszik jobbra-balra a szemgolyó, hát íme, a végső lecke, add át magad neki. Előjelek sodornak, adnak kézből kézbe. Most elhagy téged, de mennyivel furcsább, hogy elhagyja önmagát, hogy neki már mit sem számít, amire azelőtt – igazán nem sokkal korábban, csak talán egy bizonyos verőér elszorulása előtt – görcsösen

figyelt, ügyelt, hogy meg ne történjen, vagy hogy megtörténjen, pl. most ott törhetné össze magadat a szeme előtt, meg se rezdülne tőle, noha járás közben egy téves rezzenésedre rándult ő is, megragadván karodat, olyannyira, hogy betegséged flavisztikus újraéléseként még húsz év múltán is karod után kapott, ha valaki *más* megbotlott a lépcsőn, s arra sem, világvége-zuhanásodra sem reagálna, nyögne csak és mondaná tovább a magáét, habár te azt hiszed így is, még így is, hogy visszaformna a levágott tag, hogy megrándulna a kiemelt szív, egyszóval hogy utánad kapna, még így is, de éppúgy nem érdekli az sem, amire mindig gondot fordított, pl. hogy ápolt legyen a haja, most már az sem érvényes, amit két évvel korábban mesélt el neked a kockázatos, az élet-halál kérdését eldöntő műtét előtti napjáról, amikor is iszonyatos izgatottságában, minden szíjak és pántok lemállásakor, akaratlan kéz- és fejremegések, hörgő sírógörcsök küszöbén eltökélte, hogy azonnal lemegy a fodrászhoz, rendbe hozatja a haját, már nagyon is ráfér, mert hál' istennek működött egy kis fodrászat a kórház épületében, most már ez se jutna eszébe, ha eszébe jutna is, lába nem vinné el odáig, s mintha nem tudnád, hogy akkor mégsem a haja miatt ment le, tudta ő, hogy nem a haja miatt, mintha nem volna mindegy a sebésznek, hogy milyen hajzattal fekszik a kése alá, így mondta, így mondhatta talán? – evidenciahiány. Összeszorított foggal indulhatott e hősi, e győzedelmes pótcselekvésbe. Ugyanott, valószínűleg a folyosó kiöblösödő, már-már lakályos végében, a – ?-as – kórterem előtt kezdett el imádkozni is hosszú idők óta először, örök időkre legutoljára, mégpedig nem is a saját vallása szerint, mert annak szent szövegeit nagyrészt elfelejtette, csak a széderesti szertartás emléke maradt meg benne élénken, a „miben különbözik ez az este a többitől?” kérdése, e néhány emlékfoszlányt viszont egyre többször idézte föl, az utóbbi – az utolsó – években, ez is mintegy a hajszolt, sürgető öregedés jele volt, de hát imára mégsem elég ennyi, ezért mondta el a Miatyánkot, lehet, hogy utolsó bizalmas pillanatában, sajátjává avatva a szöveget és fölvatva általa, anélkül, hogy bármiben is megtagadta volna tulajdon eredetét, közösségét, még ha hite lényegében elveszett is úgy negyven évvel azelőtt, történelmileg betájolható megpróbáltatások hatására. De mindez miért? Miért taglalod szellemiségét? Brutális közegben vagy, itt biológiai ökológia uralkodik, ebben nem hitt, nem hitte volna, hogy egyetlen szoros magba összpontosul öntudata, s megcsökkenve várja az ostromló sokaságot, a légiót, a győzedelmes halál áradatát véráramában, s azt lested, lesheted, hogy megtette-e a szükséges, lehetséges mozdulatokat, a haldoklónak adott utolsó szó jogán, kaszált-e karjával, amennyire csak bírt, futkosott-e mindaddig, ameddig engedte a méreg, mint a rovarirtóval lepermetezett bogár a szürke falon, szinte erőre kapva a váratlan támadástól, legyőzhetetlen végső lendülettel futva, ameddig le nem győzetik, el nem ér bizonyos láthatatlan, jól kirajzolt határvonalat, hogy ott aztán megtorpanjon, fekete bolyhos lábakkal még kapaszkodva a sík falon, remegve, oldódva, leválva immár, de még mindig kitartva egy másodpercet, mígnem pontosan odakoppan a lábad elé, a rendbe, szabályba, miután valami esztelen, mégis törvényszerű vihart teljesített, ami lehetséges, az most az egyszer, most utoljára a végsőkéig szükséges, várod, amire senkinek sincs szüksége, neki sem, mert hiábavaló most és mindörökké. Mintha féltett java volna ez a fekvés, ez a görcsbe gémberedettségek, a szemgolyók ingamozgása, a kéz, az ujjak végső játéka, ki se lát belőle, mintha ő akarná, ő idézné elő, mintha visszataszító igyekezettel buzgólkodna, fontoskodna, hogy csak így tovább, teljesítsen minden mozdulatot, mintha a falevél mozgatná a levegőt, higgy, amit akarsz, ő nem törődik vele, fogalma sincs, miféle vizsályt vonszol, milyen csóvát röpít maga után, mint az üstökös, nem győznéd felsorolni, mi minden következik a nyomában, helye megüresedése szobákban, rovatokban, ruhadarabokban, a jelenlét boldogtalan rekeszeiben, a mozgalmas test ideiglenes felségterületein, térfogata megszűnik, szilárdsága légneművé lesz, és mindennel kiegyezik, nevezhetik, idézhetik akárhogy, te is kénytelen leszel még számtalanszor közölni aényt, a gyanútlan kérdezőhöz, legyen az bárki az adott helyzetben, kissé közelebb hajolva, hangod halkabbra igazítva, mintha magad is fontoskodnál, pedig csak vissza akarod tartani e

hanghullámok jelentését, már ott az ágyánál kimondhatja az orvos az ítéletet, „összeomlott a vérkeringés” meg „bármire lehet számítani, bármikor bekövetkezhet”, és hasonló, immár nem neki mondja, személyes megszólítással, mint addig, hanem neked, itt kezdődik az ő harmadik személyű léte a beszédben, ami egyben a tárgy kezdete, s azután, túl a láthatatlan eseményen, melyet ő, egyedül ő viselt el abban a pillanatban, megindulhat a tájékoztatás, föltámadhatnak a tényközlés formulái, telefon a klinikáról, a mondatból csak annyi maradt, hogy „exitált”, nyilván: „édesanyja exitált”, de az emlékbeli hangzás teljes, kidolgozott mondatot sejtet, első pillanatban persze hogy le kellett fordítanod a szót, kezdve a magyar szót a befejezett cselekvést jelölő igeikötővel, nem úgy annak a hivatalnoknak vagy portásnak a szavát, aki a boncolásért felelős hatóságnál vette föl a telefont, s eldadozott kérdésedre – vigyázz, lehet, hogy nem is dadogtál – miképpen lehetne kérvényezni, hogy tekintsenek el a boncolástól, imigyen válaszolt: „az attól függ, hogy hol van a hulla”, azután még egyszer, immár türelmetlenebbül, „kérem, hol van a hulla”, nincs középút tehát, állapíthattad meg, vagy a hivatalos szaknyelv vagy útszéli nyersség, de ami két héttel azelőtt még lepattant volna róla, most az is megtapad rajta, ráhurkolódik, csak az a néhány láthatatlan mozdulat kell hozzá, amit agóniának neveznek, amit *te nem láttál*, mert törvénytisztelőn elvonultál péntek este, a látogatás ideje után, s megtértél otthonodba, hogy majd csak hír alakjában, lényegi, végleges összefoglalásban szerezz tudomást róla, mi történt, akkor már múlt időben, mégsem, nem szándékosan tetted, nem célhatározói a mondat, csupán így alakult, időbeli egymásutánban, józan folyamatban a felfoghatatlan, de nem láttad, most már csak regényekben olvashatod, filmen láthatod a megszépített jelenetet, a virrasztást a haldoklóval, a családtag, a gyermek keze kézfejen, ujja fogja le szemét, ő lehel csókot az arcra, hagyományok hagyománya, te kívül rekedtél rajta, te otthon értesültél arról, hogy mi történt, otthonodban vetted a hírt, s mire beértél a klinikára, elszállították előled, vagy talán még ott feküdt a szobában, az ágyon, teljesítve a kötelező két órát? te mindenesetre tartózkodón viselkedtél, önmérsékleted segítette a szabályok érvényesülését, nem lármáztad föl a higgadt intézményt, nem vontad kérdőre az orvost, ugyan mit is értél volna vele? Különleges volt a te beteged s orvosai kapcsolata, becsülték, sőt szerették, megrendítette őket tehetetlenségük, melyhez igazán hozzászoktathatta volna őket ez a betegség, személyes bizalommal fordultak felé, a professzor még saját szakmai terveit, céljait is föltárta neki, s föltárta mindenekelőtt az ő, a beteg állapotát, keresztül-kasul, töviről hegyire, hogy mi, hol, mitől, hogy miért nem operálható, tette mindezt a mély emberi rokonszenv hangján, mint aki egyenrangúval beszél, amely magatartás az egyik utolsó, felkavaró élménye volt, hányszor mesélte neked, maga is tépelődve, hogy vajon helyes-e, etikus-e az orvos példátlan nyíltsága, bizalma, melyből hol vigaszt merített, hol méltatlankodva ellenszegült neki, nyugodtabb perceiben mintegy vizsgálgatva a rejtélyt, „ugyan mire alapozza ezt a bizalmat?”, „miből gondolja, hogy én mindent elviselek?”, nos, hát gondolták, vélték, hitték, láttak rajta valami kényes minőséget, öntudatot, önismeretet, uralmat a gyötrelem fölött, mely vaktában hasogatta testét, de hát olykor mégis megbillent az egyensúly, a léleké, mely szellem s erő lett, s akkor már-már gyűlölte az orvost, az utolsó két hétben mégis fájdalommal észlelte, hogy visszahúzódnak tőle kedves emberei, nem megy oda reggelenként a főnővér, nem néz be hozzá az osztályos orvos, kerüli a professzor, s mindezeket a jeleket tévedhetetlenül értelmezte, elmondta neked, hogy zavarban vannak a haláltól, amellyel már bizton számolnak, s maradt még ereje arra is, hogy minősítse e változást, gyengeségnek, gyávaságnak nevezze, meghátrálásnak a kudarc bevallása előtt, pedig csak annyit kellene mondaniuk, „nézze mi mindent megteszünk magáért”, ennyi is elég volna, ő értene a szóból, s nem érezné páriának magát, akit egyik percről a másikra elejtettek, sorsára hagytak, akitől megvonták a korábban oly bőven osztogatott szót, kiengedve a messzeségbe, örvénybe, lyukba, mindenesetre a beszéd híján való tagolatlan süllyedésbe. És te sem láttad végig, a teljesülésig. Csak irányait, útja

küszködését, elváltozását. De fordulj vissza még egyszer. Épp azért, mert nem láttad utolsó perceiben, most már le sem zárhatod alakját.

S még egyszer: víz. Még egyszer, most, utoljára. Víz a megfakult fényképen: ott hever, könyökére dülve, a stégen, a Római-parton, előtte te magad, vézna kisfiú, lábad a vízbe lóg. Soha többé. De mit tudhatta ő a gyötrött ágyon, hogy valaha ott volt, kínok fölött, teste kényelmében, hogy heverhetett az életre szóló napfényben és levegőben. Ez fáj a legjobban, hogy mit sem tudhat most, akkor, arról a gondtalan félfordulatról, ahogy fekvé felkönyököl. Hogy nem fölött van, tartó és biztos felületek fölött, hanem csak egy zsákba préselődik, belé, benne, immár soha kívül vagy fölött, s már csak azért vergődik, hogy mielőbb mindenestül benne legyen, hogy hajzata, homloka, válla, dereka, lábfeje átmúljon abba a zsákba. „De ami történt, valahogy mégsem tud végetérni.” Ez az utolsó nap. Még nézheted. Nézheted holnap is. Még egyszer, tudod, az a szembefeszülés, agyad hánykolódik, tiltakozik ama pillanat minden egyes pillanatában. Nézheted holnap is.

Budapest, 1985. szeptember – október – november

Bárdos László: *Consolatio a múltó időről*, Joshua Kiadó, 2022

FETYKÓ JUDIT

Az ötszázadik év

A füst nélküli láng néhány röpké perc alatt semmivé égette a madarat, a könnyű szél megborzosolta a hamvait, aztán a kavargó, forró hamu egyre sűrűbb lett. Hihetetlen gyorsasággal elkezdődött az atomok szerkezetbe való csoportosulása.

Állunk a hegy tetején. Alattunk a tenger, a végtelen kék. A tenger felől sós vízszagot hoz a szél, a tengerparton fehér házak sora. Kék. Fehér. Halászcsonakok, hálók. Nyugalom, biztonságérzet. A szél fodrozta vízen vakító csillámokban törik meg a nap fénye. Verőfény ragyogja be a tájat.

Nem érezni, halad-e az idő vagy megállt a forgás egy végtelen időpillanatig, míg elveszhetünk a semmiben, vagy átléphetünk a végtelenbe.

Fogod a kezem. Ez olyan jó, annyira természetes. Szeretetet, egyensúly. A táj békéjéből, lelkünk nyugalmaiból táplálkoznak ezek az érzések. Itt nincs idő. Tér — idő. Oda — vissza a végtelenben.

Néhány atom keresi a párját, a hiányzó elektront a kavargó molekulák közt, a pozitív részecske sietve vonzza a másikat, törekszik a kiegyenlítésre.

Több tízezer méter magasságból egészen kicsinek látszik a hatalmas félsziget. Vonalnyi a Nílus, a Vörös tenger ujjnyi csík, az óceánok nagyobb kéklő foltok, látszik az egész szárazföld, a Nagy Fal határozott vonal, és ott a Nílus mellett, éjszaka is kiviláglik a három kiemelt csúcs a Holdról visszaverődő fényben.

Az atomok rendeződése szerves irányban folytatódik.

Hajó. Meglángolva ülünk társainkkal, a tenger hullámai dobálják a hajót. Kirívóan kék a szemed, feltűnően egyenes szálú a hajam. Nem szólhatunk egymáshoz, de gondolataink hullámai erősebben közvetítenek minden beszédnél.

Egy öt szénatomból álló gyűrű váratlanul szétszakad, az atomok keresik a kapcsolódást, a pillanat sürgeti a folyamatokat.

Nyugalom és odafigyelés a másakra. Ez a szeretet nyugalma, a teljes hité és összetartozásé. Biztosan tudod, mire mit fogok mondani. Kérdés nélkül érezzük egymás gondolatait, arról kezdünk beszélni, amit a másik gondol. Megváltozhatna annyira a külsőnk, hogy semmi hasonlóság nem lenne előző testi valónkkal, akkor is megismernénk egymást. Gondolataink alapjai velünk maradnak.

A DNS-lánc kialakulóban. A transzfer RNS elkészült. Épül a test, mint akkor, az a másik, az első; mikor a por szabad akaratot kapott és rögtön tudata lett.

Nézzük egymást a teremtés pillanatától, a tudatosság pillanata óta tudatlanul nem tudunk betelni egymás látásával. Cselekedeteinkben már oly rég nem teszünk semmit egymás és mások ellenében. Rémképeink nincsenek. Nem hívunk elő elementált. Minden dimenzióban keressük a másikat és megtaláljuk, megtalálhatjuk. Hosszú ideje közel azonos rezgésszinten vagyunk, rezgésfázisaink nagysága és iránya azonos, az interferencia mindkettőnkét erősít.

Alakul a meszes szerkezet, épül az izomsejt.

Minden fizikai és lelki örömszerzésnek ismerői lettünk, tudatunk érzékeli a másik összes rezdülését. Nehezen találtuk meg a belső egyensúlyt. Csak aztán tudtuk követni egymást a gondolati végtelenbe. Egyre ritkábbak az átlépések.

Látszik a madár alakja, éled, mozdul.

Bármelyikünk teljes létét, lényegét adná, hogy a másiknak ne kelljen többször oda-vissza lépnie. Nincs semmi önzés, igaz, tiszta a felajánlás.

Végtelen tér-idő spirálban egymásba lényegülve, egyre gyorsabban, minden félelem és visszahúzó erő nélkül haladunk utunkon a meleg fehér fényben.

Az energia- és anyagmegmaradás maximálisan érvényesül. A madár teljes pompájában életre kel, szárnyait kiterjeszti, felszáll. Az egyensúly helyreállt. Megkezdődött az új periódus.



Martonvásár

Fotó: **FEIGE MÁRTA**